

მზია ლეკვეიშვილი გონა მამულაშვილი

პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის

(კომენტარი)

გამომცემლობა "მერიდიანი"
თბილისი 1999

67.99.0

347

ლ.412

წიგნი დაიბეჭდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სისხლის სამართლისა და კრიმინოლოგიის კათედრის რეკო-
მენდაციით.

რედაქტორი პროფ. ბ. ტყეშელაშვილი

რეცენზენტები: იურიდ. მეცნ. კანდ. ნ. თოდუა

იურიდ. მეცნ. კანდ. ნ. გვინაშვილი

© გამომცემლობა “მერიდიანი“, 1999

© მ. ლეკვეიშვილი, გ. მამულაშვილი, 1999

ISBN 99928-22-30-9

ავტორებისაზან

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საკუთრებისა და სამეწარმეო ურთიერთობის სამართლებრივი რეგლამენტაციის შედეგად განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა ეკონომიკურ დანაშაულს. ამ გარემოებამ განაპირობა ის, რომ ავტორებმა 1999 წლის 22 ივლისის მიღებული ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარების შექმნის მეტად შრომატევადი სამუშაო ეკონომიკური დანაშაულით დაიწყეს.

— ამგვარი არჩევანი იმითაც არის განპირობებული, რომ ქართულ ფურიდიულ ლიტერატურაში ეს პირველი მოკრძალებული ცდაა ფართო საზოგადოებას მიაწოდოს ის სიახლე, რაც ახალმა კანონმდებლობამ შეიმუშავა ეკონომიკური დანაშაულის სფეროში.

საბაზრო ეკონომიკამ იმთავითვე მოითხოვა აღნიშნულ სფეროში არსებული სისხლის სამართლებრივი ნორმების გადახედვა და მისი ახლებურად რეგულირება. ამის გამო, ჯერ კიდევ მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსში სათანადო ცვლილებების შეტანის შედეგად გაერთიანდა და ნაწილობრივ შეიცვალა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ორი თავი; ასევე სამეურნეო დანაშაულის თავში შევიდა მთელი რიგი ახალი ნორმები, რომლებსაც დაეკისრათ სამართალწესრიგის ფუნქცია კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში. ეს დროული და აუცილებელი ცვლილება იყო, ვინაიდან საკუთრების ინსტიტუტისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარება განპირობებულია სახელმწიფოს მიერ კონსტიტუციით აღიარებული საკუთრებისა და სამეწარმეო საქმიანობის უფლების დაცვით.

სამოქალაქო და სამეწარმეო კანონმდებლობის რეფორმის კვალობაზე ამ ნორმებმა სისხლის სამართლის ახალ კოდექსში სისტემურად ჰპოვა ასახვა გადამუშავებული და განახლებული სახით იმ კარში,

რომელსაც ეკონომიკური დანაშაული ეწოდა. ახალ კოდექსში ასეთი დანაშაულის წინააღმდეგ მიმართული ნორმების რაოდენობა მრავალრიცხოვანია. კარი რამდენიმე თავისაგან შედგება, რომელშიც გამოკვეთილია დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და სამეწარმეო დანაშაულისათვის მიძღვნილი რამდენიმე თავი.

აღნიშნული სახის დანაშაულის შემადგენლობათა ნიშნების დადგენისას გადამწყვეტი იყო ის პრინციპი, რომ მაქსიმალურად ყოფილიყო დაცული სახელმწიფოს ჩარევისაგან კონსტიტუციით აღიარებული ფიზიკური და იურიდიული პირების საკუთრების უფლება, სამეწარმეო საქმიანობა, პატიოსანი მეწარმე და მისი უფლებები; შენარჩუნებულიყო ჯანსაღი კონკურენცია ბაზარზე; მომხდარიყო კრედიტორის ინტერესების უზრუნველყოფა და სხვა.

სისხლის სამართლის ახალ კოდექსში ასახული ეკონომიკური დანაშაულის კომენტარი უხარვეზო ვერ იქნება. შესაძლოა, სასამართლო პრაქტიკამ უფრო ზუსტი ინტერპრეტაცია მისცეს ახალ ნორმებს, მაგრამ აღნიშნული ნაშრომი ერთგვარი საფუძველია ეკონომიკური დანაშაულის კომენტირებისა. იგი უდავოდ წაადგება სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკებს პრაქტიკულ საქმიანობაში, ასევე სტუდენტ ახალგაზრდობას სალექციო და სასემინარო საქმიანობაში.

ვიმედოვნებთ, რომ კომენტარი სპეციალისტებისა და მკითხველთა სამართლიანი შენიშვნების გათვალისწინებით მომავალში შეესებული და გადამუშავებული სახით გამოიცემა.

ამასთან, დიდი მადლობის გრძნობით უნდა მოვიხსენიოთ ნაშრომის რედაქტორი, რეცენზენტები და თსუ სისხლის სამართლის კათედრის პროფესორ-მასწავლებლები, რომელთაც კომენტარების წაკითხვისათვის არ დაიშურეს თავისი დრო და კეთილი სურვილით გამოთქმული შენიშვნების საფუძველზე აღნიშნული ნაშრომის დახვეწას შეუწყვეს ხელი.

მკონომიკური დანაშაული

თავი XXV.

დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ

მუხლი 177. ქურდობა.

1. ქურდობა, ესე იგი სხვისი მოძრავი ნივთის ფარული მითვისება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით 3 წლამდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით.

2. იგივე ქმედება:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია;

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ექვს წლამდე.

3. ქურდობა ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) ბინაში, სადგომსა ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით;

დ) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალგისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან თორმეტ წლამდე.

შენიშვნა: 1. კოდექსის ამ თავში დიდ ოდენობად ითვლება ნივთის ღირებულება ათი ათასი ლარის ზევით

2. ამ კოდექსის 177-ე-186-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული არაერთგზისად ითვლება, თუ მას წინ უსწრებდა ამ და 224-ე, 231-ე, 237-ე და 264-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენა.

ადრე მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსით საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული, საკუთრების ფორმის მიხედვით კოდექსის სხვადასხვა თავში იყო მოცემული. სოციალიზმის ეპოქაში ეს განპირობებული იყო სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საკუთრების პრიორიტეტული მდგომარეობით პირადი საკუთრების წინაშე.

საქართველოს კონსტიტუციასა და სამოქალაქო სამართლის კოდექსის დებულებებზე დაყრდნობით ახალმა კოდექსმა უარყო საკუთრების სხვადასხვა ფორმის მიხედვით დანაშაულთა დაჯგუფება და საკუთრებაზე ყოველგვარი ხელყოფა კოდექსის ერთ თავში მოათავსა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულად ჩაითვლება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული განზრახი ან გაუფრთხილებელი ქმედება, რომელიც მიმართულია საკუთრების უფლების დარღვევისაკენ, ე.ი. მესაკუთრისათვის ქონებრივი ზიანის მიყენების ან მისი მიყენების საფრთხის შექმნისაკენ.

ეკონომიკურ სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა შორის საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული მისი ერთ-ერთი ავტონომიური ნაწილია. საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ამ ჯგუფს თავისი სპეციფიკა გააჩნია. აქედან გამომდინარე, საჭიროა, მისი როგორც გვარეობითი, ისე უშუალო ობიექტების განსაზღვრა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა გვარეობით ობიექტს წარმოადგენს საკუთრების ურთიერთობა მთლიანად; იგი მოიცავს როგორც ყველა მესაკუთრის მიერ თავისი ქონების მფლობელობის, სარგებლობისა და განკარგვის უფლებას, ასევე ქონების სხვა კანონიერი მფლობელის უფლებასაც. რაც შეეხება ხელყოფის უშუალო ობიექტს, იგი ისეთი ქონებრივი ურთიერთობაა, რომელიც დაკავშირებულია კონკრეტული საკუთრების ან ქონების ფლობასთან.

სამოქალაქო კანონმდებლობით ყოველგვარი ქონება შეიძლება იყოს საკუთრების უფლების ობიექტი.

საკუთრებაში შეიძლება იყოს საწარმო, მიწის ნაკვეთი, შენობა-ნაგებობა, ნედლეული, სხვადასხვა მასალა, ფული, ფასიანი ქაღალდები და სხვა სამომხმარებლო, სოციალური, კულტურული ან სხვაგვარი დანიშნულების ქონება, ასევე ინტელექტუალური და შემოქმედებითი

შრომის პროდუქტი.

მოქმედ სამოქალაქო კანონმდებლობაში მითითებულია ცალკეული სახის ისეთი ქონება, რომელიც არ შეიძლება ეკუთვნოდეს მოქალაქეებსა და იურიდიულ პირებს. მაგალითად, სახელმწიფოს განსაკუთრებული საკუთრებაა საქართველოს სახელმწიფო ზაზინა, ოქროს მარაგი, ალმასისა და სავალუტო ფონდი, სახელმწიფო ბიუჯეტის საშუალება, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის კულტურული და ისტორიული ფასეულობა და ზოგიერთი სხვა.

საკუთრება, როგორც სოციალურ-ეკონომიკური კატეგორია, ყოველთვის ნივთთან არის დაკავშირებული, ამიტომ საკუთრების უფლება სანივთო უფლებას წარმოადგენს. საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული მიეკუთვნება დანაშაულთა იმ ჯგუფს, რომელშიც ყოველთვის არსებობს დანაშაულის საგანი. ამგვარი დანაშაული თავის გამოხატულებას პოულობს მატერიალური სამყაროს ნივთებზე მართლსაწინააღმდეგო ზემოქმედებაში (მაგალითად, ნივთის ამოღება, დაუფლება, სარგებლობაში მოქცევა და სხვ.).

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა საგანს ყოველთვის აქვს ბუნებრივი ფიზიკური პარამეტრები (რიცხვი, რაოდენობა, წონა, მოცულობა და ა.შ.), ამიტომ ამ დანაშაულის საგანი არ შეიძლება იყოს ბუნებრივი რესურსები და ისეთი საგნები, რომელიც არ წარმოადგენს ადამიანის შრომის ნაყოფს.

დანაშაულის საგანს შეიძლება ჰქონდეს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა, ან იყოს ძირითადი ქონების შემადგენელი ნაწილი. ზოგჯერ საგანს გააჩნია ინდივიდუალურად განსაზღვრული ნიშნები, ზოგჯერ კი გვარეობით თვისებებს ფლობს.

ამ დანაშაულთა საგნის განსასაზღვრავად უნდა დავადგინოთ მისი არსობრივი ეკონომიკური თვისება. ეკონომიკურმა თეორიამ გამოიმუშავა სტაბილური, დროისა და კონიუნქტურული ცვლილებებისაგან დამოუკიდებელი მეცნიერულად დასაბუთებული კრიტერიუმი მატერიალური სამყაროს საგნების ქონებრივი კატეგორიის მიკუთვნებისათვის. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მისი საფუძველია საზოგადოებრივად აუცილებელი შრომა, რაც საგნებს ეკონომიკურ თვისებას ანიჭებს, კერძოდ, კი გაცვლითს და მასთან დაკავშირებულ სამომხმარებლო ღირებულებას და მის ფულად გამოხატულებას — ფასს.

ამრიგად, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს მხოლოდ სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობა მისი ყველანაირი სახითა და მდგომარეობით, რომელსაც აქვს ღირებულების ეკონომიკური თვისება, ასევე ფული, როგორც ღირებულების საყოველთაო ეკვივალენტი, განსაკუთრებული საქონელი, რომელიც გამოხატავს ქონების ყველა სხვა სახის ფასს.

საკუთრებაზე ხელყოფის განხორციელებისას დანაშაულის საგანს, ჩვეულებრივ, წარმოადგენს ე.წ. მოძრავი ქონება, თუმცა ზოგჯერ მისი საგანი შეიძლება იყოს უძრავი ქონებაც. უძრავ ქონებად სამოქალაქო სამართლის კოდექსი მიიჩნევს მიწას, წიაღისეულსა და ყველაფერ იმას, რაც მჭიდროდ არის დაკავშირებული მიწასთან, ე.ი. იმ ობიექტებს, რომელთა გადაადგილება, მათი დანიშნულებისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების გარეშე, შეუძლებელია. მათში იგულისხმება ნარგავები, შენობა-ნაგებობანი, ფერმერული სამეურნეო ნაგებობანი და სხვა.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში უძრავ ქონებად ჩაითვალება კერძო საწარმოები, როგორც ქონებრივი კომპლექსები, რომლებიც გამოიყენება სამეწარმეო საქმიანობისათვის.

დანაშაულის საგანი ასევე შეიძლება იყოს განუყოფელი და რთული საგნები, მთავარი ნივთი და მისი კუთვნილება, ნაყოფი, პროდუქცია, შინაური ცხოველები, მოსავალი და სხვა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანს, ფულის გარდა, წარმოადგენს ფასიანი ქაღალდებიც, რომლებშიც იგულისხმება ქონებრივი უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტები. ფასიან ქაღალდებს მიეკუთვნება: ობლიგაცია, თამასუქი, ჩეკი, დეპოზიტური და შემნახველი სერთიფიკატი, კონოსამენტი, აქცია და სხვა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანი არ შეიძლება იყოს ის, რომელიც არ შეიცავს რაიმე ქონებრივ უფლებას ან წარმოადგენს ვალუტის სუროგატს, მაგალითად, ანგარიში, რომელიც გადახდილ უნდა იქნეს, სასაქონლო ჩეკი, ზედნადები, ქვითარი და ა.შ.

თუ ამგვარი დოკუმენტების გაყალბებით დამნაშავე მომავალში ეცდება მათი მოტყუებითი გამოყენებით ქონებრივი ფასეულობის მიღებას, დანაშაულებრივი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც თაღლითობის მომზადება. ანალოგიურად უნდა დაკვალიფიცირდეს ლიგ-

იტიმაციური ნიშნების: ჟეტონის, ნომრის ქურდობა, რომელიც თავისთავად არ წარმოადგენს დანაშაულის საგანს, მაგრამ გამოყენებულია როგორც დანაშაულის ჩადენის საშუალება.

ფასიანი ქაღალდების თავისებური სახეა ერთიანი სამგზავრო ბილეთები, აბონემენტები და სხვა, რაც განსაზღვრულ ქონებრივ უფლებას იძლევა, მაგალითად, ქალაქის ტრანსპორტით, რკინიგზით, წყლისა თუ ზღვის ტრანსპორტით უფასო მგზავრობის უფლება. ამიტომ სამგზავრო ბილეთების უკანონოდ დაუფლება, როდესაც მათში შეტანილია დამატებითი ცნობები, უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც ქურდობის მომზადება, ხოლო მათი ნაწილობრივი ან სრული რეალიზაციის შემთხვევაში, როგორც მცდელობა ან დამთავრებული დანაშაული. ამ შემთხვევებში დანაშაულის საგანია სამგზავრო ბილეთების გაყიდვის შედეგად მიღებული ფული.

დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ბილეთების გაყალბება და მათი წარდგენა სატრანსპორტო ორგანიზაციაში ფულის დასაბრუნებლად მგზავრობაზე უარის თქმის მოტივით, ან ასეთი ბილეთების გასაღება, უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულთა ერთობლიობით, როგორც დოკუმენტების გაყალბება და თაღლითობა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგნის დასადგენად და მის გასამიჯნად ეკოლოგიური დანაშაულისაგან, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ბუნების მატერიალური ობიექტების მდგომარეობას: არიან თუ არა ისინი ბუნებრივ მდგომარეობაში (მაგალითად, ოქრო და ძვირფასი ქვები, ზღვის ცხოველები, გარეული ცხოველები, მერქანი და სხვა); თუ მათზე არ არის დახარჯული საზოგადოებრივად აუცილებელი შრომა, ისინი არ წარმოადგენენ ქონებას და ამიტომ არ შეიძლება ჩაითვალოს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგნად.

მართალია, საქართველოს ეკონომიკური კანონმდებლობით დადგენილია ნიხრი ბუნებრივ მდგომარეობაში მყოფი ობიექტების მოპოვების, დაზიანებისა ან განადგურებისათვის, მაგრამ მათ არაფერი საერთო არა აქვთ საქონლის ღირებულების ეკონომიკურ კატეგორიასთან.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ოქროსა და სხვა ძვირფასი ლითონების თუ ქვების დანაშაულებრივი მისაკუთრების სისხლისსამართლებრივი ასპექტი. ისინი შეიძლება იყვნენ ბუნებრივ მდგომარე-

ობაში, არ იყვნენ მოცული საწარმოო პროცესით და ამიტომ მათ არ ჰქონდეთ სასაქონლო ღირებულება. მაგრამ ის ოქრო, რომელიც საწარმოო ზონის ტერიტორიაზეა, უკვე ბუნებრივ სიმდიდრეს აღარ წარმოადგენს, ვინაიდან დაკავშირებულია ტექნოლოგიურ და საწარმოო პროცესებთან. აქედან გამომდინარე, ასეთი ოქროს დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მითვისების მიზნით უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს როგორც თავისუფალ სამოქალაქო ბრუნვაში არსებული, ისე ნაწილობრივ ან მთლიანად სამოქალაქო მიმოქცევიდან ამოღებული საგანი, ამიტომ ბირთვული მასალის, რადიაქტიური ნივთიერების ან მაიონებელი გამოსხივების სხვა წყაროს გატაცება, ასევე იარაღის, საბრძოლო მასალის, ფეთქებად ნივთიერებათა ან ასაფეთქებელი მოწყობილობის თუ ნარკოტიკული საშუალების ან მისი ანალოგის, პრეკურსორის, ფსიქოტროპული ნივთიერების ან მისი ანალოგის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრება ქმნის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამოუკიდებელ საფუძველს.

ნივთი, როგორც საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანი, დამნაშავეს არ უნდა ეკუთვნოდეს. სხვისია ის ქონება, რომელიც არ არის დამნაშავის საკუთრებასა ან მართლზომიერ მფლობელობაში. ამ დებულებიდან გამომდინარე, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანი არ შეიძლება იყოს ის ქონება, რომელიც ეკუთვნის პირს საერთო საკუთრების (ვილობრივი ან თანასაკუთრების) საფუძველზე; მაგალითად, მეუღლეთა, ოჯახის წევრთა და სხვა იმ პირთა ქონება, რომლებიც ერთობლივად ახორციელებენ სამეურნეო საქმიანობას.

თავისებური ნიშნებით ხასიათდება იმ ქონების სამართლებრივი ბუნება, რომელიც იყო გარდაცვლილზე ან მასთან. გარდაცვლილის დასაფლავებამდე ამ ქონების მესაკუთრე განისაზღვრება მემკვიდრეობის უფლების საფუძველზე და ამიტომ ეს ქონება შეიძლება იყოს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის საგანი; ხოლო გარდაცვლილის დასაფლავების შემდეგ, როდესაც ნათესავებმა ან სხვა მემკვიდრეებმა ნებაყოფლობით ამორიცხეს გარდაცვლილზე ან მასთან არსებული ნივთები თავისი ქონების შემადგენლობიდან, საკუთრე-

ბაზე ხელყოფა შეუძლებელია. საფლავში ან საფლავზე არსებული ნივთების მითვისება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც დანაშაული საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ, სახელდობრ, მიცვალებული-სადმი უპატივცემლობა.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ობიექტური მხარე, პირველ რიგში, ხასიათდება მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებით ან უმოქმედობით. უმეტეს შემთხვევაში ეს დანაშაული ხორციელდება მოქმედებით (მაგალითად, ქურდობა, ქონების განადგურება ან დაზიანება და სხვა). უფრო იშვიათად დანაშაული შეიძლება ჩადენილ იქნეს უმოქმედობითაც (მაგალითად, სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება ჩადენილი ცეცხლთან ან მომქეტებული საფრთხის წყაროსთან გაუფრთხილებელი მოპყრობით).

დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ, ძირითადად, მატერიალურ შემადგენლობას მიეკუთვნება და მისი დამთავრება დაკავშირებულია მავნე შედეგის დადგომასთან (მაგალითად, სხვისი ქონების მართლ-საწინააღმდეგოდ დაუფლება სხვადასხვა ხერხითა და საშუალებით, ქონებრივი ზიანი ნივთის განზრახ განადგურების ან დაზიანებისას, გაუფრთხილებლობით ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგის გამოწვევა და სხვა).

მხოლოდ ყაჩაღობის, გამოძალვის, ავტომობილისა და სხვა მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნის გარეშე, კანონმდებლის მიერ კონსტრუირებულია როგორც ფორმალური შემადგენლობები. ამ დანაშაულთა დამთავრებულად ცნობისათვის საკმარისია სისხლის სამართლის კანონში გათვალისწინებული მოქმედების განხორციელება.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია სხვისი ქონების დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მითვისების მიზნით. ამ საერთო წესიდან გამონაკლისს წარმოადგენს სსკ-ის 184-ე მუხლი – ავტომობილის ან სხვა მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნის გარეშე, როდესაც მისი დაუფლამიტომ ება ხდება დროებითი გამოყენების მიზნით, ასევე ნივთის დაუფლება ან განადგურება როგორც განზრახ, ისე გაუფრთხილებლობით.

მართლწინააღმდეგობა გულისხმობს, რომ პირი არ არის შესაკუთრე

ან მისი კანონიერი მფლობელი და ამიტომ მის მიერ ქონების დაუფლება უკანონოა.

აქედან გამომდინარე, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულად ვერ დაკვალიფიცირდება ისეთი დანაშაული, როდესაც პირს ამოღებული ქონების მიღებაზე კანონიერი საფუძველი გააჩნია, მაგრამ მან დაარღვია ამ ქონების მიღების წესი. მაგალითად, დამნაშავე თვითნებურად ითვისებს სხვა პირის ქონებას, შეცდომით თვლის რა, რომ ამ ქონებაზე მას საკუთრების უფლება გააჩნია. ასეთ შემთხვევაში დამნაშავის მოქმედებაში არის თვითნებობის დანაშაულის ნიშნები (იხ. სსკ-ის მუხლი 360-ე), რომელიც მმართველობის დადგენილ წესს ეწინააღმდეგება.

მესაკუთრისთვის ქონებრივი ზიანის მიყენება აცდენილი სიკეთის სახით, არ წარმოადგენს ქონების დაუფლებას სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით. გარკვეულ შემთხვევაში იგი უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც ქონებრივი დაზიანება მოტყუებით (იხ. სსკ-ის მუხლი 185-ე).

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული ქონებაზე ხელყოფით სხვადასხვა ხერხითა და საშუალებით ხორციელდება. სისხლის სამართლის კანონმდებლობა ძირითადად სწორედ დანაშაულის ჩადენის ხერხითა და საშუალებით ასხვავებს ამ დანაშაულებს ერთმანეთისაგან (მაგალითად, ნივთის მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლება ქურდობით, ძარცვით, თაღლითობით, ყაჩაღობით და სხვა).

სისხლის სამართლის კოდექსის ამ თავში მოცემულ ტერმინში – „სხვისი ნივთის უკანონო დაუფლება“ – ზუსტად არის გამოხატული ქონებაზე ხელყოფის გარეგანი პროცესი და, ამასთან ერთად, ზიანის მიყენების მექანიზმი.

ნივთის დაუფლება ტიპურია ისეთი დანაშაულისათვის, როგორიცაა, მაგალითად, ქურდობა, ძარცვა, თაღლითობა, როდესაც მისი დამთავრება დაკავშირებულია ხელყოფის საგნის ფაქტობრივ დაუფლებასთან. ტერმინ „დაუფლების“ გარდა, კანონმდებელი დანაშაულის შემადგენლობის გადმოცემისას, ზოგიერთ შემთხვევაში ხმარობს ტერმინს „მითვისება“ (მაგალითად, დანაშაულის სუბიექტის მართლზომიერ მფლობელობაში არსებული ქონების თავისი ან სხვა პირთა სასარგებლოდ მითვისება).

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ

დანაშაულთა უმრავლესობა მატერიალური შემადგენლობისაა. დანაშაულებრივი შედეგი გულისხმობს მესაკუთრისათვის რეალური მატერიალური ზიანის მიყენებას. სხვაგვარი ზიანი, გამოხატული აცდენილ სიკეთეში, რეალურ მატერიალურ ზიანში არ შედის.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დანაშაულისათვის ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებისას მისი ოდენობა მაკვალიფიცირებელ გარემოებას წარმოადგენს.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ სხვადასხვა ხერხითა და საშუალებით ჩადენილ დანაშაულთა უმრავლესობისათვის სავალდებულოა დადგენილ იქნეს აუცილებელი მიზეზობრივი კავშირი დანაშაულებრივ ქმედებასა და დამდგარ მავნე შედეგს შორის, ანუ მესაკუთრის ან სხვა კანონიერი მფლობელისათვის რეალურად მიყენებულ ქონებრივ ზარალს შორის. სასამართლო პრაქტიკაში მისი დადგენა არ უნდა იყოს რთული მისი აშკარა ხასიათის გამო. სხვისი ქონების დაუფლება და ამის შედეგად პირისათვის ქონებრივი ზიანის მიყენება საკმარის საფუძველს ქმნის მიზეზობრივი კავშირის არსებობის დასასაბუთებლად.

სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლება მისაკუთრების მიზნით, დამთავრებულია მისი დაუფლების მომენტიდან. ეს ნიშნავს, რომ დამნაშავეს ეძლევა შესაძლებლობა ფლობდეს და განკარგოს სხვისი ქონება, როგორც საკუთარი. იმისათვის, რომ დანაშაული დამთავრებულად ჩაითვალოს, არ არის სავალდებულო დამნაშავეს მიერ ქონების ფაქტობრივად გამოყენება. საკმარისია, რომ მას ჰქონდეს ამისი შესაძლებლობა, მაგრამ თუ დანაშაულის სუბიექტს არა აქვს რეალური შესაძლებლობა ისარგებლოს ან განკარგოს ეს ქონება, ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც სხვისი ქონების უკანონოდ დაუფლების მცდელობა.

სხვისი ქონების უკანონოდ დაუფლების დანაშაულთაგან ცალკე უნდა გამოვეყოთ ყაჩაღობა, რომელიც საკანონმდებლო კონსტრუქციით ფორმალურ დანაშაულთა შემადგენლობას მიეკუთვნება და დამთავრებულია თავდასხმის განხორციელების მომენტიდან.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის სუბიექტური მხარე განზრახვას გულისხმობს და იგი უმეტეს შემთხვევაში პირდა-

პირია: დამნაშავეს გათვითცნობიერებული აქვს, რომ მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის ქონებას, ასევე ითვალისწინებს, რომ მესაკუთრეს მისი დანაშაულებრივი ქმედებით მიაღება მატერიალური ზიანი და სურს ამგვარი შედეგის დადგომა.

განზრახვის შინაარსში აუცილებლად უნდა შედიოდეს დანაშაულის ჩადენის ზერზი, ზოლო სათანადო შემთხვევაში – მაკვალიფიცირებელი გარემოებაც. ამასთან, ქმედების განხორციელებისას დამნაშავეს ამოძრავებს ანგარების მოტივი და მიზანი. მხოლოდ ქონების დანაშაულებრივი განადგურება ან დაზიანება შეიძლება ჩადენილ იქნეს ამ მოტივისა და მიზნის გარეშე. ამასთან, ბრალის ფორმა შეიძლება იყოს როგორც განზრახი, ისე გაუფრთხილებელიც. რაც შეეხება ქონების განზრახ განადგურებას ან დაზიანებას, რომელმაც გაუფრთხილებლობით ადამიანის სიკვდილი ან სხვა მძიმე შედეგი გამოიწვია, იგი ბრალის ორმაგი ფორმით ხასიათდება.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის სუბიექტია თოთხმეტი წლის ასაკს მიღწეული ფიზიკური შერაცხადი პირი. ზოგიერთ დანაშაულთა სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ სპეციალური პირი (მაგალითად, მითვისება-გაფლანგვის დროს).

ქურდობა

ქურდობა ობიექტური მხრივ აქტიურ მოქმედებაში გამოიხატება. იგი სხვისი მოძრავი ნივთის ფარული დაუფლებაა და გულისხმობს პირის სურვილს დანაშაულის ჩადენის დროს თავი აარიდოს როგორც ქონების მესაკუთრესთან, ისე სხვა პირებთან უშუალო კონტაქტსა და შეხებას.

ქურდობისას დამნაშავეს შეიძლება არ გააჩნდეს არავითარი უფლებამოსილება მოპარულ ქონებაზე, მაგრამ არც ის არის გამორიცხული, რომ დამნაშავეს ჰქონდეს რაიმე კავშირი ამ ქონებასთან დაკისრებული სამუშაოს გამო.

ქურდობა საკმაოდ გავრცელებული დანაშაულია. იგი სხვისი მოძრავი ქონების სხვა მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლებისაგან განსხვავებით, შედარებით ნაკლები საშიშროების შემცველია, დამნაშავე არ იყენებს ფიზიკურ თუ ფსიქიკურ ძალადობას, თავის სამსახურებრივ უფლებამოსილებას და სხვა.

ქურდობის ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია მისი ფარული ხასიათი. მისი ჩადენა შეუძმნეველი რჩება სხვა პირებისათვის. ქურდობის ობიექტური კრიტერიუმი გულისხმობს, რომ ქონების მესაკუთრეს ან სხვა კანონიერ მფლობელს არა აქვს გააზრებული ის ფაქტი, რომ დამნაშავე მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის საკუთრებას.

ყველაზე ხშირად ქურდობა ხორციელდება მესაკუთრისა და სხვა ადამიანთა დაუსწრებლად (მაგალითად, ღამით დაუცველი საწყობის გაქურდვა, ბინის გაქურდვა მაშინ, როდესაც პატრონი სახლში არ არის და სხვ.); ზოგჯერ კი ქურდობა ხორციელდება მესაკუთრის თანდასწრებით, მაგრამ მისგან მალულად, როდესაც დაზარალებული ვერ იგებს. რომ მას ქურდავენ (მაგალითად, ფულის ჯიბიდან, ჩანთიდან ამოცლა და ა.შ.).

ობიექტური კრიტერიუმიდან გამომდინარე, უნდა დაეასკვნათ, რომ სხვისი ნივთის ფარულ დაუფლებას ადგილი ექნება მაშინაც, როდესაც დამნაშავე ეუფლება ქონებას მესაკუთრის თანდასწრებით, მაგრამ ეს უკანასკნელი სხვადასხვა მიზეზის გამო მოკლებულია შესაძლებლობას აღიქვას ქურდობის ფაქტი (მაგალითად, სიმთვრალის, გონების დაკარგვის გამო და სხვ.); ასევე, როდესაც ქურდობა ხდება იმ პირთა თანდასწრებით, რომელთაც თავისი ასაკობრივი თუ ფსიქიკური მდგომარეობის გამო არ ძალუძთ აღიქვან ქურდობის ფაქტი (მაგალითად, ქურდობა მცირეწლოვანის ან სულით ავადმყოფის თვალწინ).

ობიექტურ კრიტერიუმზე დაყრდნობით ქურდობად უნდა დაკვალიფიციროს ისეთი შემთხვევაც, როდესაც დამნაშავე ეუფლება ქონებას სხვა პირთა თანდასწრებით, მაგრამ მათ მიერ ეს ფაქტი მართლზომიერ ქცევად აღიქმება (მაგალითად, ვაგონის გადმოტვირთვისას დამნაშავე მუშის როლში გამოდის და ქონებას ეუფლება).

რაც შეეხება სუბიექტურ კრიტერიუმს, იგი მდგომარეობს თვით დამნაშავის სურვილში – დანაშაული ფარულად ჩაიდინოს და იმის შეგნებაში, რომ ქონების მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლება ხდება სხვებისაგან შეუძმნეველად, თუმცა სინამდვილეში მისი მოქმედება აშკარა ხასიათს ატარებს. ეს შემთხვევაც ქურდობად უნდა დაკვალიფიციროს (მაგალითად, ჯიბიდან ფულის ამოცლისას დაზარალებულის გვერდზე მდგომი ხედავს ქურდობის ფაქტს, რაც დამნაშავისათვის ცნობილი არ არის).

დამნაშავის შეგნება, რომ მის მოქმედებას ფარული ხასიათი აქვს, უნდა ეფუძნებოდეს დანაშაულის ჩადენის რეალური სიტუაციიდან გამომდინარე გარკვეულ ობიექტურ ფაქტებს: მაგალითად, ეს შეიძლება იყოს საწყობის დარაჯის ძილი, ადამიანთა იქ არყოფნა და სხვა. ამიტომ ობიექტურ ფაქტორად ვერ ჩავთვლით ისეთ სიტუაციას, როდესაც დამნაშავეს გათვითცნობიერებული აქვს სხვა პირთათვის მისი დანაშაულებრივი მოქმედების აშკარა ხასიათი და მაინც განაგრძობს ქურდობას. ასეთი შემთხვევა უნდა დაკვალიფიციროდეს როგორც ძარცვა, ანუ სხვისი ქონების აშკარა დაუფლება, ხოლო თუ დამნაშავე ამჩნევს სხვა პირთათვის მისი მოქმედების აშკარა ხასიათს და წყვეტს დანაშაულებრივ საქმიანობას, ეს უკვე ქურდობის მცდელობად უნდა დაკვალიფიციროდეს.

ქურდობა თავისი საკანონმდებლო კონსტრუქციით მატერიალურ შემადგენლობათა რიცხვს მიეკუთვნება. მისი ობიექტური მხარე სავალდებულო ნიშნად მიიჩნევა მავნე შედეგის დადგომას ქონებრივი ზიანის სახით. ამიტომ ქურდობა დამთავრებულად ითვლება იმ მომენტიდან, როდესაც დამნაშავე დაეუფლა სხვის ქონებას და რეალური შესაძლებლობა აქვს განკარგოს ეს ქონება თავისი შეხედულებით, იმისდა მიუხედავად, მოახერხა თუ არა მან ამ შესაძლებლობის რეალიზება.

ქურდობის სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს, რომ მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის ნივთს, ითვალისწინებს, რომ თავისი მოქმედების შედეგად ზიანს აყენებს მესაკუთრეს ან ქონების მფლობელს და მაინც სურს მიაყენოს მას ეს ზიანი.

დანაშაულის სუბიექტია 14 წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი.

ქურდობას აქვს მთელი რიგი დამამძიმებელი გარემოებები. სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილით დამამძიმებელ გარემოებად ითვლება ქურდობა, ჩადენილი წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ, რაც არსებითად ზრდის ქურდობის საშიშროებას და ამიტომ ქმნის ობიექტურ საფუძველს ქურდობის ყველა უშუალო მონაწილის პასუხისმგებლობის გაზრდისათვის.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლში, რომელიც ჯგუფურ დანაშაულს განმარტავს, აღნიშნულია, რომ დან-

აშაული ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებითაა ჩადენილი, როდესაც მასში მონაწილეები თავიდანვე შეკავშირდნენ დანაშაულის ერთობლივად ჩასადენად.

ქურდობის ამ მაკვალიფიცირებელ გარემოებასთან მიმართებით მიზანშეწონილია დამატებით ზოგიერთი საკითხის განხილვა.

„წინასწარ შეთანხმებაში“ უნდა ივარაუდებოდეს ორი ან მეტი პირის შეთანხმება სხვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლებისათვის, რომელსაც ადგილი ჰქონდა დანაშაულის უშუალო განხორციელებამდე. ვინაიდან განზრახი დანაშაულის დასაწყისად ითვლება უშუალოდ დანაშაულის ჩადენისაკენ მიმართული მოქმედება, წინასწარი შეთანხმება ჯგუფური დანაშაულის ჩასადენად შეიძლება მოხდეს ქურდობის მოსამზადებელ სტადიაზეც, მაგრამ სხვისი ქონების ფარული დაუფლებისაკენ მიმართული მოქმედების დაწყებამდე. თუ დანაშაულებრივი შეთანხმება მოხდა ქონების დაუფლების პროცესში, იგი არ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს როგორც ქურდობის დამამძიმებელი გარემოება.

ამრიგად, წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ ქონების დაუფლების ცნებაში იგულისხმება ქურდობა, რომელშიც მონაწილეობს ორი ან მეტი პირი, წინასწარშეთანხმებული ქურდობის ჩასადენად. მასში არ იგულისხმება ამსრულებლისათვის ხელის შეწყობა, დანაშაულის ჩადენის საშუალებათა შოვნა, ასევე საცავში მატერიალურ ფასეულობათა ადგილსამყოფელის შესახებ ცნობების მიწოდება და სხვა.

წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფში შედიან მხოლოდ თანამსრულებლები, ამიტომ რთული თანამონაწილეობა არ ქმნის ზემოაღნიშნულ მაკვალიფიცირებელ გარემოებას. ქურდობისას თითოეული თანამონაწილე პასუხს აგებს თავისი ფუნქციის შესრულების მიხედვით (ამსრულებელი, ორგანიზატორი, წამქეზებელი და დამხმარე).

წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის შექმნა შეუძლიათ მხოლოდ იმ პირებს, რომელთაც შეიძლება დაეკისროთ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. ამიტომ შეურაცხადი და 14 წელს მიუღწეველი პირი არ შეიძლება შევიდეს ამ ჯგუფში. მაგალითად, თუ სრულწლოვანმა დამნაშავემ დაიყოლია არასრულწლოვანი და შემდგომ ისინი ფარულად დაეუფლენ სხვის ქონებას, ეს არ დაამძიმებს ქურდობას.

არასრულწლოვანის ქმედება დაკვალიფიცირდება ქურდობის მუხლის პირველი ნაწილით და დამატებით 171-ე მუხლით: „არასრულწლოვანის ჩაბმა ანტისაზოგადოებრივ ქმედებაში“.

ქურდობის დამამძიმებელი გარემოებაა ასევე მისი ჩადენის არაერთგზისობა. არაერთგზისობა დანაშაულის სიმრავლის, როგორც სისხლის სამართლის ინსტიტუტის სახესხვაობაა და მოცემულია სისხლის სამართლის კოდექსის ზოგადი ნაწილის მე-15 მუხლში.

თუ საერთო წესით არაერთგზისობა გულისხმობს კოდექსის ერთი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენას, გამონაკლისის სახით ეს მუხლი არაერთგზისად მიიჩნევს არა მარტო იგივე, არამედ სხვა ერთგვაროვან დანაშაულის ჩადენასაც იმ შემთხვევაში, თუ ამის შესახებ მითითებულია კოდექსის შესაბამის მუხლში. სწორედ ამ აზრით უნდა მიეუდგეთ არაერთგზისობის პრინციპს, რომელიც მოცემულია ქურდობის მუხლის შენიშვნაში.

177-ე მუხლის შენიშვნის მეორე პუნქტის თანახმად, სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე-186-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული არაერთგზისად ითვლება, თუ მას წინ უსწრებს ამ და 224-ე, 231-ე, 237-ე და 264-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაულის ჩადენა.

არაერთგზისობა გამორიცხულია, თუ პირი კანონით დადგენილი წესით, წინათ ჩადენილი დანაშაულისათვის გათავისუფლებული იყო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, ანდა მას ნასამართლობა წინათ ჩადენილი დანაშაულისათვის მოხსნილი ან გაქარწყლებული ჰქონდა.

არაერთგზისობის ნიშნის დადგენისას მნიშვნელოვანია არა აქვს დანაშავე იყო თუ არა ადრე ნასამართლესი წინათ ჩადენილი დანაშაულისათვის, თუ პასუხისმგებლობა პირველად შეერაცხა. მეორე შემთხვევაში თითოეულ დამოუკიდებელ დანაშაულს, რომელიც არაერთგზისობას ქმნის, სისხლისსამართლებრივი შეფასება ცალ-ცალკე უნდა მიეცეს, მით უმეტეს, თუ პირველი დანაშაული უფრო მძიმეა, ვიდრე მეორე. ამასთან, მეორე დანაშაული უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც არაერთგზის ჩადენილი. მაგალითად, თუ დამნაშავემ ჯერ ბანდიტიზმი ჩაიდინა, ხოლო შემდეგ კი — ქურდობა, ქმედება უნდა დაკვალი-

ფიცირდეს ორივე მუხლით. აქ სახეზეა, როგორც არაერთგზისობა, ისე ორ დამოუკიდებელ დანაშაულთა რეალური ერთობლიობა. ამ საკითხის სხვაგვარი გადაწყვეტა, რაც ეფუძნება არაერთგზისობის ნიშნის მიერ ერთობლიობის ნიშნის შთანთქმას, არსებითად, უფრო მძიმე დანაშაულს სამართლებრივი შეფასების გარეშე დატოვებდა.

არაერთგზისობას არ ექნება ადგილი, თუ დამნაშავე ახორციელებს ერთიან განგრძობად ქურდობას ან სხვის ქონებას სხვაგვარად ეუფლება. ერთი და იმავე დანაშაულებრივი მოქმედების ჩადენა, რასაც საფუძვლად უდევს ერთიანი განზრახვა და მიზანი — ერთ დანაშაულს წარმოადგენს (მაგალითად, მინდორში მომუშავე პირის მიერ ყოველდღიურად სიმინდის მოპარვა).

ერთიანი განგრძობადი და არაერთგზისი დანაშაულის გამიჯვნას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან იგი დაკავშირებულია დამნაშავეს ქმედების ზუსტ კვალიფიკაციასთან. ამ საკითხის გადაწყვეტისას აუცილებელია მხედველობაში მივიღოთ არა მარტო ობიექტური ფაქტორი, ის, რომ განგრძობად ქურდობაში ცალკეული, ერთი და იგივე დანაშაულებრივი აქტები მჭიდროდ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული, როგორც ერთიანი დანაშაულებრივი ჯაჭვის რგოლები, არამედ სუბიექტური ფაქტორიც: ცალკეული დანაშაულებრივი აქტი თუმცა დროში გაწელილია, მაგრამ ერთიანი განზრახვითა და ერთი საერთო მიზნით არის მოცული.

ქურდობა არაერთგზის ჩადენილად ჩაითვლება, თუ მას წინ უსწრებდა დაუმთავრებელი დანაშაული ან როდესაც დამნაშავე პირველად ჩადენილ დანაშაულში ასრულებდა არა ამსრულებლის, არამედ სხვა თანამონაწილის ფუნქციას.

ამრიგად, არაერთგზის ჩადენილად ჩაითვლება დამნაშავეს ისეთი მოქმედება, როდესაც მის მიერ განხორციელებული თითოეული დანაშაული ქმნის დამოუკიდებელი დანაშაულის შემადგენლობას და მათი ჩადენა ერთმანეთისაგან გარკვეული დროით არის დაცილებული. ამასთან, ყველა ახალი დანაშაულის ჩასადენად დამნაშავეს უნდა აღეძრას დამოუკიდებელი განზრახვა.

სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის მეორე ნაწილი ითვალისწინებს კიდევ ერთ დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილ ქურდობას. ეს ისეთი ქურდობაა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

აღნიშნული დამამძიმებელი გარემოება თავისი შინაარსით განსხვავდება ადრე მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის მსგავსი ნიშნისაგან. თუ ადრე იგი მოცემული იყო მხოლოდ პირადი საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ქურდობის მუხლში, ამჯერად კოდექსში ეს დამამძიმებელი გარემოება ისეა ჩამოყალიბებული, რომ გულისხმობს ყველა მესაკუთრისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენებას საკუთრების ფორმის მიუხედავად.

აქედან გამომდინარე, ამ დანაშაულებრივი ქმედების სწორი კვალიფიკაციისათვის ყურადღება უნდა მიექცეს იმ სპეციფიკას, რაც ახასიათებს მოქალაქისათვის ქურდობით მიყენებულ მნიშვნელოვან ზიანს.

ვინაიდან სისხლის სამართლის კოდექსში მნიშვნელოვანი ზიანის ცნება არ არის ფორმალისტული და მას შეფასებითი მნიშვნელობა აქვს, მისი განსაზღვრა სასამართლოს შეხედულებაზე დატოვებული. ამიტომ, ქმედების ზუსტი კვალიფიკაციისათვის, მოქალაქის საკუთრებისათვის მიყენებული მნიშვნელოვანი ზიანის დასადგენად საჭიროა როგორც ობიექტური, ისე სუბიექტური ფაქტორების ერთობლივი გათვალისწინება.

ობიექტურად მნიშვნელოვანი ზიანის განსასაზღვრავად ყურადღება უნდა მიექცეს უკანონოდ დაუფლებული ქონების ღირებულებას, მის რაოდენობასა და მნიშვნელობას, ხოლო სუბიექტურ ფაქტორში იგულისხმება დაზარალებულის მატერიალური მდგომარეობა, მისი შემოსავალი, კმაყოფაზე არსებულ პირთა რაოდენობა და ყველა სხვა გარემოება, რაც მოწმობს, რომ მოქალაქისათვის მიყენებული ქონებრივი დანაკლისი მნიშვნელოვნად აუარესებს მის მატერიალურ მდგომარეობას. მაგრამ, ამასთან ერთად, კანონის არსიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი ზიანის ფულადი გამოხატულება არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, რაც გათვალისწინებულია ამ მუხლის მესამე ნაწილში – „დიდი ოდენობის“ ცნების ქვეშ და დაკონკრეტებულია ქურდობის მუხლის შენიშვნის პირველ პუნქტში.

ამასთან, უნდა გვახსოვდეს, რომ კანონში ლაპარაკია მხოლოდ რეალურ მატერიალურ ზიანზე და არა აცდენილ სიკეთეზე, თუმცა ამგვარი ზიანი შესაძლოა უფრო მეტი მნიშვნელობისაც კი იყოს.

მიყენებული ქონებრივი ზიანის ოდენობა განისაზღვრება ნივთის ღირებულებით, რაც ფასშია გამოხატული. ქონების ღირებულების

განსაზღვრისას საჭიროა დანაშაულის ჩადენის დროს არსებულ სახელმწიფო, საცალო, საბაზრო ან საკომისიო ფასებზე დაყრდნობა. თუ ფასი კერძოდ, ქონების ღირებულება განისაზღვრება საექსპერტო დასკვნის საფუძველზე.

ზოგადი წესის თანახმად, თუ ქონების ღირებულება მეტად მცირეა და დანაშაულის განზრახვა არ იყო მიმართული მნიშვნელოვანი ოდენობით ქონების დაუფლებისაკენ, ადგილი არ ჰქონდა ძალადობასა თუ თავდასხმას, ქმედება სისხლის სამართლის კოდექსის მე-7 მუხლის თანახმად, მცირე მნიშვნელობის გამო, დანაშაულად არ ჩაითვლება.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის შესაბამის ნაწილში მოცემულია ქურდობის განსაკუთრებით დამამძიმებელი გარემოებები. პირველ რიგში, ეს არის ქურდობა, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ.

ცნობილია, რომ ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი დანაშაული ჯგუფური დანაშაულის ყველაზე მძიმე სახეა. სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლის მიხედვით, დანაშაული ორგანიზებული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი, როდესაც იგი განახორციელა პირთა მყარმა ჯგუფმა, რომლებიც წინასწარ შეკავშირდნენ რამდენიმე დანაშაულის ჩასადენად.

ქურდობით ქონების უკანონო დაუფლების შემთხვევაში ამგვარი დანაშაულებრივი დაჯგუფების თავისებურება ვლინდება ჯგუფის შედარებით ხანგრძლივ დანაშაულებრივ საქმიანობაში, მის კრიმინალურ სპეციალიზაციაში, მონაწილეთა ფუნქციების ზუსტ განსაზღვრაში, მკაცრი შინაგანი დისციპლინის არსებობაში, დროის ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე სხვადასხვა დანაშაულებრივი საქმიანობის დაგეგმვასა და განხორციელებაში და სხვა. მართალია, სხვადასხვა ორგანიზებულ ჯგუფში ეს ნიშნები სხვადასხვაგვარად ვლინდება, მაგრამ ისინი ამგვარი დანაშაულებრივი დაჯგუფებისათვის ტიპურია.

კოდექსის 27-ე მუხლიდან გამომდინარე, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ორგანიზებული ჯგუფის მოწყობისა და ხელმძღვანელობისათვის დაეკისრება იმას, ვინც შექმნა ორგანიზებული ჯგუფი ან ხელმძღვანელობდა მას. ქურდული ორგანიზაციის ორგანიზატორი და ხელმძღვანელი პასუხს აგებს როგორც ამსრულებელი ყველა იმ ქურდობისათვის, რაც ჩადენილია პირთა ჯგუფის მიერ, მიუხედავად

იმისა, მონაწილეობდა თუ არა იგი უშუალოდ მათ ჩადენაში, მაგრამ თუ ამას მოიცავდა მისი განზრახვა; ხოლო ორგანიზებული ჯგუფის სხვა მონაწილენი პასუხს აგებენ ჯგუფში მონაწილეობისათვის, აგრეთვე იმ დანაშაულისათვის, რომლის მომზადებასა ან ჩადენაშიც მონაწილეობდნენ.

ორგანიზებული ჯგუფის რიგითი მონაწილის პასუხისმგებლობისათვის საკმარისი არ არის ამ დაჯგუფების სხვა წევრების მიერ ჩადენილი ქურდობის ფაქტის ცოდნა, საჭიროა მასში უშუალო მონაწილეობა.

ქურდობის განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებას მიეკუთვნება ასევე ქურდობა ჩადენილი დიდი ოდენობით. იგი, განსხვავებით ქურდობისაგან, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, რეგლამენტირებულია თვით კანონში.

მუხლის შენიშვნის შესაბამისად, კოდექსის ამ თავში დიდ ოდენობად ითვლება ნივთი, რომლის ღირებულება აჭარბებს ათი ათას ლარს. ქურდობით ქონების დიდი ოდენობით დაუფლების განსასაზღვრავად, მისი ღირებულება ფულში უნდა იყოს გამოხატული. ამიტომ ისეთ ბუნებრივ და ეკონომიკურ კრიტერიუმებს, როგორიცაა: ნივთის წონა, მოცულობა, რაოდენობა, სამეურნეო მნიშვნელობა და სხვა, მუხლის ამ ნაწილით კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

დამნაშავე როდესაც ჩადის რამდენიმე, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელ ქურდობას, რაშიც რეალიზებულია მისი რამდენიმე, ცალ-ცალკე წარმოშობილი განზრახვა, ფულში გამოხატული ზიანის შეჯამება და დიდ ოდენობად დაკვალიფიცირება სწორი არ არის. გამონაკლისს წარმოადგენს ერთიანი განგრძობადი დანაშაული, სადაც ქურდობის ცალკეული ეპიზოდი მოცულაა დამნაშავეს ერთიანი განზრახვით და დაუფლებული ქონების ჯამი დიდ ოდენობას ქმნის.

წინასწარი შეთანხმებით პირთა ჯგუფის ან ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ქურდობით მიყენებული ზიანის ოდენობა შეიძლება შეჯამებულ იქნეს. ამ დროს ქურდობით მოპოვებული ქონების თითოეული დამნაშავეს წილი შეიძლება დიდ ოდენობას არ აღწევდეს, მაგრამ მისი ქმედება მაინც დაკვალიფიცირდება, როგორც ქურდობა, ჩადენილი დიდი ოდენობით, ვინაიდან სახეზეა ჯგუფური დანაშაული. ეს განპირობებულია იმით, რომ ყველა დამნაშავე ქურდობის თანაამ-

სრულებულია, ცხადია, იმ შემთხვევაში, თუ ყველას განზრახვა მოიცავს იმის შეგნებას, რომ ჯგუფის მიზანს დიდი ოდენობით ქონების დაუფლება წარმოადგენს.

ქურდობის, ისევე, როგორც ძარცვისა და ყაჩაღობის კიდევ ერთ მაკვალიფიცირებელ გარემოებას წარმოადგენს ქურდობა ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით.

თუ ადრე მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსით ბინაში, სადგომსა თუ სხვა საცავში შეღწევას მაკვალიფიცირებელი მნიშვნელობა ეძლეოდა შეღწევის მართლზომიერების შემთხვევაშიც, ახალმა კოდექსმა მაკვალიფიცირებელ გარემოებად მხოლოდ უკანონო შეღწევა აღიარა. შეღწევა უკანონოა, თუ იგი ზორციელდება დადგენილი აკრძალვის მიუხედავად, იმ პირის მიერ, რომელსაც ამის უფლება არა აქვს.

ზემოაღნიშნული დამამძიმებელი გარემოების არსებობა განპირობებულია იმით, რომ დამნაშავე შეღწევისას დამატებით, ზოგჯერ საკმაოდ მნიშვნელოვან ძალასა და ხერხს იყენებს, რომ გადალახოს წინააღმდეგობა და დაეუფლოს ქონებას (მაგალითად, კარის, საკეტის შემტვრევა, კედლის განგრევა, სეიფის გატეხვა და სხვა).

ამდენად, შეღწევა ძირითადად გულისხმობს წინააღმდეგობის გადალახვით ბინაში, სადგომსა თუ სხვა საცავში შესვლას ქურდობის, ძარცვისა და ყაჩაღობის მიზნით. ამიტომ შეღწევა ხდება არა მარტო ფარულად, როგორც, მაგალითად, ქურდობისას, არამედ აშკარადაც, ადამიანთა წინააღმდეგობის გადალახვით.

ზოგჯერ შეღწევად ჩაითვლება შენობაში მოტყუებით შესვლა (მაგალითად, დეპეშის გადაცემის სახით, მეზობლისათვის ამანათის გადასაცემად და სხვა).

ასევე შეღწევად უნდა დაკვალიფიცირდეს დამნაშავეის ისეთი მოქმედება, როდესაც იგი ბინასა თუ სადგომში შეუსვლელად ეუფლება ქონებას (მაგალითად, მაგნიტის, თოკის თუ სხვა ტექნიკური საშუალების გამოყენებით).

ბინაში, სადგომსა თუ სხვა საცავში უკანონო შეღწევა თვითმიზანი არ არის, იგი სხვისი ქონების დაუფლების საშუალებაა. ამიტომ შეღწევა გულისხმობს ქონების დაუფლების წინასწარ განზრახვას.

იმისათვის, რომ დამნაშავეის მოქმედება სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის მესამე ნაწილის „გ“ პუნქტით დაკვალიფიცირდ-

ეს, აუცილებელია გაირკვეს, თუ რა მიზნით აღმოჩნდა პირი სხვის ბინაში, სადგომსა თუ სხვა საცავში და როდის წარმოიშვა ქონების დაუფლების განზრახვა (მაგალითად, თუ პირი მეგობრის ღია ბინაში შევიდა დანაშაულებრივი მიზნის გარეშე და მერე წარმოეშვა ეს მიზანი, მაშინ მის ქმედებაში ზემოაღნიშნული მაკვალიფიცირებელი გარემოების არსებობა გამორიცხულია).

ბინა ისეთი ნაგებობაა, რომელიც გამიზნულია ადამიანთა მუდმივ ან დროებით საცხოვრებლად (ინდივიდუალური სახლი, ბინა, აგარაკი, ოთახი სასტუმროში, სანატორიუმში და ა.შ.). ბინის შემადგენელი ნაწილებია ქონების შესანახად ან ადამიანთა სხვა მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად გამოყოფილი სათავსოები.

ბინად არ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რაც არ არის განკუთვნილი ადამიანის მუდმივ ან დროებით საცხოვრებლად (მაგალითად, საცხოვრებელი სახლის მოშორებით არსებული სარდაფი, გარაჟი და სხვა სამეურნეო ნაგებობანი). ასევე ბინად ვერ მივიჩნევთ მატარებლის კუპეს, გემის კაიუტას, მანქანის მისაბმელს და სხვა.

სადგომის ცნების ქვეშ იგულისხმება შენობა-ნაგებობანი, რომლებიც ადამიანთა და ფასეულობათა განსათავსებლად არის გამიზნული. ეს შეიძლება იყოს ფაბრიკა-ქარხანა, მუზეუმი, მაღაზია, თეატრი, სასწავლო დაწესებულება და სხვა.

სხვა საცავი კი არის ასევე მატერიალური ფასეულობის მუდმივ ან დროებით შესანახად განკუთვნილი ტერიტორიის ნაწილი, რომელიც შემოღობილია ან უზრუნველყოფილია მისი სხვაგვარად დაცვა, მაგალითად, სეიფი, რკინის კარადა, კონტეინერი, ავტორეფრეჟერატორი, დაცული რკინიგზის ვაგონები და ა.შ. საცავს უნდა მივაკუთვნოთ პირუტყვის სადგომისათვის შემოღობილი ეზო, დაცული სასოფლო-სამეურნეო საწარმოში მარცვლეულის შესანახი ტერიტორია და სხვა.

ტერიტორიის ის ნაწილი, რომელიც განკუთვნილია რაიმე პროდუქციის მოსაყვანად, საცავის ცნებაში არ შედის.

აღნიშნული დამამძიმებელი გარემოების განხილვისას უნდა განისაზღვროს, თუ რა შემთხვევაში ჩაითვლება ბინაში, სადგომსა ან სხვა საცავში შეღწევა პირთა ჯგუფის მიერ ჩადენილად. დამნაშავე, რომელმაც არ შეაღწია ბინაში, მაგრამ წინასწარი შეთანხმებით მონაწილეობდა კარის, საკეტის, გისოსის გატეხვაში ან სხვა ისეთ მო-

ქმედებაში, რაც სხვა პირის ბინაში შეღწევასთან იყო დაკავშირებული, თანამსრულებელს წარმოადგენს და მისი მოქმედება არ მოითხოვს დამატებით სისხლის სამართლის 24-ე მუხლზე (თანამონაწილის სახეები) მითითებას. თუ პირი სხვადასხვა საშუალებებით ეხმარება დამნაშავეს ბინაში, სადგომსა ან სხვა საცავში შეღწევისას საშუალებათა მიცემით, თავიდან აცილებს დაბრკოლებებს, ან წინასწარ ჰპირდება, რომ დამალავს დანაშაულის კვალს, იყიდის ან გაასაღებს უკანონოდ მოპოვებულს, როდესაც ეს არ არის დაკავშირებული უშუალოდ ბინაში შეღწევასთან, ქმედება დაკვალიფიცირდება, როგორც ქურდობაში თანამონაწილეობა დახმარების სახით.

ზემოაღნიშნული დებულება ვრცელდება ასევე ძარცვასა და ყაჩაღობაზე. ორივე გარემოება – ქურდობა ბინაში შეღწევითა და წინასწარი შეთანხმებით პირთა ჯგუფის მიერ, სასამართლო განაჩენში ცალცალკე აისახება, თუმცა, იგი დანაშაულის კვალიფიკაციაზე გავლენას ვერ მოახდენს. იგი მხოლოდ დამნაშავისათვის სასჯელის ზომის განსაზღვრაზე იმოქმედებს.

სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებულ კიდევ ერთ განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებას ქმნის ქურდობა, ჩადენილი იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალვისათვის. მუხლის ამ ნაწილით ფაქტობრივად აღიარებულია ერთგვაროვან დანაშაულთა საშიში რეციდივი. კანონი სწორედ ამ პრინციპით აძლიერებს ასეთ პირთა პასუხისმგებლობას.

მუხლი 178. ძარცვა.

1. ძარცვა, ე.ი. სხვისი მოძრავი ნივთის აშკარა დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორიდან სამ წლამდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით 4 წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია;

ე) ძალადობით, როქელიც საშიში არ არის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის ანდა ასეთი ძალადობის შექარათი, —

ისეება თავისუფლების აღკვეთით ყადით საშიდან შეიდ წლამდე.

3) ძარცვა, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) ბინაში, სადგომში ან სხვა საცაყში უკანონო შეღწეით;

დ) ამის მიერ, წინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამაროლევი სხვისი მოძრაიი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალგისათვის, — ისეება თავისუფლების აღკვეთით ყადით ექვსიდან ოორმეტ წლამდე.

ძარცვის დანაშაულის ობიექტი იგივეა, რაც საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ყველა დანაშაულის ობიექტისა, მაგრამ ამის გამო, რომ ძარცვის დროს შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ისეთი ძალადობა, რომელიც საშიში არ არის ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის, იგი ორობიექტიან დანაშაულს წარმოადგენს. საკუთრებითი ურთიერთობების გარდა, ამ დანაშაულით საფრთხე ექმნება ადამიანის სხეულის ხელშეუხებლობას.

ობიექტური მხრივ ძარცვა აქტიურ მოქმედებაში გამოიხატება. ამ დროს ხდება სხვისი მოძრაიი ქონების აშკარა მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება. ამრიგად, ძარცვისათვის დამახასიათებელია მისი აშკარა ხასიათი და ზოგჯერ ადამიანზე ფიზიკური ან ფსიქიკური ზემოქმედება, რაც ცხადია, ამ დანაშაულს უფრო საშიშს ხდის საზოგადოებისათვის.

ძარცვის აშკარა ხასიათი იმაში მდგომარეობს, რომ სხვისი ქონების ანგარებით დაუფლება ხდება თვალნათლივ, როგორც იმ პირისათვის, ვის საკუთრებაში, მფლობელობასა ან სარგებლობაში იმყოფება ნივთი, ასევე სხვა ადამიანებისათვისაც. ცხადია, დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ დამსწრეთ გააზრებული აქვთ მისი მოქმედების დანაშაულებრივი ხასიათი.

ამიტომაც არის, რომ ძარცვისას დამნაშავე უფრო საშიშია, მას შინაგანად გათვითცნობიერებული აქვს, რომ თავისი მიზნის მისაღწევად და წინააღმდეგობის გადასალახავად შეუძლია მიმართოს ძალადობას.

სასამართლო პრაქტიკაში არცთუ იშვიათად ქურდობა გადაიზრდება ხოლმე ძარცვაში, როდესაც დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს, რომ დაზარალებულისა და სხვა პირებისათვის შესაძინებია მისი დანაშაულებრივი მოქმედება, მაგრამ მაინც განაგრძობს მას ქონების დაუფლების მიზნით. ეს ხდება მაშინ, როდესაც მოქმედება, როგორც ქურდობა, ჯერ დამთავრებული არ არის, დამნაშავე ვერ დაუფულა ქონებას და შესაძლებლობა არა აქვს განკარგოს იგი თავისი შეხედულებით; ხოლო, იმ შემთხვევაში კი, თუ ქურდი შეწყვეტს დაწყებულ დანაშაულს და შეეცდება მიმალვას, მისი მოქმედება დაკვალიფიცირდება როგორც ქურდობის მცდელობა.

ამრიგად, იმისათვის, რომ განისაზღვროს, თუ რა ხერხით ხდება სხვისი ქონების დაუფლება, ყურადღება უნდა მიექცეს ობიექტურ და სუბიექტურ კრიტერიუმებს.

ობიექტური კრიტერიუმი გულისხმობს ქონების მესაკუთრის, მფლობელის ან სხვა პირის შეგნებას, რომ ისინი ხედავენ და აღიქვამენ პირის მოქმედების დანაშაულებრივ ხასიათს; ხოლო სუბიექტური კრიტერიუმი კი მდგომარეობს იმაში, რომ თვით დამნაშავესაც შეგნებული აქვს სხვათათვის მის მიერ სხვისი ქონების დაუფლების აშკარა ხასიათი.

ძარცვა დანაშაულის მატერიალურ შემადგენლობას მიეკუთვნება. იგი დამთავრებულია ქონების ფაქტობრივი დაუფლების მომენტიდან, რომლის შემდეგაც დამნაშავეს ეძლევა შესაძლებლობა თავისი შეხედულებით გამოიყენოს ან განკარგოს სხვისი ქონება. ამ შესაძლებლობის ფაქტობრივი რეალიზაცია ძარცვის ობიექტური მხარის ფარგლებს სცილდება.

ძარცვის ობიექტურ მხარეში შედის ასევე მიზეზობრივი კავშირის დადგენა დამნაშავის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ მავნე შედეგს შორის.

ძარცვის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვასა და ანგარების მიზნის არსებობას გულისხმობს. დამნაშავეს გათვითცნობიერებული აქვს, რომ იგი აშკარად, სხვათა თანდასწრებით ეუფლება ქონებას, რომელზეც არავითარი უფლება არ გააჩნია, ითვალისწინებს მესაკუთრისა ან სხვა კანონიერი მფლობელისათვის ზიანის მიყენების შესაძლებლობას და სურს ამ შედეგის დადგომა.

ძარცვა უნდა გაიმიჯნოს დამნაშავეის ისეთი მოქმედებისაგან, როდესაც იგი ქონებას ეუფლება ხულიგნობის, გაუპატიურებისა და ზოგიერთი სხვა დანაშაულის ჩადენისას. თუ ამ შემთხვევებში დამნაშავეს ანგარებითი მიზანი ამოძრავებდა, მისი მოქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულთა ერთობლიობით, როგორც დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და ხულიგნობა, გაუპატიურება ან სხვა დანაშაული.

ძარცვის დანაშაულის სუბიექტია თოთმეტ წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი.

სისხლის სამართლის კოდექსის 178-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებულია ძარცვის დამამძიმებელი გარემოებები, როგორიცაა: მისი ჩადენა წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ, არაერთგზის და რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

ეს დამამძიმებელი გარემოებები არსებითად არაფრით არ განსხვავდება ქურდობის დამამძიმებელი გარემოებისაგან.

რაც შეეხება ძარცვის ისეთ მაკვალიფიცირებელ ნიშანს, როგორიცაა: ძარცვა, ჩადენილი ძალადობით, რომელიც საშიში არ არის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის, ან ასეთი ძალადობის მუქარით, ეს, ცხადია, ქურდობის შემადგენლობას არ შეიძლება შეიცავდეს. ფაქტობრივად, აქ ლაპარაკია ისეთ ძალადობაზე, რომელიც არ ქმნის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე, ნაკლებად მძიმე ან მსუბუქი დაზიანების დანაშაულის შემადგენლობას, ვინაიდან ამ დროს არ ხდება ჯანმრთელობის ხანმოკლე მოშლა ან საერთო შრომის უნარის უმნიშვნელო არამყარი დაკარგვაც კი (იხ. მუხლები 117-ე, 118-ე, 120-ე).

ფიზიკური ძალადობა შეიძლება გამოიხატოს ცემასა ან სხვაგვარ ძალადობაში, რომელიც დაზარალებულს ტკივილს განაცდევინებს. მაგალითად, ხელის გადაგრეხა, კარატესა და სხვა მტკივნეული ილეთის გამოყენება, ფეხის გამოდებით პირის წაქცევა, ქალისათვის საყურის მოგლეჯა და სხვა.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ცემისათვის გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის კოდექსის 125-ე მუხლში, მაგრამ რამდენადაც აღნიშნული ფიზიკური ძალადობა, ძარცვის მაკვალიფიცირებული შემადგენლობის ალტერნატიულ-სავალდებულო ნიშანს

წარმოადგენს, იგი შთაინთქმება ძარცვის შემადგენლობით და კოდექსის 125-ე მუხლით დამატებით კვალიფიკაციას აღარ მოითხოვს.

დაზარალებულის ორგანიზმში ისეთი ნივთიერების შეყვანა, რომელიც საზიფათო არ არის მისი სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის, ასევე ქმნის ძალადობის ამ მაკვალიფიცირებელ ნიშანს. ძარცვის დროს განზორციელებული ძალადობა ყოველთვის სხვისი ქონების დაუფლების საშუალებას უნდა წარმოადგენდეს.

ძალადობა მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს ძარცვის დამამძიმებელ გარემოებად, როდესაც იგი გამოიყენება სხვისი ქონების დასაუფლებლად ან უშუალოდ დაუფლების შემდეგ მის შესანარჩუნებლად; ხოლო თუ ძალადობა ხდება ქურდის მიერ უკვე მოპარული და მისი ბინის გაჩხრეკის დროს ქონების აღმოჩენისას, დანაშაულს ძარცვად ვერ დავაკვალიფიცირებთ.

ძარცვის დროს ძალადობა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც ქონების მესაკუთრის, სხვა კანონიერი მფლობელის მიმართ, ისე სხვა პირების მიმართაც, რომლებიც რეალურად წინ აღუდგებიან დანაშაულის ჩადენას ან დამნაშავის აზრით შეეძლოთ ხელი შეეშალათ მისთვის ქონების უკანონოდ დაუფლებისათვის.

რაც შეეხება ფსიქიკურ ძალადობას, იგი გულისხმობს პირის დაშინებას, მუქარას – გამოიყენოს ისეთი ძალადობა, რაც საშიში არ არის ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. ფსიქიკური ძალადობა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც ქონების დაუფლების, ისე უკვე დაუფლებული ქონების შენარჩუნების საშუალება.

ძალადობის ხარისხის განსასაზღვრავად სავალდებულოა სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარება, ვინაიდან სწორედ ძალადობის ხარისხია განმსაზღვრელი ძარცვისა და ყაჩაღობის დანაშაულთა გასამიჯნად.

სისხლის სამართლის კოდექსის 178-ე მუხლის მესამე ნაწილში გათვალისწინებული განსაკუთრებით დამამძიმებელი გარემოებები ისეთივეა, როგორიც ქურდობის ჩადენისას (იხ. მუხლი 177-ე), მაგრამ ბინაში, სადგომსა ან სხვა საცავში შეღწევით ძარცვის დროს უნდა დადგინდეს, ჰქონდა თუ არა დამნაშავეს ბინაში შეღწევამდე ქონების აშკარად დაუფლების განზრახვა.

1. ყაჩაღობა, ე.ი. თავდასხმა სხვისი მოძრავე ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი ადამიანის სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით, — ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან ათ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაეროვნის;

გ) ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით;

დ) დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით;

ე) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავე ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალგისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ოსუთმეტ წლამდე.

ყაჩაღობის საშიშროება მეტად მაღალია. იგი არა მარტო ქონების ხელყოფაში გამოიხატება, არამედ თვით ამ ხელყოფის ხასიათში — თავდასხმასა და ისეთი ძალადობის გამოყენებაში, რომელიც საშიშია ადამიანის სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისათვის, ანდა ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარაში.

ყაჩაღობა ორობიექტიანი დანაშაულია. იგი ერთდროულად ხელყოფს როგორც ადამიანის საკუთრების უფლებას, ისე მის ჯანმრთელობას. ყაჩაღობის შემადგენლობაში ეს ორივე ობიექტი ძირითადია. ის, რომ ყაჩაღობა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა თვშია შეტანილი, იმით არის განპირობებული, რომ ადამიანის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულს, როგორც სისხლის სამართლით დაცულ ყველაზე მნიშვნელოვან ობიექტს, ცალკე თავი აქვს დათმობილი, სადაც სათანადოდ არის რეგლამენტირებული, როგორც მისი სიცოცხლის, ისე ჯანმრთელობის დაცვის საკითხები. ამიტომ, ყაჩაღობის შემადგენლობაში საკუთრებითი ურთიერთობის ობიექტს პრიორიტეტული მნიშვნელობა ენიჭება.

ობიექტური მხრივ ყაჩაღობა გამოიხატება თავდასხმაში სხვისი მოძრავე ქონების დასაუფლებლად, რასაც თან ერთვის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა ანდა ასეთი ძალადობის მუქარა.

თავდასხმის ცნებაში უნდა ვიგულისხმოთ დაზარალებულისათვის დამნაშავეს უეცარი, აგრესიული მოქმედება, რომელიც დაკავშირებულია ძალადობასთან. თუმცა, მოულოდნელობის მიუხედავად, როგორც წესი, თავდასხმის ფაქტი, რომელსაც თან ერთვის ფიზიკური ძალადობა, კარგად არის გათვითცნობიერებული დაზარალებულის მიერ. მაგრამ ზოგჯერ შეიძლება თავდასხმის ფაქტი მის მიერ არც იყოს გააზრებული (მაგალითად, დანის ჩარტყმა ზურგში, მალულად სროლა და ა.შ.). თავდასხმა შეიძლება გამოიხატებოდეს ასევე დაზარალებულზე აშკარა ან ფარულ ზემოქმედებაში ნერვულ-პარალიტიკური, ტოქსიკური ან სხვა გამაბრუებელი საშუალებით, რათა მან გონება დაკარგოს და დამნაშავემ დაზარალებულის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით განახორციელოს დანაშაულებრივი საქმიანობა.

ამგვარი ხასიათის ზემოქმედება ხშირად არ აღიქმება დაზარალებულის მიერ, მაგრამ იგი მაინც თავდასხმად უნდა იყოს მიჩნეული. ამასთან, თავდასხმად ვერ ჩაითვლება დაზარალებულზე ზემოქმედება ალკოჰოლის, ნარკოტიკული საშუალების ან სხვა გამაბრუებელი ნივთიერების გამოყენებით, თუ იგი ნებაყოფლობით იყო მიღებული დაზარალებულის მიერ.

ყაჩაღობას ექნება ადგილი ისეთი ძალადობის დროსაც, რაც გამოყენებულია არა მესაკუთრის ან ქონების სხვა კანონიერი მფლობელის მიმართ, არამედ იმ პირების მიმართაც, რომლებსაც დამნაშავეს შეხედულებით შეუძლიათ წინ აღუდგნენ ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებას.

თავდასხმა და მის შედეგად უშუალოდ განხორციელებული ძალადობა ორი განუყოფელი აგრესიული აქტის ერთიანობაა. ამიტომ თავდასხმაზე, როგორც ყაჩაღობის ობიექტურ ნიშანზე, შეიძლება მხოლოდ პირობითად ვილაპარაკოთ, ვინაიდან ძალადობის გარეშე იგი კარგავს თავის სისხლისსამართლებრივ მნიშვნელობას. თუ თავდასხმას არ ახლავს ფიზიკური ან ფსიქიკური ძალადობა, იგი არ შეიძლება იყოს დაზარალებულის წინააღმდეგობის გადასალახავად გამოყენებული ქონების დაუფლების საშუალება.

ფიზიკური ძალადობა, გამოყენებული ყაჩაღობის დროს, საშიში უნდა იყოს ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. დაზარალებულის სიკვდილი, როგორც მისდამი გამოყენებული ძალადობის

შედეგი, ყაჩაღობის შემადგენლობას სცილდება და იგი დაკვალიფიცი-
რდება დანაშაულთა ერთობლიობით, როგორც ყაჩაღობა და მკვლე-
ლობა, ცხადია, მისი ბრალის ფორმის, ხერხისა და საშუალების
გათვალისწინებით.

სისხლის სამართლის ახალმა კოდექსმა დამამძიმებელ გარემოება-
თა რიცხვიდან ამოიღო ყაჩაღობის ისეთი მაკვალიფიცირებული გარე-
მოება, როგორიცაა ყაჩაღობით გამოწვეული დაზარალებულის ჯანმ-
რთელობის მძიმე დაზიანება, ამიტომ თუ ყაჩაღობას თან ახლავს
სხეულის მძიმე დაზიანება, ქმედება დანაშაულთა ერთობლიობას ქმ-
ნის. ამ შემთხვევაშიც, დანაშაულის დასაკვალიფიცირებლად ყურა-
დდება უნდა მიექცეს ბრალის ფორმასა და სხეულის დაზიანების
ხარისხს. ყაჩაღობის დროს მიყენებული სხეულის მსუბუქი დაზიანება
დამატებით კვალიფიკაციას არ საჭიროებს, ვინაიდან იგი არ არის
საშიში ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის.

დამნაშავის მიერ გამოყენებული ძალადობის ხარისხის განსასაზღვრა-
ვად, მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული არა მარტო ჯანმრთელო-
ბისათვის მიყენებული დაზიანების შედეგი, არამედ მისი ხანგრძლივო-
ბა, ინტენსივობა, დანაშაულის ჩადენის იარაღი, საშუალება და სხვა.

აქედან გამომდინარე, ყაჩაღობად უნდა იქნეს დაკვალიფიცირებუ-
ლი ისეთი შემთხვევა, როდესაც ყაჩაღობას შედეგად მოჰყვა სხეულის
მსუბუქი დაზიანება ან მას საერთოდ არ მოჰყოლია ჯანმრთელობი-
სათვის არავითარი ზიანი, მაგრამ მიყენების მომენტში ქმნიდა საშიშ-
როებას დაზარალებულის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. ასე-
თი ძალადობის მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ დაზარალებულის
არაერთგზისი ჩაშვება წყლით სავსე აბაზანაში, თავზე პოლიეთილენის
ჩამოცმა, მისი გადმოვდება მოძრავი მატარებლიდან და სხვა ძალა-
დობითი მოქმედება.

ყაჩაღობის დროს ფსიქიკური ძალადობა გამოიხატება დაშინებაში,
მუქარაში ისეთი ძალადობის დაუყოვნებლივ გამოყენებისას, რომელიც
საშიშია ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის.

მუქარა უმეტესწილად მიმართულია ქონების მესაკუთრის ან მისი
მფლობელის მიმართ, მაგრამ გამორიცხული არ არის, რომ ძალა-
დობის გამოყენების მუქარა მიმართული იყოს სხვა პირებისადმიც,
რომლებიც ცდილობენ ხელი შეუშალონ დანაშაულის განხორციელე-

ბას. მაგალითად, ბინაში შეჭრისას, როდესაც მისი მეპატრონე სახლში არ არის, იქ მყოფთა დაშინება მათი წინააღმდეგობის დაძლევის მიზნით. ცხადია, ამ შემთხვევაში ყაჩაღობა დაკვალიფიცირდება მუხლის მეორე ნაწილით, როგორც ყაჩაღობა ჩადენილი ბინაში, სადგომსა ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით.

ყაჩაღობის დროს მუქარა უნდა იყოს იმწუთიერი და რეალური. მისი გამოვლენის ფორმას არა აქვს პრინციპული მნიშვნელობა. იგი შეიძლება გამოიხატოს სიტყვიერად, ქესტით, კონკლუდენტური მოქმედებით (მაგალითად, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის დემონსტრირებით).

დაზარალებული დარწმუნებული უნდა იყოს ან ყოველ შემთხვევაში, საფუძვლიანი ეჭვი უნდა ჰქონდეს იმისა, რომ ეს მუქარა რეალიზებული იქნება, თუ იგი ქონების გადაცემის მოთხოვნას არ დააკმაყოფილებს. ამიტომ მუქარის მიზანია დაზარალებულის ნების პარალიზება ან დროებით მისი დათრგუნვა და ამით ძალადობრივი გზით ქონების დაუფლება.

რეალური თავდასხმის დროს მუქარის შინაარსი ყოველთვის დაკონკრეტებული არ არის (მაგალითად, „მოგაკლავ“, „იარაღს გესვრი“, „დაგასახიჩრებ“ და სხვა). ზოგჯერ თავდასხმისას მუქარა განუსაზღვრელი განზრახვის სახით ვლინდება.

ქმედების იურიდიული არსის შეფასებისას მნიშვნელოვან მომენტად ითვლება თვით დაზარალებულის მიერ მის მიმართ გამოთქმული მუქარის ხასიათის შეგნება. თუ დანაშაულის ჩადენის მთელი ვითარება მოწმობს, რომ არსებობს ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის რეალური საფრთხე, მაშინ მუქარის განუსაზღვრელი ხასიათის დროსაც კი, ქმედება ყაჩაღობის შემადგენლობას ქმნის.

დამნაშავის მიერ ქონების დასაუფლებლად იარაღის იმიტაციის გამოყენება, რომელსაც გარეგნული მსგავსება აქვს იარაღის ანალოგთან, მაგრამ არ შეიძლება სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის ზიანის მიყენება, მაინც ძალადობად უნდა მივიჩნიოთ, თუ ეს იარაღი დამნაშავის მიერ ნამდვილ იარაღად აღიქმება. სათამაშო იარაღის დემონსტრირებაც კი უარყოფითად მოქმედებს დაზარალებულზე, მას ეუფლება შიშის გრძნობა და იგი იძულებულია დათმოს ქონება.

ყაჩაღობის დროს როგორც ფიზიკური, ისე ფსიქიკური ძალადობა

სხვისი ქონების დაუფლების საშუალებას წარმოადგენს, მაგრამ თუ ძალადობის გამოყენება პირის მიერ შურისძიების მიზნით ხდება, ქმედება ყაჩაღობად ვერ დაკვალიფიცირდება.

დანაშაულებრივი ქმედების ყაჩაღობად კვალიფიკაციისათვის მუქარის ხარისხის განსასაზღვრავად კონკრეტული საქმის ყველა გარემოებათა შესწავლა სავალდებულოა. ამისათვის გათვალისწინებული უნდა იყოს ყაჩაღური თავდასხმის ადგილი, დრო, თავდამსხმელთა რაოდენობა, იმ საგნების თვისება, რომელიც გამოყენებულია კონკრეტულად განუსაზღვრელი მუქარის განსახორციელებლად, როგორ აღიქვამს ამას დაზარალებული და სხვა.

ზოგჯერ დანაშაულებრივი ქმედება დაწყებული ქურდობით ან ძარცვით, მისი ჩადენის პროცესში შეიძლება გადაიზარდოს ყაჩაღობად, თუ ფიზიკური ან ფსიქიკური ძალადობა ამა თუ იმ გარემოებათა გამო ინტენსიფიცირებულ და მიყვანილ იქნა ძალადობის იმ ხარისხამდე, რაც დამახასიათებელია ყაჩაღობისათვის.

თუ ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობას დამნაშავე იყენებს ქურდობის ან ძარცვის დამთავრების შემდეგ, რათა თავიდან აიცილოს შეპყრობა და დამნაშავეს მიზანს არ წარმოადგენს ამ გზით დაუფლებული ქონების მითვისება, იგი არ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს ყაჩაღობად. იგი ქმნის ადამიანის წინააღმდეგ მიმართულ ერთ-ერთ დანაშაულს ან მმართველობის წესის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულს.

ყაჩაღობის საშიშროებიდან გამომდინარე, ყაჩაღობა ფორმალური დანაშაულის შემადგენლობათა რიცხვს მიეკუთვნება. იგი დამთავრებულია ყაჩაღური თავდასხმის მომენტიდან, იმისდა მიუხედავად, შეძლო თუ არა დამნაშავემ სხვისი ქონების დაუფლება. დაზარალებულისათვის ქონებრივი ზიანის მიყენება ამ დანაშაულის ობიექტური მხარის ფარგლებს გარეთ რჩება. დანაშაულის დამთავრების განსაზღვრა თავდასხმის მომენტით შეუძლებელს ხდის ყაჩაღობის მცდელობის სტადიის არსებობას.

ყაჩაღობის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვაში გამოიხატება. დამნაშავეს გათვითცნობიერებული აქვს თავისი მოქმედების საშიშროება და ის ზიანი, რაც შეიძლება მიადგეს დაზარალებულს და სურს მართლსაწინააღმდეგოდ დაეუფლოს მის ქონებას.

ყაჩაღობის დანაშაულის სუბიექტია 14 წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი.

სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის მეორე ნაწილში ჩამოთვლილია ყაჩაღობის ისეთი დამამძიმებელი გარემოებები, რომელთა კომენტარი მოცემულია ქურდობისა და ძარცვის დანაშაულთა განხილვისას. სახელდობრ, ყაჩაღობა, ჩადენილი ჯგუფურად; არაერთგზის; ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით; დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით; იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისა ან გამოძალვისათვის.

ყაჩაღობის შემადგენლობაში თავისებურად არის ჩამოყალიბებული მისი ისეთი დამამძიმებელი გარემოება, როგორიცაა ყაჩაღობა ჩადენილი ჯგუფურად. ამ მაკვალიფიცირებელ გარემოებაში იგულისხმება ყაჩაღობის ჩადენა როგორც ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით, ისე მისი ჩადენა ორგანიზებული ჯგუფის მიერ.

თუ ყაჩაღობა ჩადენილია ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით, არ არის სავალდებულო, რომ ყველა თანამსრულებელმა გამოიყენოს ისეთი ძალადობა, რომელიც საშიშია ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის. საკმარისია, რომ მათგან თუგინდ ერთმა მიმართოს ამგვარ ძალადობას და ეს ფაქტი სხვა თანამონაწილეთა განზრახვითაც იყოს მოცული. წინააღმდეგ შემთხვევაში სახეზე გვექნება ამსრულებლის ექსცესი.

ჯგუფური ყაჩაღური თავდასხმა, განხორციელებული შეიარაღებული დამნაშავეების მიერ, უნდა გავმიჯნოთ ბანდიტიზმისაგან. ბანდის აუცილებელ ნიშანს, რითაც იგი განსხვავდება ყაჩაღობისაგან, წარმოადგენს ჯგუფის სიმყარე. ბანდის სიმყარე ხასიათდება მისი შემადგენლობისა და ორგანიზაციული სტრუქტურის სტაბილურობით, მისი წევრების მტკიცე შეკავშირებით, დანაშაულებრივი საქმიანობის დამახასიათებელი ფორმითა და მეთოდებით. ამას გარდა, ჯგუფური შეიარაღებული ყაჩაღობისაგან განსხვავებით, ბანდის შეიარაღება გულისხმობს მისი წევრების აღჭურვას მხოლოდ ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღით და, რაც მთავარია, ბანდა იქმნება რამდენიმე განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის ჩასადენად, მაშინ, როდესაც ჯგუფური ყაჩაღობა ერთჯერადი დანაშაულებრივი აქტის განხორციელებას გულისხმობს.

ყაჩაღობას ჩადენილს დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით გარკვეული სპეციფიკა ახასიათებს. ქურდობისა და ძარცვისას დიდი ოდენობა გულისხმობს ქონების მითვისების უკვე შემდგარ ფაქტს, როდესაც დამნაშავე დაუფლა ქონებას და მისი განკარგვის შესაძლებლობა აქვს, ხოლო ყაჩაღობის დროს შეიძლება დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მხოლოდ მიზანი არსებობდეს, ვინაიდან ეს უკანასკნელი ფორმალურ შემადგენლობათა რიცხვს განეკუთვნება. ყაჩაღობა დამთავრებულია მაშინ, როდესაც თავდასხმა განხორციელდა. მთავარია, დადგენილ იქნეს განზრახვა, რომ ყაჩაღობა მიმართული იყო დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლებისაკენ.

მუხლი 180. თაღლითობა.

1. თაღლითობა, ესე იგი მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით სხვისი ნივთის დაუფლება ან ქონებრივი უფლების მიღება მოტყუებით, —

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით, ვადით ან სამოცდაათიდან ორას საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ან ტუსადობით ვადით სამ თვემდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

2. იგივე ქმედება,

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია;

დ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ექვს წლამდე.

3. თაღლითობა, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალავისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან ათ წლამდე.

თაღლითობამ, როგორც სხვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებამ, ფართო გავრცელება პოვა საბაზრო ეკონომიკისა და

თავისუფალი მეწარმეობის სფეროში. მისი ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობები, ხოლო საგანს წარმოადგენს სხვისი უძრავი ან მოძრავი ქონება, ასევე სხვის ქონებაზე უფლება, როგორც იურიდიული კატეგორია. ეს უფლება შეიძლება სხვადასხვა დოკუმენტით იყოს აღიარებული (მაგალითად, ანდერძით, დაზღვევის პოლისით, ამა თუ იმ ქონების მიღების მინდობილობითა და სხვა). ხშირად დოკუმენტები სხვადასხვა თაღლითური ოპერაციის საგანია.

ობიექტური მხრივ თაღლითობის თავისებურება მისი ჩადენის ხერხში მდგომარეობს. საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ სხვა დანაშაულთაგან განსხვავებით, რომელთათვისაც დამახასიათებელია დანაშაულის განხორციელების ფიზიკური ხერხი, თაღლითობისას დამნაშავის მოქმედებას ინფორმაციული ხასიათი აქვს ან კიდევ გამოყენებულია დამნაშავესა და დაზარალებულს შორის არსებული ნდობის ფაქტორი.

ქონების დაუფლების ან ქონებაზე უფლების მიღების საშუალებაა მოტყუება. ცხადია, მოტყუება თავისთავად არ გულისხმობს სხვისი ქონების დაუფლებას, მაგრამ მისი დახმარებით ხდება ძირითადი მოქმედების შესრულების უზრუნველყოფა. ამიტომაცაა, რომ მოტყუება, როგორც დანაშაულის ჩადენის ხერხი, შედის თაღლითობის დანაშაულის შემადგენლობაში. სწორედ ეს ზემოაღნიშნული ურთიერთდაკავშირებული აქტები შეადგენს თაღლითობის ობიექტური მხარის ნიშნებს.

თაღლითობის სპეციფიკა იმაშიც პოულობს თავის გამოხატულებას, რომ გარეგნულად ქონების გადაცემა დამნაშავისათვის ხდება ნებაყოფლობით თვით მესაკუთრის მიერ, რომელიც შეცდომაშია შეყვანილი.

ამრიგად, მოტყუება ეს არის ჭეშმარიტების განზრახ დამახინჯება ან გარკვეულ გარემოებათა განზრახ დაფარვა ქონების მესაკუთრის შეცდომაში შეყვანის მიზნით. იგი გულისხმობს კონტრაგენტის დეზინფორმაციას, მის წინასწარი შეცნობით შეცდომაში შეყვანას. ამიტომ, თუ დადგენილი არ იქნება რეალობის დამახინჯების ან შეტყობინების წინასწარი განზრახვა, ქმედებას თაღლითობად ვერ დავაკვალიფიცირებთ.

მოტყუების, როგორც სხვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუ-

ფლების, ორი სახე არსებობს: აქტიური მოტყუება გულისხმობს წინასწარი შეცნობით პირის შეცდომაში შეყვანას ცრუ მონაცემების შეტყობინების საფუძველზე; პასიური მოტყუება კი გულისხმობს იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტების დაფარვას, რომლის შეტყობინება დაზარალებულისათვის სავალდებულო იყო. ამით დაზარალებული შეცდომაშია შეყვანილი ქონების გადაცემის კანონიერი საფუძვლის არსებობის შესახებ.

თაღლითობის დროს დამნაშავის მიერ მიწოდებული ტყუილი ცნობა შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს; ზოგჯერ იგი ეხება დამნაშავის პიროვნებას, მის უფლებებსა და უფლებამოსილებას; მეორე შემთხვევაში – იურიდიულ ფაქტებს და ა.შ.

მოტყუება შეიძლება გამოიხატოს როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმით.

თაღლითობა, დაკავშირებული დოკუმენტების გაყალბებასა და ყალბი დოკუმენტების გამოყენებასთან, უნდა განვასხვავოთ სამუშაოზე ყალბი დიპლომის საფუძველზე პირის იმ თანამდებობაზე დანიშვნისა და ხელფასის მიღებისაგან, რომლის დაკავების უფლება მას არ ჰქონდა; მაგალითად, თუ პირმა თანამდებობაზე დანიშვნისას ყალბი დიპლომი წარადგინა, მაგრამ თავის სამუშაოს წარმატებით ასრულებს, მის მოქმედებაში არ არის თაღლითობის შემადგენლობა, ვინაიდან იგი სახელმწიფოსაგან იღებს იმ ხელფასს, რაც სამუშაოს სათანადო შესრულებისათვის ეძლევა.

სხვაგვარად წყდება საკითხი მაშინ, როდესაც პირი სარგებლობს ყალბი დოკუმენტით, რათა უფრო მაღალი ხელფასი ან მასზე პროცენტული დანამატი მიიღოს (მაგალითად, მეცნიერებათა კანდიდატის ან დოქტორის ყალბი დიპლომის საშუალებით და სხვა). ამ შემთხვევაში უკანონოდ დაუფლებული ქონების ოდენობა განისაზღვრება დამნაშავის მიერ მიღებული მთლიანი ხელფასის მიხედვით კი არა, არამედ მისი იმ ნაწილით, რომელსაც დოკუმენტის გაყალბების გარეშე ვერ მიიღებდა.

თაღლითობა ხშირად დაკავშირებულია ყალბი დოკუმენტების წარდგენასთან, რაც თითქოსდა კანონიერ საფუძველს ქმნის დამნაშავისათვის ქონების გადასაცემად. ამ შემთხვევაში ყალბი დოკუმენტის გამოყენება, როგორც მოტყუების ერთ-ერთი სახე, წარმოადგენს თაღ-

ლითობის კონსტრუქციულ ელემენტს და დამატებით კვალიფიკაციას სისხლის სამართლის კოდექსის 362-ე მუხლით – „ყალბი დოკუმენტის, ბეჭდის, შტამპის ან ბლანკის დამზადება ან გამოყენება“ – არ საჭიროებს; ხოლო თაღლითის მიერ ყალბი დოკუმენტის დამზადება, ძირითად დანაშაულთან ერთად, დამატებით კოდექსის 362-ე მუხლითაც უნდა დაკვალიფიცირდეს.

რაც შეეხება ყალბი საბანკო ბილეთის, ლითონის მონეტის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დამზადებას გასაღების მიზნით, აგრეთვე გასაღებას, იგი სრულად არის მოცული კოდექსის 212-ე მუხლის დისპოზიციით და დამატებით კვალიფიკაციას თაღლითობის მუხლით არ საჭიროებს. ყალბი ლატარიის ბილეთით მოგების მიღება უკვე თაღლითობის დანაშაულის შემადგენლობას იძლევა, ვინაიდან იგი არ შეიცავს სახელმწიფოს ან კომერციული ორგანიზაციის საკრედიტო მოვალეობას – გადაუხადოს ბილეთის პატრონს მისი ღირებულება.

ფულად-საკრედიტო სისტემის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა თავში ვხვდებით ისეთ დანაშაულებს, რომლებიც ახლოს დგანან თაღლითობასთან, ასეთი დანაშაულია, მაგალითად, კოდექსის 208-ე მუხლით გათვალისწინებული კრედიტის უკანონოდ მიღება, ასევე 210-ე მუხლში მითითებული ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის დამზადება ან გასაღება, მაგრამ მათ შორის განსხვავება ძირითადად იმაშია, რომ ჩამოთვლილი დანაშაული სამეწარმეო საქმიანობასთან არის დაკავშირებული და მისი სუბიექტები ძირითადად მეწარმეები არიან.

თაღლითობის მეორე, უფრო ნაკლებად გავრცელებულ მოტყუების ხერხს წარმოადგენს ნდობის ბოროტად გამოყენება.

სისხლის სამართლის ადრე მოქმედი კოდექსით, თაღლითობის დისპოზიციაში, მოტყუებასთან ერთად, მისი ჩადენის ისეთი ხერხი, როგორიცაა ნდობის ბოროტად გამოყენება, ცალკე იყო გამოყოფილი. ახალმა კოდექსმა, სავსებით მართებულად, თაღლითობის ჩადენის ეს ხერხი ცალკე აღარ გამოყო, ვინაიდან ფაქტობრივად იგი მოტყუების სახესხვაობას წარმოადგენს.

ნდობის ბოროტად გამოყენება, როგორც თაღლითობის ჩადენის ხერხი, ჩვეულებრივ გამოიხატება დამნაშავის მიერ სპეციალური უფლებამოსილებისა ან პირადი ნდობის ბოროტად გამოყენებაში. დაზ-

არაღებულის ნდობა, როგორც წესი, ეფუძნება ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სამოქალაქო სამართლებრივ ან შრომით ურთიერთობებს (მაგალითად, პირი, რომელმაც შრომის ხელშეკრულების საფუძველზე სამუშაოს შესასრულებლად მიიღო ფული, წინასწარი განზრახვით არ ასრულებს ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებას ან კიდევ არ უბრუნებს ვალს დაზარალებულს და სხვა).

სასამართლო პრაქტიკა თაღლითობად აკვალიფიცირებს კერძო პირის მიერ განზრახ პენსიისა თუ დახმარების უკანონოდ მიღებას.

თაღლითობაა გარიგების დადებისას (ნასყიდობის, იჯარის და სხვა) დაზარალებულის მოტყუება, როდესაც მას გადასცემენ წუნდებულ საქონელს, უფრო მცირე ღირებულების ნივთს და სხვ.

ბოლო წლებში ფართო გავრცელება პოვა თაღლითობით ჩადენილი დანაშაულის სხვაგვარმა გამოვლენამაც. სახელდობრ, იგი არ არის დაკავშირებული სხვისი ქონების უშუალო დაუფლებასთან, არამედ გულისხმობს მოტყუებით მასზე უფლების მოპოვებას; მაგალითად, დამნაშავეს აქვს რა წინასწარგანზრახული, რომ არ შეასრულოს ნაკისრი ვალდებულება, მოხუც მარტოხელა ადამიანთან დებს ფიქტიურ ხელშეკრულებას სამიღღემშიო რჩენის შესახებ, მისი ბინის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლების მიზნით.

ბოლო ხანს ასევე გავრცელდა თაღლითობის ისეთი შემთხვევები, როგორიცაა: სხვისი ქონების ან სხვის ქონებაზე უფლების მიღება კომპიუტერის გამოყენებით, ავანსის მიღებით საქონლის მიცემის საბაბით და ა.შ.

სასამართლო პრაქტიკაში ზოგჯერ ისეთ შემთხვევებს ვაწყდებით, როდესაც დანაშაულის სწორი კვალიფიკაციისათვის აუცილებელია თაღლითობისა და ქურდობის დანაშაულთა გამიჯვნა. ქურდობის დროსაც შეიძლება დამნაშავემ მოტყუებით შეაღწიოს ბინაში. მაგრამ ამ დროს მოტყუება წარმოადგენს იმ პირობას, რომელიც შემდგომში აადვილებს ქონების ფარულად დაუფლებას, ხოლო თაღლითობის დროს კი მოტყუება დამნაშავესათვის ქონების გადაცემის ძირითადი საფუძველია. ამ ორი დანაშაულის გასამიჯნად უნდა გვახსოვდეს, რომ ქურდობის დროს დამნაშავე დაზარალებულის ნების გარეშე ფარულად ეუფლება ქონებას, ხოლო თაღლითობისას კი პირი „ნებაყოფლობით“ გადასცემს ქონებას დამნაშავეს.

მოტყუება, რომელიც არ წარმოადგენს ქონების უშუალოდ დაუფლების საშუალებას, არამედ გულისხმობს მისი დაუფლების გაადვილებას, თაღლითობის შემადგენლობას არ მოიცავს. მაგალითად, პირი, რომელიც შედის ბინაში, ვითომდა წყლის ონკანის შეკეთების მიზნით და ბინის მეპატრონისაგან ფარულად ითვისებს ნივთს, ქურდობად იქნება დაკვალიფიცირებული.

ასევე ქურდობაა და არა თაღლითობა დამნაშავეს მიერ მაღაზიაში, ვითომდა მოსაზომად აღებული ტანსაცმლის უსასყიდლოდ მითვისება და სხვა.

გარდა ამისა, თაღლითობის მნიშვნელოვან თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ ამ დროს ქონებას მიისაკუთრებს დამნაშავე ან ყოველ შემთხვევაში იგი გადადის მის სატიტულო მფლობელობაში და მას ამ ქონების მიმართ განსაზღვრული უფლებამოსილება უჩნდება. ამიტომაც ქონების დაუფლება მაშინ, როდესაც იგი დამნაშავეს ტექნიკური ოპერაციის განსახორციელებლად გადაეცა (მაგალითად, დაზარალებულის თხოვნა – მიაქციოს მის ნივთებს ყურადღება) და მას სათანადო უფლებამოსილება არ გააჩნია, ქმნის არა თაღლითობის, არამედ ქურდობის დანაშაულის შემადგენლობას.

თაღლითობის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვაში გამოიხატება. დამნაშავეს გათვითცნობიერებული აქვს, რომ იგი თაღლითობით მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის ქონებას, რითაც ზიანს აყენებს მის მესაკუთრეს და სურს ამ შედეგის ღადგომა.

თაღლითობის სუბიექტია 14 წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი.

თაღლითობის მაკვალიფიცირებელი გარემოებები, რომელიც გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლის მეორე და მესამე ნაწილებში ძირითადად ემთხვევა ქურდობის სათანადო მაკვალიფიცირებელ გარემოებებს (იხ. მუხლი 177-ე), მაგრამ ქურდობისაგან განსხვავებით, თაღლითობის ერთ-ერთ მაკვალიფიცირებელ გარემოებად მოცემულია თაღლითობა, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით. აქ დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს არა მარტო სახელმწიფო მოხელე, არამედ კომერციული სტრუქტურის წარმომადგენელიც, რომელიც სხვის ნივთს მოტყუებით დაეუფლება.

თაღლითობის მუხლის მეორე ნაწილის „დ“ პუნქტით კვალიფიკაცი-

ისათვის დადგენილ უნდა იქნეს, რომ დამნაშავე ატყუებდა რა ქონების მესაკუთრეს, იყენებდა თავის სამსახურებრივ მდგომარეობას, როგორც ამა თუ იმ საწარმო-ორგანიზაციის მუშაკი (მაგალითად, ავტოსარემონტო მომსახურების, კომუნალური მომსახურების სფეროში და სხვა).

ამასთან, მსედველობაში უნდა იყოს მიღებული, რომ მომხმარებლის ზომაში, წონაში, ანგარიშში მოტყუება ან მისი შეცდომაში შეყვანა საქონლის სამომხმარებლო თვისებების ან ხარისხის შესახებ უნდა დაკვალიფიციკრდეს არა როგორც თაღლითობა, არამედ როგორც სისხლის სამართლის კოდექსის 219-ე მუხლით გათვალისწინებული მომხმარებლის მოტყუება.

მუხლი 181. გამოძალვა.

1. გამოძალვა, ესე იგი სსვისი ნივთის ან ქონებრივი უფლების გადაცემის ან ქონებრივი სარგებლობის მოთხოვნა, რასაც თან ერთვის დაზარალებულის ან მისი ასლო ნათესავის მიმართ ძალადობის გამოყენების ან მათი ნივთის განადგურების ან დაზიანების ანდა სასკელგამტესი ცნობის გასმაურების ან სსვა ისეთი ცნობის გავრცელების მუქარა, რამაც შეიძლება არსებითად დააზიანოს მათი უფლებები, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსალობით ვადით ექვს თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე.

2. იგივე ქმედება ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) დიდი ოდენობით ქონების მიღების მიზნით;

დ) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სსვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალვისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვს წლამდე.

საკუთრებითი ურთიერთობების გარდა, რომელიც გამოძალვის ობიექტს წარმოადგენს, ამ დანაშაულის დამატებითი ობიექტი შეიძლება იყოს როგორც ადამიანის ჯანმრთელობა, ასევე მისი პატივი და ღირსება.

გამოძალვის საგანს წარმოადგენს როგორც ქონება, ისე ქონებაზე

უფლება (ხელწერილი, ხელშეკრულება ან სხვა დოკუმენტი), რომლის თანახმადაც განსაზღვრული ქონებრივი უფლება ან ქონებით სარგებლობა დამნაშავეზე გადადის.

ობიექტური მხრივ გამოძალვა გამოიხატება დამნაშავეის მიერ ქონების მესაკუთრისა ან ქონების მფლობელისადმი მიმართულ მოთხოვნაში გადასცეს მას ნივთი ან მასზე უფლება, ასევე ქონებით სარგებლობის უფლება.

დანაშაულის კონსტრუქციიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ქონების უკანონო მოთხოვნა გულისხმობდეს მის გადაცემას დამნაშავეისათვის სასურველი სხვა პირისათვის. ამასთან, ამ მოთხოვნას თან ერთვის დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ მუქარა.

ამ მოთხოვნათა დასაკმაყოფილებლად დაზარალებულის იძულება მუქარის სხვადასხვა სახით გამოიხატება: მუქარა შეიძლება შეიცავდეს ძალადობის გამოყენებას; სხვისი ქონების განადგურებას; დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ სახელგამტეხი ცნობის გახმაურებას; სხვა ისეთი ცნობების გავრცელებას, რომელიც თუმცა სახელის გამტეხი არ არის, მაგრამ მისმა გავრცელებამ შეიძლება არსებითად ხელყოს დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის უფლებები.

დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ გამაწვილებელი ცნობის გახმაურება შეიძლება შეეხებოდეს მათ პირად ცხოვრებას, ჯანმრთელობას, ბიოგრაფიის სამარცხვინო ფაქტს, ასევე ჩადენილ სამართალდარღვევას და სხვა.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ახლო ნათესავებში იგულისხმებიან კოდექსის 109-ე მუხლის შენიშვნაში მითითებული პირები: მშობელი, შვილად ამყვანი, შვილი, შვილობილი, პაპა, ბებია, შვილიშვილი, და, ძმა, მეუღლე.

ის ცნობები, რომელთა გავრცელებითაც დამნაშავე იმუქრება, შეიძლება სინამდვილეს არ შეესაბამებოდეს და გამოგონილი იყოს, მაგრამ აუცილებლად დაზარალებულის ან ახლო ნათესავის სახელის გამტეხი უნდა იყოს.

ამასთან, როგორც აღინიშნა, გამოძალვისას მუქარა შეიძლება ეხებოდეს ისეთი ცნობების გავრცელებასაც, რომელიც თუმცა სახელის გამტეხი არ არის, მაგრამ შეუძლია ზიანი მიაყენოს დაზარალებ-

ბუღს ან მის ახლო ნათესავს (მაგალითად, კომერციული საიდუმლოების შემცველი ცნობების, ოჯახური ან პირადი საიდუმლოების გახმაურება და სხვა).

გამოძალვისას დამნაშავეს მიერ განხორციელებული შანტაჟი შეიძლება გულისხმობდეს დაზარალებულისათვის არასასურველი ცნობების გადაცემას საზოგადოების გარკვეული ჯგუფისათვის (მაგალითად, თანამშრომლებისათვის) ან თუგინდ ერთი პირისათვის (მაგალითად, მეუღლისათვის).

დანაშაულის გამოძალვით კვალიფიკაციისათვის მუქარის გამოხატვის ფორმას მნიშვნელობა არა აქვს. იგი შეიძლება გამოხატული იყოს როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმით, ტელეფონითა და სხვა; როგორც უშუალოდ დაზარალებულისათვის, ისე სხვათა მეშვეობით; პირდაპირ ან შენიღბული ფორმით. ყველა შემთხვევაში აუცილებელია, რომ დაზარალებულის მიერ მუქარის შინაარსი ერთმნიშვნელოვნად იყოს აღქმული.

გამოძალვის დანაშაულის შემადგენლობისათვის მნიშვნელობა არა აქვს დამნაშავე რეალურად აპირებდა მუქარის განხორციელებას თუ არა. როგორც აღინიშნა, მთავარია დაზარალებულის მიერ ეს მუქარა რეალურად აღიქმებოდეს. გამოძალვისათვის დამახასიათებელ თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ ძალადობის გამოყენების მუქარა ზორციელდება არა უმაღლეს, არამედ გარკვეული დროის გავლის შემდეგ.

ძალადობრივი ძარცვისა და ყაჩაღობისაგან განსხვავებით, როდესაც ძალადობის გამოყენების მუქარა ქონების დაუფლების ერთდროულად რეალიზდება, გამოძალვის დროს ეს მუქარა მომავლისკენაა მიმართული. ამიტომაც ქონების დაუფლებაც მაშინვე კი არ ხდება, როგორც ძარცვისა და ყაჩაღობის დროს, არამედ გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ.

რაც შეეხება სხვისი ნივთის განადგურების ან დაზიანების მუქარას, იგი შეიძლება იმწუთიერი ზიანის მიყენებასაც გულისხმობდეს.

ვინაიდან გამოძალვა ფორმალურ დანაშაულთა შემადგენლობას მიეკუთვნება და იგი დამთავრებულ დანაშაულად გვევლინება დაზარალებულისათვის მოთხოვნის წაყენების მომენტიდან, მუქარის რეალური განხორციელების შედეგი ყოველთვის დანაშაულთა ერთობლიობით დაკვალიფიცირდება.

თუ გამოძალაველის მიერ მუქარა რეალურად განხორციელდა, ადგილი ექნება დანაშაულთა ერთობლიობას: დაზარალებულის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ სახელგამტეხი ცნობის გახმაურებისას – გამოძალვა და ცილისწამება, ქონების განადგურებისას – გამოძალვა და ნივთის განზრახ განადგურება.

როგორც აღინიშნა, ძალადობის ფაქტობრივი გამოყენება, რომლითაც დამნაშავე იმუქრებოდა, ამ დანაშაულის შემადგენლობით არ არის მოცული და ამიტომ გამოყენებული ძალადობის ხარისხის მიხედვით იგი უნდა დაკვალიფიციკრდეს დანაშაული ერთობლიობით: გამოძალვითა და ადამიანის ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის სათანადო მუხლით. თუ გამოძალვას თან ახლდა განზრახი ან გაუფრთხილებელი მკვლელობა, ქმედება კვლავ დანაშაულთა ერთობლიობით დაკვალიფიციკრდება.

თუ დამნაშავემ მუქარის მიუხედავად, ვერ მიაღწია საწადელს და დაზარალებულს ქონება ვერ გამოსძალა, ხოლო შემდგომ ძალადობის გამოყენებით მაინც დაუფულა ქონებას, მაშინ, ასეთ შემთხვევაში, საქმე გვექნება დანაშაულთა რეალურ ერთობლიობასთან: გამოძალვა და ძარცვა, ან ყაჩაღობა.

გამოძალვის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვაში გამოიხატება. დამნაშავემ იცის, რომ უკანონოდ მოითხოვს სხვისი ნივთის ან ქონებრივი უფლების გადაცემას ან ქონებრივი სარგებლობის მიღებას და სურს იგი. იმავდროულად იგი მოქმედებს ანგარებითი მოტივით.

დანაშაულის სუბიექტია თოთხმეტ წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი. დაზარალებულად ითვლება არა მარტო ის პირი, ვისაც ქონებას სძალავენ, არამედ მისი ახლო ნათესავიც.

სისხლის სამართლის კოდექსის 181-ე მუხლის ყველა დამამძიმებელი გარემოება განხილულია ქურდობის მუხლის კომენტარში (იხ. მუხლი 177-ე); მაგრამ აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ვინაიდან გამოძალვა, როგორც ფორმალური დანაშაული, დამთავრებულია მოთხოვნის წაყენების მომენტიდან, დიდი ოდენობით ქონების მიღების მიზანი გამოძალვის სუბიექტურ ნიშანში ვლინდება. მიაღწია თუ არა დამნაშავემ დიდი ოდენობით ქონების დაუფლებას, ამას გამოძალვის კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს. კვალიფიკაციისათვის განმსაზღვრელია ის, რომ დამნაშავეს ეს მიზანი გააჩნდა.

მუსლი 182. მიმოვიხილო ან გაფლანგვა.

1. სსკისი მოძრაი ნიუთის მართლსაწინააღმდეგო მითვისება ან გაფლანგვა, იუ ეს ნიუთი იმყოფებოდა მიმოვიხილების ან გამფლანგველის მართლ-ზომიერ მფლობელობაში ან გამგებლობაში. —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შესღუდვით ვადით სამ წლამდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე.

2. იგივე ქმედება:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) რაბაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამომიწვია;

დ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით. —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან შვიდ წლამდე თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

3. ამ მუსლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სსვისი მოძრაი ნიუთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალავისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ორმეტ წლამდე თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობები.

ობიექტური მხარე გამოიხატება სსვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებაში როგორც მითვისების, ისე გაფლანგვის ფორმით.

ამ მუხლში გაერთიანებულია ორი დამოუკიდებელი დანაშაული: მითვისება და გაფლანგვა.

მითვისებისა და გაფლანგვისათვის დამახასიათებელია ის, რომ დამნაშავე უფლებამოსილია ჰქონდეს ქონება მართლზომიერ მფლობელობასა ან გამგებლობაში. ამიტომ ამ მუხლით დაკვალიფიცირდება დამნაშავის მოქმედება, მიმართული ამ ქონების მართლსაწინააღმდეგოდ მითვისებისა ან გაფლანგვისაკენ.

დამნაშავე ქონების მართლზომიერ მფლობელობას ან გამგებლობას ახორციელებს სამსახურებრივი მოვალეობის, სახელშეკრულებო ურთიერთობისა თუ სპეციალური დავალების სახით. ამგვარი უფლებამოსილება აქვთ, მაგალითად, მომარაგების აგენტებს, მოლარეს, გამყიდველს და სხვა. ამიტომ იმათი მოქმედება, ვისაც ამგვარი უფლებამოსილება არ გააჩნიათ, მაგრამ სამუშაოს სპეციფიკის გამო, ან სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას აქვთ შეხება ამ ქონებასთან, უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც ქურდობა.

მითვისება და გაფლანგვა მჭიდროდ არის დაკავშირებული ერთმანეთთან. საერთო მათ შორის ისაა, რომ ამ დანაშაულთა სუბიექტს ახასიათებს სპეციალური ნიშანი – ფაქტობრივი შესაძლებლობა განახორციელოს ამ ქონების განკარგვის, მართვის, დაცვის, რემონტის, გადაზიდვის, დროებითი სარგებლობისა და ა.შ. უფლებამოსილება.

მითვისება უნდა გავმიჯნოთ ე.წ. ქონების „დროებითი სესხებისაგან“, როდესაც პირი უკანონოდ სარგებლობს მისთვის მინდობილი ქონებით, თუმცა, სურს მომავალში მესაკუთრისათვის მისი ღირებულების ანაზღაურება.

მითვისება გულისხმობს აქტიურ მოქმედებას, რომელიც გამოიხატება სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა ამოღებაში მისი კანონიერი მესაკუთრისაგან და მის უკანონო დაუფლებაში როგორც თავის, ისე სხვა პირთა სასარგებლოდ.

მითვისების არსი იმაში მდგომარეობს, რომ მესაკუთრის ქონების მფლობელობის, სარგებლობისა და განკარგვის უფლებამოსილება დამნაშავეზე გადადის.

როდესაც დამნაშავე მისთვის მინდობილ ქონებას ეუფლება თავის სასარგებლოდ გამოყენების მიზნით, წინასწარ საჭიროა მესაკუთრის ქონებრივი ფონდიდან ამ ქონების განცალკევება, გადანაცვლება სივრცეში და მისი პირად ქონებასთან გაერთიანება.

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, დამნაშავემ ჯერ უნდა ამოიღოს ხელყოფის საგანი და შემდეგ თავის სარგებლობაში მოაქციოს იგი. ამიტომ, ფართოდ გავრცელებული აზრის საწინააღმდეგოდ, მითვისება ეს არ არის მხოლოდ ნივთის დაკავება თუ დაუბრუნებლობა, რომელიც თავისი შინაარსით ყოველთვის ადამიანის პასიურ მოქმედებას გულისხმობს. საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ ქონების დაუფლება უმოქმედობით

როგორც თეორიულად, ისე პრაქტიკულად შეუძლებელია. მითვისება ყოველთვის აქტიური მოქმედებით ხორციელდება.

მითვისების თავისებურებას წარმოადგენს ქონების დაუფლების მიმართ სუბიექტის განსაკუთრებული სამართლებრივი დამოკიდებულება. ზემოაღნიშნულ მუხლში ზოგადი ფორმით არის ლაპარაკი ქონების მიმთვისებლის მართლზომიერ მფლობელობასა და გამგებლობაზე. აქ ნაგულისხმევია ისეთი ქონება, რომლის მიმართაც დამნაშავეს განსაზღვრული უფლებამოსილება გააჩნია, ანუ ქონების მესაკუთრის დავალებით თუ ხელშეკრულების ძალით ამ ქონების განკარგვის, მართვის, დაცვის და ა.შ. უფლებამოსილება აქვს.

მითვისების დროს დანაშაული დამთავრებულია იმ მომენტიდან, როდესაც დამნაშავეისათვის კანონიერად მინდობილი ქონება მისმა მოქმედებამ უკანონოდ გადააქცია, ანუ როდესაც სხვის ქონებას დამნაშავე საკუთარ ქონებას უერთებს მისი, როგორც საკუთარის განკარგვის მიზნით. დამნაშავეს შემდგომი მოქმედება, მიმართული მისაკუთრებული ქონების არამართლზომიერად გამოყენებისაკენ, ამ დანაშაულის ფარგლებს სცილდება, მაგრამ იგი გაფლანგვად არ გადაიქცევა. ასე რომ არ იყოს, მაშინ უნდა ვაღიაროთ მითვისებისა და გაფლანგვის დანაშაულთა ერთობლიობა, ხოლო გაფლანგვა კი არაერთგზის ჩადენილად მივიჩნიოთ.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე გულისხმობს პირდაპირ განზრახვას: დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ ითვისებს ან ფლანგავს სხვის ქონებას, რომელიც მას აქვს მინდობილი, ითვალისწინებს, რომ თავისი მოქმედებით ზიანს აყენებს ქონების მესაკუთრეს და სურს კიდევაც ზიანის მიყენება. ამ დროს იგი ხელმძღვანელობს ანგარებითი მოტივით და მიზნად ისახავს უკანონო შემოსავლის მიღებას სხვის ხარჯზე.

მას შემდეგ, რაც ახალმა სისხლის სამართლის კოდექსმა ყველა სახის დანაშაულებრივი ხელყოფისათვის თანაბარი პასუხისმგებლობა დააწესა, ზემოაღნიშნული მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტად თოთხმეტ წელს მიღწეული კერძო პირი გვევლინება, რომელსაც მესაკუთრემ მფლობელობასა ან გამგებლობაში გადასცა მოძრავი ნივთი. ამ დანაშაულის სუბიექტი არ შეიძლება იყოს თანამდებობის პირი. თუ მიმთვისებელი თანამდებობის

პირია, მისი მოქმედება დაკვალიფიცირდება 182-ე მუხლის მეორე ნაწილით, სადაც ლაპარაკია მითვისებაზე სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.

სწორედ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით აღმოჩნდა ეს ქონება მის მართლზომიერ მფლობელობასა თუ გამგებლობაში. უნდა შევნიშნოთ, რომ სამსახურებრივი საქმიანობა გულისხმობს არა მარტო თანამდებობის პირის, არამედ რიგითი მუშაკების საქმიანობასაც, რომლებიც ახორციელებენ მათთვის მინდობილ ქონებასთან დაკავშირებულ უფლებამოსილებას.

რაც შეეხება სოფლის მეურნეობის სფეროში მომუშავე მძღოლების, ტრაქტორისტების, კომბაინერებისა და სხვათა დანაშაულებრივ მოქმედებას, რაც მათთვის მინდობილი ქონების, სახელდობრ, მარცვლეულისა და სხვა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადაზიდვისას მათ ამოღებაში გამოიხატა, იგი უნდა დაკვალიფიცირდეს არა მითვისებად, არამედ ქურდობად. თუ აღნიშნულ მუშაკთა კატეგორია პროდუქციის ტრანსპორტირებისას, წმინდა საწარმოო ფუნქციის გარდა, ასევე ასრულებდა ექსპედიტორის ფუნქციასაც, ე.ი. ჰქონდა ოფიციალური საანგარიშგებო დოკუმენტი ქონების დასახელების, წონის, რაოდენობის, ასორტიმენტის თაობაზე, მაშინ მისი მოქმედება მითვისებად იქნება დაკვალიფიცირებული.

ამ დანაშაულის სუბიექტი უფრო ხშირად თანამდებობის პირია, თუმცა შეიძლება ჩვეულებრივი მოქალაქეც იყოს, რომელსაც აქვს გარკვეული უფლებამოსილება კონკრეტული ქონების მიმართ ასეთისავე ჩვეულებრივი მოქალაქისაგან, რომელიც ქონების მესაკუთრეა.

გაფლანგვა, როგორც დამოუკიდებელი დანაშაული, გულისხმობს დამნაშავის მართლზომიერ მფლობელობასა და გამგებლობაში არსებული ქონების დახარჯვას, მის გაყიდვას ან სხვაგვარად გასხვისებას.

გაფლანგვა არ არის მითვისების შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობის ეტაპი. იგი არ შეიძლება განხილული იყოს როგორც მითვისების კერძო შემთხვევა, ვინაიდან ერთიანი მოქმედების — სხვისი ქონების ანგარების მიზნით გასხვისების — ხელოვნურად დანაწევრება ორ დამოუკიდებელ დანაშაულად არ შეიძლება. ამას უნდა დავემატოთ, რომ ერთი და იგივე ნივთი არ შეიძლება ერთდროულად მიითვისონ და გაფლანგონ.

მართალია, დამნაშავეს შეუძლია დროის სხვადასხვა მონაკვეთში მისთვის მინდობილი ქონების ერთი ნაწილი მიითვისოს, ხოლო მეორე გაფლანგოს, მაგრამ ეს სინამდვილეში იქნება ქონების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება არაერთგზის, თუ იგი, საქმის გარემოებიდან გამომდინარე, ცნობილ არ იქნა ერთიან განგრძობად დანაშაულად.

გაფლანგვის სპეციფიკა იმაშია, რომ მითვისებისაგან განსხვავებით, დამნაშავეს მიერ ქონების მფლობელობასა და მის უკანონო განკარგვას შორის არ არსებობს დროის ინტერვალი.

აღნიშნული დანაშაულის დასაწყისად ქონების დაუფლება კი არ ითვლება, არამედ დამნაშავეს მიერ მისი მესამე პირთათვის გადაცემა. სწორედ ამ მომენტიდან ითვლება დამთავრებულად გაფლანგვა. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გაფლანგვა დამთავრებულად ითვლება სხვისი მოძრავი ნივთის უკანონო განკარგვის მომენტიდან, ანუ როდესაც დამთავრდება მისი სრული გასხვისების პროცესი (მაგალითად, დახარჯვა, გაყიდვა, სხვა პირთათვის გადაცემა და ა.შ.).

ყველაზე ხშირად გაფლანგვის დაწყება და დამთავრება ერთიან აქტშია შერწყმული. მაგალითად, ბითუმად მოვაჭრე საწყობის გამგემ მოქალაქეებს უკანონოდ მიჰყიდა მისთვის მიბარებული მატერიალური ფასეულობა; ან კიდევ, ელექტრონიკის მაღაზიაში უფროსი გამყიდველი ანაზღაურების გარეშე გადასცემს მაგნიტოფონს თავის ნათესავს და სხვა.

ქონების მართლსაწინააღმდეგო გასხვისების პროცესი შეიძლება არ იყოს ერთდროული, არამედ გარკვეული დროის მანძილზე რამდენიმე ეპიზოდისაგან ყალიბდებოდეს. ასეთ შემთხვევაში გაფლანგვა მაინც არ კარგავს თავის სპეციფიკას, იგი არ შეიძლება მივიჩნიოთ დამნაშავეს მიერ მატერიალურ ფასეულობათა მართლსაწინააღმდეგო ფლობად.

რამდენიმე ეპიზოდისაგან შემდგარი გაფლანგვა, რომელიც სუბიექტის ერთიანი განზრახვით არის მოცული და რომელსაც ერთიანი მიზანი აქვს, დამთავრებულად იქნება ცნობილი ბოლო აქტის განხორციელების მომენტიდან, რაც დამახასიათებელია ერთიანი განგრძობადი დანაშაულისათვის.

მითვისება და გაფლანგვა უნდა განვასხვავოთ ქურდობისაგან. ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი გამოიხატება დანაშაულის სუბიექტის

დამოკიდებულებაში სხვისი ქონების დაუფლების მიმართ. მითვისებისა და გაფლანგვის დროს სხვისი ქონება არა მარტო დამნაშავეს მართლ-ზომიერ მფლობელობაში იმყოფება, არამედ ამ ქონების მიმართ მას განსაზღვრული უფლებამოსილებაც გააჩნია. ქურდობის დროს კი დამნაშავეს ან საერთოდ არავითარი კავშირი არა აქვს ამ ქონებასთან, ან მის მიმართ ისეთი წმინდა ტექნიკური, საწარმოო ხასიათის ფუნქცია გააჩნია, რომელიც მას არ ანიჭებს უფლებამოსილებას ამ ქონების მფლობელობის, სარგებლობის, განკარგვის ან დაცვის სფეროში.

ამრიგად, მითვისებასა და გაფლანგვას, ერთი მხრივ, ხოლო ქურდობას შორის, მეორე მხრივ, ძირითადი განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ პირველ შემთხვევაში დამნაშავე ქონების მიმართ თავის უფლებამოსილებას იყენებს, ხოლო ქურდობისას კი ეს გამორიცხულია. მაგალითად, ტრაქტორისტს, რომელსაც ხორბალი დასათესად ეძლევა, ან საბითუმო ბაზის მტვირთავს, მძღოლსა და სხვას, სხვისი ქონების მიმართ არავითარი უფლებამოსილება არ გააჩნიათ.

ასევე არ შეიძლება მითვისებად ან გაფლანგვად დავაკვალიფიციროთ მოვალის დანაშაულებრივი მოქმედება, ვინაიდან კრედიტორი მას არავითარ უფლებამოსილებას არ ანიჭებს იმ ვალდებულების გარდა, რაც ვალის დაბრუნების შესახებ გარიგებით არის განსაზღვრული.

თუ მოვალეს ვალის აღებისას წინასწარ აქვს განზრახული არ დაუბრუნოს ფული მესაკუთრეს და იგი თავის სარგებლობაში მოაქციოს, დამნაშავეს ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც თაღლითობა (იხ. მუხლი 180-ე); ხოლო თუ მოვალეს ასეთი განზრახვა არა აქვს და იგი გარკვეული მიზეზის გამო ვალს ვერ აბრუნებს, მაშინ კრედიტორსა და მოვალეს შორის ურთიერთობა სამოქალაქო სამართლებრივი წესით წარიმართება.

სისხლის სამართლის კოდექსის 182-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული პირველი საში დამამძიმებელი გარემოება ისეთივეა, რაც ქურდობის მუხლის მეორე ნაწილში მოცემული დანაშაულები (იხ. მუხლი 177-ე), ხოლო, რაც შეეხება მითვისებასა და გაფლანგვას სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, იგი ამ მუხლის კომენტარებისას უკვე განხილულია.

სისხლის სამართლის კოდექსის 182-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებული მაკვალიფიცირებელი გარემოებები ზუსტად ემთხ-

ვევა ქურდობის განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებებს (იხ. მუხ-
ლი 177-ე).

**მუხლი 183. განსაკუთრებული ისტორიული, კულტურუ-
ლი, მეცნიერული ან ეროვნული ღირებულებ-
ის ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მარ-
თლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით.**

1. განსაკუთრებული ისტორიული, კულტურული, მეცნიერული ან
ეროვნული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მართლსაწი-
ნააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ათ წლამდე;

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად.

ბ) არაერთგზის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან თხუთმეტ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობა. მისი ცალკე
დანაშაულად გამოყოფა განპირობებულია დანაშაულის საგნის გან-
საკუთრებული მნიშვნელობით.

საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ სხვა დანაშაულთან განსახილ-
ველი დანაშაული გამოირჩევა ხელყოფის საგნის განსაკუთრებული
თვისებებით. იმისათვის, რომ დავადგინოთ ამ ნივთებისა თუ დოკუმენ-
ტების განსაკუთრებული ღირებულება, საკლდეებულაა ექსპერტის
დასკვნა და არა მარტო მათი ღირებულების ფულადი გამოხატულების
დასადგენად, არამედ ამ ნივთების ქვეყნისათვის ისტორიული, მეც-
ნიერული, კულტურული და ეროვნული მნიშვნელობის დასადგენადაც.

ზემოაღნიშნული დანაშაულის ხელყოფის საგანი შეიძლება იყოს
არა მარტო ცალკეული ნივთი, არამედ ეროვნულ ღირებულებათა
კოლექცია, რომელსაც მასში შემავალი ცალკეული ნივთის ღირე-
ბულების მიუხედავად, ერთიანად აღებულს, აქვს ისტორიული, კულ-
ტურული, მეცნიერული თუ ეროვნული მნიშვნელობა. მაგალითად,
სურათების, ხატების, უნიკალური და იშვიათი მუსიკალური ინსტრუ-
მენტების, საფოსტო მარკების, ძველებური მონეტებისა და სხვათა
კოლექცია.

განსაკუთრებული ისტორიული, მეცნიერული, კულტურული და ეროვნული ღირებულების მქონე ნივთების ჩამონათვალი, რაც შეიძლება ამ დანაშაულის საგნად იყოს ცნობილი, მოცემულია საქართველოს კანონში „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ“, რომელიც მიღებული იყო 1999 წლის 25 ივნისს.

ამ კანონის საფუძველზე მათ მიეკუთვნება როგორც უძრავი ძეგლები, ისევე მოძრავი ძეგლის შემდეგი სახეობები:

ა) ნებისმიერი მასალითა და ტექნიკით შესრულებული სახვითი ხელოვნების ნიმუში;

ბ) ნებისმიერი მასალითა და ტექნიკით შესრულებული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ნიმუში;

გ) ისტორიულ მოვლენებთან ან ისტორიულ პირთა მოღვაწეობასთან დაკავშირებული ნივთები;

დ) არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული ან კულტურულ ფენებში შემთხვევით აღმოჩენილი ნივთები ან/და მათი ფრაგმენტები;

ე) ნებისმიერი მასალითა და ტექნიკით შესრულებული საკულტო დანიშნულების ნივთი;

ვ) ხელნაწერები, ინკუნაბულები, სიგელები, გუჯრები და ბეჭდვითი გამონაცემები, რომელთაც აქვთ ისტორიული, მხატვრული და სამეცნიერო ღირებულება.

ზ) ეროვნული საარქივო ფონდის დოკუმენტები, მათ შორის, ფოტო-, ფონო-, კინო-, ვიდეომასალები;

თ) ეთნოგრაფიული ნივთები;

ი) უნიკალური ავეჯი და მუსიკალური ინსტრუმენტები;

კ) მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებასთან დაკავშირებული ძეგლები;

ლ) სხვა გადაადგილებადი ნივთები, რომლებსაც აქვთ ისტორიული, მხატვრული, სამეცნიერო ან სხვა ღირებულება, მათ შორის, ისტორიული მნიშვნელობის მქონე არქიტექტურული ნახაზები, სახვითი ხელოვნების ნიმუშების ასლები, აგრეთვე თანამედროვე წარმოების ტირაჟირებადი ნივთები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გულისხმობს ზემოაღნიშნული

ნივთების ან დოკუმენტების დაუფლებას მისი მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით.

კანონმდებელი დანაშაულის განხორციელების ხერხს მის კვალიფიკაციას არ უკავშირებს. განსაკუთრებული ისტორიული, კულტურული, მეცნიერული ან ეროვნული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მისაკუთრების მიზნით შეიძლება მოხდეს როგორც ქურდობით, ისე ძარცვით, თაღლითობით, ყაჩაღობითა და სხვა. ამიტომ თუ დისპოზიციაში ჩამოთვლილი ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მოხდა თავდასხმით და სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ან ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარით, მას დამატებითი კვალიფიკაცია – ყაჩაღობა – არ სჭირდება.

უფრო რთული გადასაწყვეტია საკითხი იმის შესახებ, თუ როდის უნდა ჩაითვალოს ეს დანაშაული დამთავრებულად, როდესაც იგი ჩადენილია ყაჩაღური თავდასხმის გზით – თავდასხმის მომენტიდან, რომლის მიზანია ამ ნივთის თუ დოკუმენტის დაუფლება, თუ მისი ფაქტობრივად დაუფლების მომენტიდან.

განსაკუთრებული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის ყაჩაღური თავდასხმის გზით დაუფლება მისაკუთრების მიზნით დამთავრებულად უნდა ჩაითვალოს მხოლოდ იმ აუცილებელი პირობის დაცვით, რომ სუბიექტი ფაქტობრივად დაეუფლა და თავის ან სხვა პირთა სარგებლობაში მოაქცია ეს ნივთები; ხოლო თუ ყაჩაღური თავდასხმა არ დამთავრდა ნივთის დაუფლებით, იგი უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც სისხლის სამართლის კოდექსის 183-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის მცდელობა და არა დამთავრებული დანაშაული.

სუბიექტური მხრივ აღნიშნული დანაშაული ხასიათდება პირდაპირი განზრახვით. ამასთან, დამნაშავეს განზრახვა, თუნდაც ზოგადად მაინც, უნდა მოიცავდეს იმ ფაქტს, რომ მის მიერ მისაკუთრების მიზნით დაუფლებული ნივთი ან დოკუმენტი ქვეყნისათვის დიდმნიშვნელოვან ღირებულებას წარმოადგენს.

განზრახვის ამგვარი საგნობრივი შინაარსი განპირობებულია ბრალის პრინციპით, ანუ სხვაგვარად რომ ვთქვათ, დამნაშავეს შეგნება უნდა მოიცავდეს არა მარტო იმას, რომ იგი მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის ნივთს, არამედ, რომ იგი იტაცებს მეცნიერული თუ ეროვნული ღირებულების ნივთებს.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ყველა თოთხმეტ წელს მიღწეული შერაცხადი პირი.

სისხლის სამართლის კოდექსის 183-ე მუხლის მეორე ნაწილი ადგენს უფრო მაღალ პასუხისმგებლობას, თუ ეს დანაშაული ჩადენილია ჯგუფურად ან არაერთგზის. ეს ცნებები კომენტირებული იყოს ქურდობის განხილვის დროს (იხ. მუხლი 177-ე).

მუხლი 184. ავტომობილის ან სხვა მქანნიკური სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკმთრების მიზნის გარეშე.

1. ავტომობილის ან სხვა მქანნიკური სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება დროებითი გამოყენების მიზნით, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით ოთხ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე;

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) ძალადობით, რომელიც საშიში არ არის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან შვიდ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან რვა წლამდე;

შენიშვნა: თუ 24 საათის განმავლობაში დამნაშავე ნებაყოფლობით დაუზიანებლად დააბრუნებს ავტომობილს ან სხვა მქანნიკურ სატრანსპორტო საშუალებას, მას გაუნაწევრდება სასჯელი.

ამ დანაშაულის ძირითადი ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობა, დამატებითი ობიექტი კი — დაზარალებულის სიცოცხლე ან ჯანმრთელობა.

დანაშაულის საგანი ავტომობილი და სხვა სახის სატრანსპორტო საშუალებაა, რომლის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლებისაკენ მისწრაფვის დამნაშავე მისი დროებითი გამოყენების მიზნით.

ანალოგიური მოქმედება, განხორციელებული სხვა მოძრავე ქონების მიმართ, ასეთ დანაშაულად არ ჩაითვლება.

დანაშაულის საგანი, ავტომობილის გარდა, შეიძლება იყოს სხვა სატრანსპორტო საშუალებაც, საჰაერო ან წყლის ზომალდისა და რკინიგზის მოძრავე შემადგენლობის გარდა, ვინაიდან მათი მართლ-საწინააღმდეგო დაუფლება გატაცების მიზნით ან გატაცება ქმნის დამოუკიდებელ დანაშაულს საზოგადოებრივი უშიშროების წინააღმდეგ (მუხლი 227-ე).

რაც შეეხება ამ სახის სატრანსპორტო საშუალებათა დაუფლებას დროებითი სარგებლობის მიზნით, იგი ამ დანაშაულის შემადგენლობას არ გვაძლევს.

ტერმინ „სატრანსპორტო საშუალების“ დასაზუსტებლად უნდა მივმართოთ სისხლის სამართლის კოდექსის 276-ე მუხლს, რომელიც ავტომობილის გარდა, სატრანსპორტო საშუალებად მიიჩნევს ტრამვაი-ტროლეიბუსს, ტრაქტორსა და სხვა მექანიკურ სატრანსპორტო საშუალებას. მასში იგულისხმება ისეთი თვითმავალი მანქანები, როგორიცაა: გრეიდერი, ბულდოზერი, ასფალტის დამგები და სხვა საგზაო მანქანები, ასევე მოტოციკლი და სხვა, რომელთაც გააჩნიათ შინაგანი წვის ძრავა ან ელექტროძრავა და მათი მოძრაობა მოწესრიგებულია საგზაო მოძრაობის წესებით. მაგალითად, ველოსიპედი არ წარმოადგენს ამ დანაშაულის საგანს, ვინაიდან იგი არ განეკუთვნება მექანიკურ სატრანსპორტო საშუალებას.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ისეთ მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებაში, რომელიც არღვევს მესაკუთრისა ან ტრანსპორტის სხვა კანონიერი მფლობელის უფლებებს; დამნაშავის მიერ სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება გულისხმობს მის ფაქტობრივ ფლობასა და სარგებლობას.

აქ მთავარია ის, რომ დამნაშავე არა მართო არ არის მესაკუთრე, არამედ სატრანსპორტო საშუალებით სარგებლობის არავითარი სხვაგვარი უფლებამოსილებაც არ გააჩნია.

ოჯახის რომელიმე წევრის ან ახლობლის მიერ მესაკუთრის ნებართვის გარეშე ავტომობილის თვითნებური გამოყენება, თუგინდ დაზარალებულს ამ პირისათვის ადრე ავტომობილით სარგებლობა აეკრძალა, დანაშაულის შემადგენლობას არ ქმნის.

ასევე ზემოაღნიშნული მუხლით არ დაკვალიფიცირდება ავტოსატრანსპორტო საშუალებით დროებითი სარგებლობის ისეთი შემთხვევა, როდესაც მძღოლი მესაკუთრის ნებადურთველად პირადი მიზნისათვის იყენებს იმ მანქანას, რომელიც სამსახურებრივად მასზეა გაპროექტებული.

ავტოსატრანსპორტო საშუალების დაუფლება შეიძლება როგორც ფარულად, ისე აშკარად, მართლსაწინააღმდეგო ან მოტყუებითი მოქმედებით.

ეს დანაშაული დამთავრებულია მართლსაწინააღმდეგო ქცევის განხორციელების მომენტიდან, ანუ ტრანსპორტის ამოძრავების თუ სხვა ხერხით მისი დაძვრის მომენტიდან (მაგალითად, მისი დაძვრა ბუქსირით, ტრაილერით გადატანა და სხვა); ხოლო ტრანსპორტის უკანონო დაუფლების თვით ფაქტი მისი შემდგომი გამოყენების მიზნით (მაგალითად, მანქანის დაქოქვის მცდელობა, მანქანაში შეღწევა), უნდა განხილულ იქნეს როგორც ამ დანაშაულის ჩადენის მცდელობა.

ავტოტრანსპორტის უკანონო დაუფლების ხანგრძლივობას დიდი მნიშვნელობა ეძლევა სასჯელის ზომის განსაზღვრისას. ამ მუხლის შენიშვნის საფუძველზე, თუ დამნაშავე 24 საათის განმავლობაში ნებაყოფლობით და, ამავე დროს, უნებლად დააბრუნებს სატრანსპორტო საშუალებას, მას სასჯელი გაუნახევრდება.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე ხასიათდება პირდაპირი განზრახვით. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება სხვის სატრანსპორტო საშუალებას და სურს მისი დაუფლება დროებითი გამოყენების მიზნით. ამასთან, როგორც წესი, ის მოქმედებს ანგარებითი მოტივით – თავის სასარგებლოდ გამოიყენოს სხვისი ავტოტრანსპორტი. აღნიშნულ მუხლში ხაზგასმულია, რომ დამნაშავეს არ ამოძრავებს სხვისი ნივთის მისაკუთრების მიზანი. დამნაშავე შეიძლება იყენებდეს სხვის ტრანსპორტს კომფორტულად გადაადგილების მიზნით, სასეირნოდ, პრესტიჟული მანქანით თავის მოწონების მიზნით და სხვა.

თუკი ავტომანქანის დაუფლება ხდება ტრანსპორტის ცალკეული აგრეგატისა თუ დეტალის მისაკუთრების მიზნით, დანაშაულებრივი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნით; ხოლო თუ

დამნაშავეს არა აქვს ავტომობილის მისაკუთრების მიზანი, მაგრამ მართლსაწინააღმდეგოდ ეუფლება მასში არსებულ ნივთებს, ქმედება დაკვალიფიცირდება დანაშაულთა ერთობლიობით, როგორც ავტოტრანსპორტის დაუფლება მისაკუთრების მიზნის გარეშე და სხვისი მოძრავი ქონების ქურდობა.

სასამართლო პრაქტიკას ზოგჯერ უჭირს ავტოტრანსპორტის მართლსაწინააღმდეგოდ დაუფლებისას დროებითი სარგებლობისა თუ მისაკუთრების მიზნის დადგენა. ამიტომ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ყურადღება უნდა მიექცეს, ზომ არ გადამალა დამნაშავემ მანქანა ან დაამზადა ყალბი საბუთები, გადალება იგი და სხვა.

თუ დადგენილ იქნება ავტომანქანის მისაკუთრების მიზანი, მაშინ ქმედების დამატებით 184-ე მუხლით კვალიფიკაცია საჭირო აღარ არის, ვინაიდან ავტომანქანის დაუფლება ამ შემთხვევაში წარმოადგენს მისი მართლსაწინააღმდეგოდ მისაკუთრების ერთ-ერთ ხერხს.

თუ ავტომანქანის დაუფლებისას დამნაშავეს მიზანი არ იყო მისი მისაკუთრება, არამედ მას სურდა ავტოტრანსპორტის გამოყენება ქურდობის, ძარცვის ან ყაჩაღური თავდასხმის ჩასადენად, დამნაშავეს მოქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულთა ერთობლიობით — 184-ე მუხლით და საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის სათანადო მუხლით.

როგორც წესი, განსაზილველი დანაშაულის მოტივსა და მიზანს პირადული ხასიათი აქვს. მაგრამ ამ მუხლით პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს იმ შემთხვევაშიც, თუ დამნაშავე სხვა პირის ინტერესით მოქმედებდა.

დანაშაულის სუბიექტია თოთხმეტ წელს მიღწეული შერაცხადი ფიზიკური პირი.

ამ მუხლის მაკვალიფიცირებელი გარემოებები, გათვალისწინებული მისი მეორე და მესამე ნაწილებით, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა სათანადო შემადგენლობის ანალოგიურია და მათი კომენტარი სათანადო ადგილზე უკვე გაკეთდა.

მუსლი 185. ქონებრივი დაზიანება მოტყუებით.

1. ქონების მესაკუთრის ან მფლობელის ქონებრივი დაზიანება მოტყუებით, თუ არ არის ამ კოდექსის 180-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები, —

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომითი ვადით ან ოციდან ან ოთხმოც საათამდე, ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერო წლამდე ან ტუსადობით ვადით ოთხ თვემდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი მოძრავე ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალგისათვის, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობები. დაზარალებული, მესაკუთრის გარდა, შეიძლება იყოს ქონების ყველა კანონიერი მფლობელი, მაგალითად, ის პირები, რომელთაც აქვთ მეურნეობის წარმართვის, ოპერატიული მმართველობისა და სხვა საფუძვლით ქონებით სარგებლობის უფლება. ეს უფლებამოსილება პირს მინიჭებული უნდა ჰქონდეს კანონით ან ხელშეკრულებით.

ობიექტური მხრივ დანაშაული გამოიხატება მოტყუებაში, რის შედეგადაც მესაკუთრეს ან ქონების სხვა მფლობელს ქონებრივი ზიანი ადგება. ამასთან, კანონმდებელი ხაზს უსვამს, რომ დამნაშავის ქმედებაში არ უნდა იყოს თაღლითობის მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები, ვინაიდან განსახილველი დანაშაულის ობიექტურ მხარეს გარკვეული მსგავსება აქვს თაღლითობის გზით სხვისი ქონებ-

ის დაუფლებასთან. ორივე შემთხვევაში გამოიყენება დანაშაულის ჩადენის ერთი და იგივე ხერხი — მოტყუება.

ამასთან, ამ ორ დანაშაულს შორის არსებობს განსხვავებაც. თაღლითობის დროს მოტყუება გამოყენებულია, როგორც მესაკუთრის მფლობელობაში არსებული ქონების დაუფლების საშუალება, ხოლო ქონებრივი ზიანის გამოწვევის დროს კი მოტყუება გამოიყენება მესაკუთრისათვის სათანადო ქონების მიღებას. ამასთან, დამნაშავე ან უკანონოდ იყენებს მისთვის მინდობილ ქონებას, ითვისებს იმ შემოსავალს, რომელიც მესაკუთრისათვის უნდა გადაეცა, ან თავს არიდებს მის გადაცემას (მაგალითად, დამნაშავე არ გადასცემს დაწესებულებათა-ორგანიზაციას იმ მატერიალურ სიკეთეს, რისი გადაცემაც მის ვალდებულებას წარმოადგენდა). ამ მოქმედებათა შედეგად მესაკუთრეს ადგება ზარალი, ე.წ. აცდენილი სიკეთის სახით.

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ეს ორი დანაშაული განსხვავდება ქონებრივი სარგებლის უკანონოდ მიღების მექანიზმით. თუ თაღლითობის დროს მოტყუებითი ხერხის გამოყენებით ხდება სხვისი კუთვნილი მოძრავი ნივთის დაუფლება მესაკუთრების მიზნით, ქონებრივი ზიანის მიყენებისას ნივთის ამ გზით ამოღება არ ხორციელდება. მესაკუთრის ან კანონიერ მფლობელობაში არსებული ქონება არ მცირდება.

განსახილველი მუხლის თავისებურება სწორედ იმაშია, რომ დამნაშავე თავის სასარგებლოდ იყენებს ფულად სახსრებს ან სხვა ქონებას, რომელიც მესაკუთრემ ვერ მიიღო, თუმცა, ნორმატიული აქტის საფუძველზე ქონება შეტანილი უნდა ყოფილიყო მესაკუთრის ან სხვა კანონიერი მფლობელის ფონდში.

ამრიგად, აღნიშნული დანაშაულის განხორციელებისას ქონებრივი ზიანი არ არის გამოხატული პირდაპირ ზიანში, არამედ გულისხმობს სარგებლის მიუღებლობას.

აღნიშნული ხერხით ქონებრივი ზიანის მიყენება შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა ფორმით, მაგალითად, ქონებით უფასო სარგებლობით ფაქტობრივი ნასყიდობის გარიგების დაფარვის მიზნით; ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებისას მიწის ნაკვეთის ან სხვა უძრავი ქონების ფაქტობრივი ღირებულების შემცირებით; რკინიგზის ვაგონის გამცილებლის, ავტობუსისა და სხვა სატრანსპორტო საშუალების მძღოლისაგან უბილეთი მგზავრებისაგან ფულის მიღებით და სხვა.

დაზარალებულისათვის ქონებრივი ზარალის მიყენება შეიძლება მოხდეს დამნაშავეის მიერ დამზადებული ყალბი დოკუმენტის მეშვეობით (იგი მოტყუების ხერხია და ამ ქმედების ნიშანი). აღნიშნული შემთხვევა უნდა დაკვალიფიცირდეს სისხლის სამართლის კოდექსის 185-ე და 362-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა ერთობლიობით.

კოდექსის 185-ე მუხლით დაკვალიფიცირდება დამნაშავეის მიერ ელექტროენერგიის, გაზის, გათბობისა და სხვა კომუნალური გადასახადის სრული ან ნაწილობრივი გადაუხდელობა, დაკავშირებული მრიცხველის მონაცემის გაყალბებით და სხვა.

ამასთან, მხედველობაში უნდა მივიღოთ, რომ სხვა პირის დაკვეთის შესრულებისას დამნაშავეის მიერ იმ მასალების გამოყენება, რომელიც საწარმო-მესაკუთრეს ეკუთვნის, მარტო ამ მუხლით არ დაკვალიფიცირდება, არამედ დამატებით – გაფლანგვით ან ქურდობითაც.

ზემოაღნიშნული დანაშაული მატერიალური შემადგენლობისაა. იგი დამთავრებულია არა მოქმედების ჩადენის მომენტიდან, არამედ ქონების მესაკუთრისა ან სხვა კანონიერი მფლობელისათვის ფაქტობრივი ქონებრივი ზარალის მიყენების მომენტიდან. დანაშაულის ანგარებითი ხასიათის მიუხედავად, მისი დამთავრებულად ცნობისათვის არ არის საკმარისი, რომ დამნაშავემ რეალურად მიიღოს ქონებრივი სარგებელი. მაგალითად, პირი, რომელმაც ვერ შეძლო მიეღო სხვისთვის გაწეული მომსახურებისათვის გასამრჯელო, პასუხს აგებს დამთავრებული დანაშაულისათვის, ვინაიდან დამნაშავემ დახარჯა ამა თუ იმ დაწესებულება-ორგანიზაციის სამუშაო დრო, არ აანაზღაურა ავტორტრანსპორტის ექსპლუატაციის ხარჯები და სხვა.

ცხადია, რომ დამნაშავეის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის დადგენილ უნდა იქნეს მიზეზობრივი კავშირი.

სუბიექტური მხრივ ქონებრივი ზარალის გამოწვევა მოტყუებით, პირდაპირი განზრახვითა და ანგარების მიზნით არის ჩადენილი. დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს, რომ ატყუებს ქონების მესაკუთრეს მისთვის ცრუ ცნობების მიწოდებით ან რეალურად არსებული ფაქტების შეუტყობინებლობით, ითვალისწინებს იმ გარემოებას, რომ დაზარალებულს ქონებრივი ზიანი მიადგება და სურს მისთვის ამ ზიანის მიყენება.

სისხლის სამართლის კოდექსის 185-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტია მხოლოდ შერაცხადი კერძო პირი, რომელმაც თოთხმეტი წლის ასაკს მიაღწია. თუ ეს ქმედება ჩადენილია თანამდებობის პირის მიერ თავისი სამსახურებრივი უფლებამოსილების გამოყენებით სამსახურებრივი ინტერესების საწინააღმდეგოდ, ქმედება უნდა დაკვალიფიციროდეს კონკრეტულ გარემოებათა გათვალისწინებით, როგორც სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება ან ქრთამის აღება (იხ. სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე და 338-ე მუხლები).

185-ე მუხლის მეორე და მესამე ნაწილებით გათვალისწინებულ მაკვალიფიცირებელ გარემოებათა შინაარსი განხილულია სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის კომენტარებისას.

მუხლი 186. წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შექენა ან გასაღება.

1. წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შექენა ან გასაღება, —

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ან ოთხმოციდან ორას საათამდე, ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის;

გ) ავტომობილის მიმართ;

დ) დიდი ოდენობით;

ე) იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სსკისი მოპრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალგისათვის, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით ოთხიდან ექვს თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილებით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობა. მის საგანს წარმოადგენს ის ქონება, რომელიც დანაშაულებრივი გზით არის მოპოვებული, ანუ შეძენილია დანაშაულის ჩადენის შედეგად.

ობიექტური მხრივ დანაშაული მდგომარეობს მართლსაწინააღმდეგო გზით მოპოვებული ქონების შეძენას ან გასაღებაში. ნივთის შეძენა ნიშნავს მის ფაქტობრივ დაუფლებას ან მასზე უფლების მოპოვებას. უნდა აღინიშნოს, რომ ქონების შეძენა შეიძლება როგორც ანაზღაურების მიღებით, ისე მის გარეშეც.

გასაღების ცნების ქვეშ იგულისხმება ანაზღაურების მიღებით ან მის გარეშე ყველანაირი საშუალებით ქონების სხვა პირისათვის გადაცემა.

დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა, ამავე დროს, გულისხმობს მის შენახვას ანუ ამ ქონების ფლობას. წინასწარ შეუპირებული შენახვა ამ დანაშაულის შემადგენლობას ქმნის მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მის მიზანს ამ ქონების გასაღება წარმოადგენს: ამიტომ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შეძენა გასაღების მიზნით და იმავე მიზნით მისი შენახვა დანაშაულებრივი გასაღების პირობების შექმნას გულისხმობს და დროში ყოველთვის წინ უსწრებს მას.

კოდექსის 186-ე მუხლის ობიექტური მხარე ისეა ჩამოყალიბებული, რომ მასში მითითებულ მოქმედებათა განხორციელების ფაქტი, იმისდა მიუხედავად, დადგა თუ არა მავნე შედეგი, ქმნის დანაშაულის დამთავრებულ შემადგენლობას.

განსახილველი დანაშაულის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვას გულისხმობს. დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შეძენისა ან გასაღების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათი და სურს მისი ჩადენა.

„წინასწარი შეცნობა“ ამ შემთხვევაში ნიშნავს დამნაშავეს მიერ იმ ფაქტის შეგნებას, რომ მის მიერ შეძენილი ან გასაღებული ქონება მოპოვებული იყო დანაშაულის ჩადენის შედეგად. იმას, რომ ქონება მოპოვებულია დანაშაულებრივი გზით, შეიძლება მოწმობდეს ნივთის

თავისებურება, მისი რაოდენობა, ვითარება, რომელშიც იგი შეიძინეს, ფასი, შეძენის წინადადების მიმცემის პიროვნება და ა.შ.

გამორიცხული არ არის, რომ დამნაშავემ არც იცოდეს, თუ რა დანაშაულის ჩადენის შედეგად არის მოპოვებული ესა თუ ის ნივთი. ეს გარემოება დანაშაულის კვალიფიკაციას ვერ შეცვლის, თუმცა გათვალისწინებულ იქნება სასჯელის ზომის დადგენისას. მაგრამ თუ კონკრეტული დანაშაულის ფაქტი ცნობილია დამნაშავისათვის, მისი მოქმედება შეიძლება დაკვალიფიციროს, როგორც კოდექსის 186-ე მუხლით, ისე სისხლის სამართლის კოდექსის იმ მუხლებით, რომლებიც აწესებენ პასუხისმგებლობას ამა თუ იმ დანაშაულის დაფარვისა ან განუცხადებლობისათვის.

წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შეძენის ან გასაღების დანაშაულის სუბიექტი ამ მუხლით არის შე-
რაცხადი ფიზიკური პირი, რომელსაც დანაშაულის ჩადენის დღი-
სათვის შეუსრულდა თოთხმეტი წელი.

წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შეძენას ან გასაღებას შეიძლება ჰქონდეს თანამონაწილეობის ფორმა, ეს მაშინ, როდესაც დამნაშავე ან უშუალოდ მონაწილეობდა ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მოპოვებაში, ან წინასწარ იყო შეპირებული, რომ შეიძენდა ან გაასაღებდა ქონებას, ხოლო თუ ასეთი შეთანხმება არ არსებობდა, ეს დანაშაული დამოუკიდებელ ხასიათს იღებს.

ამრიგად, დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა თანამონაწილეობად ჩაითვლება, თუ იგი დამნაშავისათვის დანაშაუ-
ლის ჩადენამდე, დანაშაულის ჩადენისას ან სხვა გარემოებათა გამო წინასწარ იყო ცნობილი. მაგალითად, როდესაც მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას სისტემატური ხასიათი ჰქონდა, რაც დამნაშავეს აძლევდა საფუძველს ევარაუდა, რომ იგი დახმარებას უწევს ამსრულებელს.

რაც შეეხება კოდექსის აღნიშნული მუხლის მეორე და მესამე ნაწილებით გათვალისწინებულ დამამძიმებელ გარემოებებს, მათი ში-
ნაარსი კომენტირებულია საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანა-
შაულთა განხილვის დროს.

მაგრამ დამატებით უნდა შევნიშნოთ, რომ დამნაშავის მიერ სამ-
სახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით დანაშაულებრივი გზით
მოპოვებული ნივთის შეძენა მისი შემდგომი რეალიზაციის მიზნით, თუ

იგი წინასწარ იყო შეპირებული ან სისტემატურად ხორციელდებოდა, დაკვალიფიცირდება როგორც სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება და იმ დანაშაულში თანამონაწილეობა, რის შედეგადაც იყო შეძენილი ეს ქონება.

ასევე ამ მუხლის თავისებურებაა ის, რომ მის მეორე ნაწილში გათვალისწინებულ დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ავტომობილის შეძენა ან გასაღება. ავტომობილის, როგორც დანაშაულის საგნის, ცალკე გამოყოფა ნაკარნახევია ამ დანაშაულის გავრცელების ხასიათით.

მუხლი 187. ნივთის დაზიანება ან განადგურება.

1. სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან სასოფადოებისათვის სასარგებლო შრომითი ვადით ასიდან ას ოთხმოც საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ან ტუსადობით ვადით ორ თვემდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი ცუცხლის წაკიდებით, აფეთქებით, ან სხვა საყოველთაოდ საშიში საშუალებით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან რვა წლამდე.

3. ამ მუხლის მეორე ნაწილში აღნიშნული ქმედება, რამაც გაუფრთხილებლობით გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ოსუთმეტ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია საკუთრებითი ურთიერთობა. იგი მიეკუთვნება ქონებაზე არაანგარებით ხელყოფას. ეს დანაშაული არ ისახავს მიზნად დამნაშავის გამდიდრებას, მაგრამ მესაკუთრეს სერიოზულ ზიანს აყენებს, ვინაიდან მოქალაქეები, სახელმწიფო, კერძო და სხვა ორგანიზაციები განიცდიან მნიშვნელოვან მატერიალურ ზარალს ან მოკლებულნი არიან შესაძლებლობას გამოიყენონ თავისი ქონება მისი მიზნობრივი დანიშნულების მიხედვით და სარგებელი მიიღონ მისგან.

ამ დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს ყოველგვარი ქონება, რასაც მატერიალური ღირებულება გააჩნია. განსხვავებით ქონებრივი დანა-

შულის ზოგიერთი სხვა სახისაგან, დანაშაულებრივი ხელყოფის საგანი შეიძლება იყოს უძრავი ქონებაც (მაგალითად, შენობა-ნაგებობა).

ობიექტიური მხრივ დანაშაული გულისხმობს სხვისი ქონების დაზინებას ან განადგურებას, თუ ამ ქმედებამ მნიშვნელოვანი ზარალი გამოიწვია.

განადგურება გულისხმობს ნივთზე იმგვარ გარეგან ზემოქმედებას, რის შედეგადაც წყდება მისი ფიზიკური არსებობა ან იგი გამოუსადეგარი ხდება მიზნობრივი დანიშნულებით გამოყენებისათვის. განადგურება შეიძლება გამოიხატოს შენობა-ნაგებობის დანგრევაში ან მისი ისეთ მდგომარეობაში ჩაგდებაში, როდესაც იგი კარგავს თვისებრივ განსაზღვრულობას და სასარგებლო თვისებებს.

ქონების განადგურების თავისებურება იმაშია, რომ იგი არ შეიძლება აღდგენილ იქნეს რემონტის ან რესტავრაციის საშუალებით.

ნივთის დაზიანებაში იგულისხმება ქონების თვისებრიობის ისეთი შეცვლა, რომლის დროს არსებითად უარესდება მისი მდგომარეობა, ხდება ქონების სამეურნეო ღირებულების შემცირება, იკარგება სასარგებლო თვისებათა მნიშვნელოვანი ნაწილი და მთლიანად ან ნაწილობრივ გამოუსადეგარია სამეურნეო ან სხვა მიზნობრივი გამოყენებისათვის.

განადგურებისაგან განსხვავებით, როდესაც ნივთი ფაქტობრივად ისპობა, დაზიანებისას, მართალია, ხდება მისი თვისებრივი გაუარესება, მაგრამ ნივთის აღდგენა შეიძლება რესტავრაციის, რემონტისა და სხვა საშუალებით.

დანაშაულის ობიექტური მხარე შეიძლება განხორციელდეს როგორც მოქმედებით, ისე უმოქმედობითაც. ნივთის განადგურება ან დაზიანება შესაძლებელია მასზე მექანიკური ან სხვა სახის ზემოქმედებით. დანაშაული მატერიალურ შემადგენლობათა რიცხვს მიეკუთვნება. მის აუცილებელ ნიშანს წარმოადგენს ნივთის მესაკუთრისა ან სხვა კანონიერი მფლობელისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენება. მნიშვნელოვანი ზიანის ცნებას კანონმდებელი არ განმარტავს, იგი შეფასებით კატეგორიას მიეკუთვნება და დადგენილ უნდა იქნეს ყველა ფაქტობრივ გარემოებათა გათვალისწინებით.

მოქალაქის ქონებისათვის მიყენებული მნიშვნელოვანი ზიანის ოდენობა განისაზღვრება არა მარტო განადგურებული თუ დაზიანებული ქონებ-

ის ღირებულებიდან გამომდინარე, არამედ დაზარალებულის მატერიალური მდგომარეობისა და ოჯახის წევრთათვის ამ ნივთის მნიშვნელობის გათვალისწინებით.

რაც შეეხება იურიდიული პირისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენებას, იგი ფასდება როგორც ქონების ღირებულების, ისე საწარმო-ორგანიზაციის სამეურნეო და სხვა საქმიანობის საფუძველზე.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ სხვისი ქონების განადგურება ან დაზიანება ყოველთვის არ დაკვალიფიცირდება სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლით. სათანადო პირობების არსებობისას იგი შეიძლება წარმოადგენდეს ტერორისტულ აქტს, ხულიგნობასა და სხვა.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე ხასიათდება როგორც პირდაპირი ისე არაპირდაპირი განზრახვით. დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს, რომ მართლსაწინააღმდეგოდ აზიანებს ან ანადგურებს სხვის ქონებას, ითვალისწინებს მის მართლსაწინააღმდეგოდ შედეგს და სურს მისი დადგომა, ან ითვალისწინებს ამ შედეგს – მნიშვნელოვანი ზარალის მიყენებას, არ სურს, მაგრამ შეგნებულად უშვებს ან გულგრილად ეკიდება მის დადგომას.

პირდაპირი განზრახვით ამ დანაშაულის ჩადენისას დამნაშავეს მიზანი და მოტივი სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს (შურისძიება, ეჭვიანობა და სხვა). ცხადია, ამ მუხლით ვერ დაკვალიფიცირდება ქონების განადგურება ან დაზიანება მაშინ, როდესაც დამნაშავე მიზნად ისახავს საზოგადოებრივი უშიშროების ხელყოფას, მოსახლეობის დაშინებას ან ხელისუფლების ორგანოთა გადაწყვეტილებაზე ზემოქმედებას და სხვა.

კოდექსის 187-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტია ყველა კერძო, შერაცხადი და თოთხმეტ წელს მიღწეული პირი.

ნივთის დაზიანების ან განადგურების მაკვალიფიცირებელ გარემოებად აღიარებული სხვისი ქონების განადგურება ან დაზიანება ცეცხლის წაქიდებით, აფეთქებით ან სხვა საყოველთაოდ საშიში საშუალებით, კანონმდებლის მიერ ცალკე გამოყოფილი ხერხის გარდა, გულისხმობს მის განხორციელებას ისეთი საშუალებით, როგორიცაა: რადიოაქტიურ ნივთიერებათა გამოყენება, წყლის დატბორვა და სხვა,

ე.ი. რაც საშიშროებას უქმნის ადამიანის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას.

ზემოაღნიშნულ საშუალებათა გამოყენებით ამ დანაშაულის ჩადენა მას ორობიექტიან დანაშაულად აქცევს, სადაც დამატებით ობიექტად ადამიანის სიცოცხლე და ჯანმრთელობა გვევლინება.

თუ ქონების განადგურებას ან დაზიანებას გაუფრთხილებლობით ადამიანის სიკვდილი მოჰყვა, იგი ამ მუხლის მესამე ნაწილით დაკვალიფიკირდება; ხოლო თუ დამნაშავე ამ შედეგის მიმართ თუგინდ არაპირდაპირი განზრახვით მოქმედებდა, მაშინ სახეზეა დანაშაულთა ერთობლიობა: კოდექსის 187-ე მუხლი და 109-ე მუხლის „ზ“ პუნქტი (მკვლელობა ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას).

განსახილველი მუხლით გათვალისწინებულ სხვა მძიმე შედეგში იგულისხმება ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ზიანის მიყენება, მისი დასნეულება, მოწამვლა და სხვა. მძიმე შედეგს შეიძლება ეკონომიკური ხასიათი ჰქონდეს, მაგალითად, განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე ნივთის განადგურება, საწარმო-დაწესებულების მუშაობის შეჩერება, სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შეუსრულებლობა და ა.შ.

მუხლი 188. ნივთის დაზიანება ან განადგურება გაუფრთხილებლობით.

1. სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება გაუფრთხილებლობით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი ცეცხლთან ან მომეტებული საფრთხის წყაროსთან გაუფრთხილებელი მოპყრობით, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით.

3. ამ მუხლის მეორე ნაწილში აღნიშნული ქმედება, რამაც გაუფრთხილებლობით გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვს წლამდე.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა სხვისი ნივთის გაუფრთხილებლობით დაზიანების ან განადგურებისათვის დგება მხოლოდ მაშინ, თუ დამნაშავის მოქმედებამ მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, მნიშვნელოვანი ზიანის ცნება შეფასებით კატეგორიას განეკუთვნება და საქმის ყველა გარემოებათა გათვალისწინებით წყდება.

დანაშაულის ობიექტური მხარე განხილულია კოდექსის 187-ე მუხლის კომენტარებისას. დანაშაული მატერიალურ შემადგენლობას ქმნის, იგი დამთავრებულია მხოლოდ მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების მომენტიდან.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე, როგორც თვით დისპოზიციაშია მოცემული, ხასიათდება გაუფრთხილებლობით, როდესაც პირს გაცნობიერებული ჰქონდა წინდახედულობის ნორმით აკრძალული მოქმედების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათი, ზოგადად ითვალისწინებდა მისი შედეგის დადგომის შესაძლებლობას, მაგრამ უსაფუძვლოდ იმედოვნებდა, რომ ამ შედეგს (ამ შემთხვევაში, სხვისი ნივთის განადგურებას ან დაზიანებას) თავიდან აიცილნდა; ან პირს გაცნობიერებული არ ჰქონდა ამგვარი შედეგის დადგომის შესაძლებლობა, თუმცა ამის გათვალისწინება მას ევალებოდა და შეეძლო კიდევ.

დანაშაულის სუბიექტია ყველა შერაცხადი, ფიზიკური პირი, რომელმაც თოთხმეტი წლის ასაკს მიაღწია.

ქმედების დამამძიმებელ გარემოებაში გათვალისწინებული მომეტებული საფრთხის წყაროს ქვეშ, ცეცხლის გარდა, იგულისხმება სხვადასხვა მანქანები, მექანიზმები, ელექტროხელსაწყოები, ელექტრომოწყობილობა და ა.შ. მათთან გაუფრთხილებელი მოპყრობა გულისხმობს მათ ექსპლოატაციას უსაფრთხოების ტექნიკის წესების დაუცველობით, წინდახედულების ნორმების სხვა დარღვევას და ა.შ.

ამ მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებულია ადამიანისათვის გაუფრთხილებლობით სიცოცხლის მოსპობა, ზოლო სხვა მძიმე შედეგში კი ჯანმრთელობისათვის ზიანის მიყენება, ეკონომიკური ხასიათის განსაკუთრებით მძიმე ზარალი და სხვა.

მუხლი 189. ინტელექტუალური საკუთრების უფლების სემლყოფა.

1. სხვის მეცნიერულ, ლიტერატურულ ან სელოვნების ნაწარმოებზე, გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე, სამრეწველო ნიმუშზე ან ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის სხვა შედეგზე საავტორო უფლების ანდა ამ უფლების მომიჯნავე უფლების მითვისება, აგრეთვე ავტორის, საავტორო უფლების სხვა მფლობელის ან მომიჯნავე უფლების მფლობელის თანხმობის გარეშე ასეთი ნაწარმოების უკანონოდ გამრავლება გავრცელების მიზნით, გავრცელება, განკარგვა, საჯაროდ შესრულება, იმპორტირება, ექსპორტირება ან სხვაგვარად გამოყენება, —

ისჯება ჯარიმით, ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე.

2. სხვისი ინტელექტუალური შემოქმედებითი საქმიანობის იმ შედეგით უკანონოდ სარგებლობა ან მისი სხვაგვარად უკანონოდ გამოყენება, რომელიც საავტორო ან მომიჯნავე უფლების ობიექტს წარმოადგენს, ანდა ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის თანხმობის გარეშე გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან სამრეწველო ნიმუშის შესახებ მონაცემის გამჟღავნება, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი არაერთგზის, ანდა რამაც მნიშვნელოვნად დააზიანა ავტორის, საავტორო უფლების სხვა მფლობელის ინტერესი, აგრეთვე თანავტორობისათვის იძულება, —

ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით.

საქართველოს კანონი — „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ მიღებული 1999 წლის 22 ივნისს, აწესრიგებს იმ ურთიერთობებს, რომლებიც წარმოიშობა მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებთა შექმნისა და გამოყენების დროს (საავტორო უფლებები), აგრეთვე ზოგიერთ მათ მომიჯნავე უფლებას, დაკავშირებულს შემსრულებლებთან, ფონოგრამის, ვიდეოგრამისა და მონაცემთა ბაზის დამამზადებლებსა და მაუწყებლობის ორგანიზაციებთან (მომიჯნავე უფლებები).

საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დარღვევისათვის საქართვე-

ლოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს სამოქალაქო, სისხლისსამართლებრივ და ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას.

სისხლის სამართლის კოდექსის სიახლეა ის, რომ იგი სისხლის სამართლის წესით იცავს მოქალაქეთა არა მარტო საავტორო უფლებებს, არამედ ასევე მომიჯნავე უფლებებსაც.

საავტორო უფლება ვრცელდება მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებზე, ასევე გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე ან სამრეწველო ნიმუშზე, რომლებიც წარმოადგენენ ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგს, ნაწარმოების დანიშნულების, ავტორიანობის, ჟანრის, მოცულობის, გამოხატვის ფორმისა და სხვათა მიუხედავად.

საავტორო უფლება არსებობს როგორც გამოქვეყნებულ, ისე ობიექტური ფორმით არსებულ გამოუქვეყნებელ ნაწარმოებზე.

საავტორო უფლება არ ვრცელდება იდეებზე, მეთოდებზე, პროცესებზე, სისტემებზე, საშუალებებზე, კონცეფციებზე, პრინციპებზე, აღმოჩენებსა და ფაქტებზე, მაშინაც კი, თუ ისინი გამოხატულია, აღწერილია, ახსნილია, ილუსტრირებულია ან ხორცშესხმულია ნაწარმოებში.

საავტორო უფლება არ ვრცელდება შემდეგ ნაწარმოებებზე: ა) ოფიციალურ დოკუმენტებზე (კანონები, სასამართლოს გადაწყვეტილებები, ადმინისტრაციული და ნორმატიული ხასიათის სხვა ტექსტები), აგრეთვე მათ ოფიციალურ თარგმანებზე; ბ) სახელმწიფოს ოფიციალურ სიმბოლოებზე (დროშა, გერბი, ჰიმნი, ჯილდოები, ფულის ნიშნები, სახელმწიფოს სხვა ოფიციალური ნიშნები და სიმბოლოები); გ.) ინფორმაციებზე ფაქტებისა და მოვლენების შესახებ.

ავტორს პირადი არაქონებრივი უფლებები გააჩნია. მას მიეკუთვნება ნაწარმოების ავტორად აღიარების უფლება, მისი გამოყენებისა თუ გამოქვეყნების უფლება, როგორც პირადად, ასევე მისი ნებართვით სხვა პირის მიერ, მაგრამ ამგვარი სამართლებრივი ურთიერთობები არ წარმოადგენს სისხლისსამართლებრივი განსჯის საგანს.

ავტორის ქონებრივ უფლებებს მიეკუთვნება ნაწარმოების ასახვა, მისი გავრცელება, დემონსტრირება, შესრულება და ა.შ. ამიტომაც სისხლის სამართლის ახალმა კოდექსმა ინტელექტუალური საკუთრების უფლების ხელყოფა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანა-

შეუღთა თავში მოათავსა. ეს სიახლე იმით არის განპირობებული, რომ ავტორობის უფლებაზე ხელყოფის ერთ-ერთი ძირითადი მიზანი სწორედ ქონებრივი გამორჩენის მიღებას გულისხმობს.

სისხლის სამართლის წესით დაცულ ინტელექტუალური საკუთრების უფლების ობიექტს წარმოადგენს ის საკუთრებითი ურთიერთობები, რომელიც წარმოიშობა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების განხორციელებასთან დაკავშირებით.

აღნიშნული დანაშაულის საგანია სხვადასხვა სამეცნიერო, ლიტერატურული, მუსიკალური ან მხატვრული ნაწარმოები, ასევე გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიმუში ან ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის სხვა შედეგი.

189-ე მუხლში მითითებული დანაშაულისაგან დაზარალებულნი შეიძლება იყვნენ როგორც ნაწარმოების ავტორები და საავტორო უფლების სხვა მფლობელები, ასევე მომიჯნავე უფლებების მფლობელები, როგორიც არიან მაგალითად: შემსრულებლები, ფონოგრამის მწარმოებლები, ეთერის ან საკაბელო მაუწყებლობის ორგანიზაციები.

აღნიშნულ მუხლში კანონმდებელი არ იძლევა საავტორო და მომიჯნავე უფლების ხელყოფის საშუალებათა ამომწურავ ჩამონათვალს, იგი მხოლოდ სანიმუშოდ ჩამოთვლის მათ.

აქედან გამომდინარე, დანაშაულის ობიექტიური მხარე ვლინდება სხვისი მეცნიერული, ლიტერატურული ან ხელოვნების ნაწარმოების, გამოგონების, სასარგებლო მოდელის, სამრეწველო ნიმუშის ან ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის სხვა შედეგის საავტორო უფლების ანდა ამ უფლების მომიჯნავე უფლებების მითვისებაში, ასევე ამ უფლებათა მფლობელების თანხმობის გარეშე მათ ნაწარმოებთა უკანონოდ გამრავლებაში გავრცელების მიზნით, გავრცელებაში, განკარგვაში, საჯაროდ შესრულებაში, იმპორტირება-ექსპორტირებასა ან სხვაგვარად გამოყენებაში.

სავტორო უფლების ანდა მომიჯნავე უფლების მითვისებაში იგულისხმება სხვისი ნაწარმოების სრული მოცულობით ან მისი ნაწილის გამოცემა თავისი სახელით, ანდა სხვა თანაავტორობთან შექმნილი ნაწარმოების მხოლოდ თავისად აღიარება სხვა ავტორობა გვარების მითითების გარეშე და სხვა.

ასეთ უფლებათა უკანონოდ გამოყენება ნიშნავს ზემოაღნიშნული

ობიექტების ასახვას, გავრცელებას, დემონსტრირებას, გადამუშავებას სათანადო ნებართვის გარეშე, ასევე ავტორის ნებადაურთველად ნაწარმოებში ცვლილებების შეტანას, მის დამატებას ან შემოკლებას, ხელახლა გამოცემას და ა.შ.

ობიექტური მხრივ დანაშაული ფორმალურ შემაღვწელობათა რიცხვს მიეკუთვნება და დამთავრებულია ზემოთ ჩამოთვლილი ერთ-ერთი მოქმედების შესრულების მომენტიდან, მკვნე შედეგის დადგომისაგან დამოუკიდებლად.

ინტელექტუალური საკუთრების უფლების ხელყოფის სუბიექტური მხარე ხასიათდება როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განზრახვით. დამნაშავეს გაცნობიერებული აქვს, რომ უკანონოდ ითვისებს ან იყენებს ავტორობის ან სხვა მომიჯნავე უფლებას და სურს ან შეგნებულად უშვებს ამ შედეგის დადგომას.

ამ დანაშაულის მოტივი და მიზანი არ წარმოადგენს სუბიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანს. იგი შეიძლება იყოს ანგარება, შურიანობა, პატივმოყვარეობა, სიძულვილი, არასწორად გაგებული ინტერესი და სხვა.

ამ დანაშაულის სუბიექტია კერძო შერაცხადი პირი, რომელმაც მიაღწია თოთხმეტი წლის ასაკს. თანამდებობის პირი, რომელიც დაარღვევს საავტორო უფლებას ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით, პასუხს აგებს სამოხელეო დანაშაულისათვის.

კოდექსის 189-ე მუხლის მეორე ნაწილი აწესებს პასუხისმგებლობას სხვისი ინტელექტუალურ-შემოქმედებითი საქმიანობის იმ შედეგის უკანონოდ გამოყენებისათვის, რომელიც საავტორო ან მომიჯნავე უფლების ობიექტს წარმოადგენს, ანდა ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის თანხმობის გარეშე გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან სამრეწველო ნიმუშის შესახებ მონაცემის გახმაურებისათვის.

გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე, სამრეწველო ნიმუშზე ავტორის უფლების სისხლისსამართლებრივ დაცვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სამეცნიერო-ტექნიკური რევოლუციის პერიოდში პიროვნების პრიორიტეტის უზრუნველსაყოფად.

გამოგონების უფლების დარღვევა შეიძლება გამოიხატოს გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან სამრეწველო ნიმუშის, ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის გარეშე, მათ შესახებ მონაცე-

მების გახმაურებაში მის ოფიციალურ გამოქვეყნებამდე.

გახმაურებაში იგულისხმება გამოგონების არსის ან ძირითადი პარამეტრების გამოქვეყნება სხვადასხვა ფორმით: მასობრივი ინფორმაციის საშუალებით, კონფერენციაზე, ნაშრომში, ლექციაზე და სხვა.

189-ე მუხლის მესამე ნაწილით უფრო დამძიმებულია პასუხისმგებლობა, თუ ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილებით გათვალისწინებული ქმედება ჩადენილია არაერთგზის, ანდა რამაც მნიშვნელოვნად დააზიანა ავტორი, ან სხვა კანონიერი მფლობელი, ან მომიჯნავე უფლების მფლობელის ინტერესი, აგრეთვე თანაავტორობისათვის იძულება.

დანაშაულის ჩადენის არაერთგზისობის, მნიშვნელოვანი ზიანის ცნებები კომენტირებულია საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ სხვა დანაშაულთა განხილვისას. მხოლოდ აქ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მუხლის მესამე ნაწილის ის ქმედება, რაც გულისხმობს ავტორის ან სხვა კანონიერი მფლობელის უფლების მნიშვნელოვნად დაზიანებას, დანაშაულის მატერიალურ შემადგენლობას ქმნის.

რაც შეეხება იძულებას თანაავტორობაზე, იგი გულისმობს ავტორზე ზეგავლენას სხვადასხვა საშუალებით. ეს ზეგავლენა მიმართულია ავტორისაგან თანხმობის მისაღებად, რათა შეიყვანოს თანაავტორად დამნაშავე ან მისთვის სასურველი სხვა პირი, რომელსაც არ მიუღია მონაწილეობა ნაწარმოების, ასევე უკვე მზა ან დამუშავების პროცესში არსებული გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან საწარმოო ნიმუშის შექმნაში (მაგალითად, თანაავტორად შეიყვანოს ინსტიტუტის ხელმძღვანელი ან განყოფილების გამგე, თანამდებობრივად დაქვეითების, შესრულებული სამუშაოსათვის ანაზღაურებაზე უარის თქმის მუქარითა და სხვა).

დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ

მუხლი 190. კანონიერი სამეწარმეო საქმიანობისათვის ხელის შეშლა.

დაუსაბუთებლად უარის თქმა საწარმოს რეგისტრაციაზე ან სპეციალური ნებართვის (ლიცენზიის) გაცემაზე, ანდა მისი ეკონომიკური საქმიანობის უფლების ან თავისუფლების შეზღუდვა, აგრეთვე მის საქმიანობაში ჩარევა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით, ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ანდა ტუსადობით ვადით სამ თვემდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

საქართველოს ახალმა სამოქალაქო კანონმდებლობამ მეწარმეობის თავისუფლება გამოაცხადა. კანონით ყველას აქვს უფლება მისდევდეს მეწარმეობას. უფრო მეტიც, სამოქალაქო კოდექსის მეათე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო ურთიერთობის მონაწილეებს შეუძლიათ განაზოციელონ კანონით აუკრძალავი, მათ შორის კანონით პირდაპირ გაუთვალისწინებელი ნებისმიერი მოქმედება. ეს დებულება ასახულია საქართველოს კანონში — „მეწარმეთა შესახებ“, რომელმაც „სამეწარმეო იურიდიულ პირებს უფლება მისცა განაზოციელონ ნებისმიერი საქმიანობა, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ ემსახურება საზოგადოების მიზნებს და აკრძალული არ არის კანონით. ამით სამეწარმეო ორგანიზაციები გათავისუფლდნენ ზედმეტი, დაუსაბუთებელი ზედამხედველობისაგან, რასაც საკონტროლო ორგანოები აზოციებდნენ მათ მიმართ“¹.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაწესება, კანონიერი სამეწარმეო საქმიანობის ხელის შეშლისათვის, მიზნად ისახავს დამატებითი გარანტიების შექმნას მეწარმეობის თავისუფლებისათვის.

¹ იხ. ლადო ჭანტურია, თელო ნინიძე, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის კომენტარი, თბ., 1998, გვ. 38.

ამ დანაშაულის სოციალური მავნეობა იმით განისაზღვრება, რომ იგი ზიანს აყენებს არა მარტო სამეწარმეო საქმიანობის სუბიექტებს, არამედ სახელმწიფო ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა ავტორიტეტსაც, რომელთა კომპეტენციაშიც შედის საბაზრო ეკონომიკაზე ორიენტირებული ქვეყნის ეკონომიკური საქმიანობის რეგულირება. განსახილველი დანაშაული თავისი იურიდიული ბუნებით სამსახურებრივი მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების სპეციალური სახეა. თანამდებობის პირები შეიძლება წარმოადგენდნენ სანებართვო, მაკონტროლებელი, ფისკალური და სხვა ფუნქციების განმახორციელებელ სახელმწიფო ორგანოებს.

დანაშაულის ობიექტია თავისუფალი სამეწარმეო საქმიანობის უფლება, ასევე სახელმწიფო ორგანოთა ავტორიტეტი. ორ შემთხვევაში, როცა საუბარია მეწარმის რეგისტრაციაზე ან ლიცენზიის გაცემაზე, სახეზე გვაქვს დანაშაულის საგანიც – სამეწარმეო რეესტრი და სპეციალური ნებართვა (ლიცენზია).

სამეწარმეო რეესტრი „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის შესაბამისად, არის იმ ფაქტების საჯარო (სახელმწიფო) ნუსხა, რომელსაც ეკონომიკურ ურთიერთობებში სამართლებრივი მნიშვნელობა აქვს და რომელსაც სასამართლო უძღვება. ნებისმიერ პირს შეუძლია გაეცნოს რეესტრის ჩანაწერს და მიიღოს ამონაწერი. ლიცენზია არის სახელმწიფოს მხრიდან სხვადასხვა ხასიათის საჯარო-სამართლებრივი შეზღუდვების დაწესება. მაშასადამე, იმ საქმიანობისათვის, რომლის განხორციელებასაც იურიდიული პირი აპირებს, მოითხოვება ლიცენზია (თანხმობა) და მხოლოდ ამ ლიცენზიის ალების შემდეგ შეუძლია სამეწარმეო სუბიექტს ნებართვასავალდებულო საქმიანობის განხორციელება².

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება კანონიერი სამეწარმეო საქმიანობისათვის ხელის შეშლაში შემდეგი ფორმებით: დაუსაბუთებელი უარი საწარმოს რეგისტრაციაზე ან სპეციალური ნებართვის (ლიცენზიის) გაცემაზე, ეკონომიკური საქმიანობის უფლების ან თავისუფლების შეზღუდვა, მის საქმიანობაში ჩარევა. ეს დანაშაული თავისი შემადგენლობით მატერიალურია და დამთავრებულად ითვლება მაშინ, თუ მოხელის ზემოაღნიშნულმა ქმედებამ მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

² ლადო ჭანტურია, თედო ნინიძე, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის კომენტარი. თბ., 1998, გვ. 38, 72.

უარი საწარმოს რეგისტრაციასა ან ლიცენზიის გაცემაზე დანაშაულად მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება, როცა მოხელის სამსახურებრივ კომპეტენციაში შედიოდა ასეთი რეგისტრაციის ან ლიცენზიის გაცემის უფლება. მეწარმეთა რეგისტრაციის წესები მოცემულია საქართველოს კანონში – „მეწარმეთა შესახებ“. ამ კანონის თანახმად, საწარმოს რეგისტრაციას ახორციელებს სასამართლო, სამეწარმეო რეესტრში სათანადო ჩანაწერებით. რეგისტრაცია, ერთი მხრივ, არის ფაქტის აღნიშვნა, ხოლო მეორე მხრივ, მას გადამწყვეტი იურიდიული ფაქტის მნიშვნელობა აქვს. საწარმო კანონით გათვალისწინებული უფლებებისა და მოვალეობების სუბიექტი მხოლოდ რეგისტრაციის მომენტიდან ხდება, ხოლო სპეციალური ნებართვის (ლიცენზიის) გაცემა მოწესრიგებულია კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით „ლიცენზირების შესახებ“, რომელიც განსაზღვრავს ლიცენზიით ნებადართული საქმიანობის სახეებსა და ლიცენზიის გაცემაზე უფლებამოსილ ორგანოებს.

უარი საწარმოს რეგისტრაციასა ან ლიცენზიის გაცემაზე, უარის თქმის მოტივის მიუხედავად, დაუსაბუთებელია თუ: სარეგისტრაციო პირს დაცული აქვს სამეწარმეო ორგანიზაციის შექმნის წესი, სადამფუძნებლო დოკუმენტები შეესაბამება კანონს და დაცულია სამეწარმეო საქმიანობის მარეგულირებელი სხვა ნორმატიული აქტების მოთხოვნები. ცალკეული სახის საქმიანობის ლიცენზირების წესები კი დადგენილია შესაბამისი ნორმატიული აქტებით. ლიცენზიის გაცემაზე უარი უკანონოა, თუ კანონით დადგენილი წესით რეგისტრირებული მეწარმე, სალიცენზიო ორგანოში წარადგენს საჭირო დოკუმენტებს, ეს უკანასკნელი კი უარს იტყვის მის გაცემაზე. უარი რეგისტრაციასა ან ლიცენზიის გაცემაზე უნდა იყოს კონკრეტული, აშკარად გამოხატული. „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის შესაბამისად, მოხელის მიერ საჭიროა წერილობით უარი რეგისტრაციაზე. უარი უკანონო უნდა იყოს, ე.ი. უნდა არსებობდეს ყველა საფუძველი რეგისტრაციისათვის ან ნებართვის გაცემისათვის, ხოლო მოსამართლე ან მოხელე, რომლის კომპეტენციაშიც შედის აღნიშნული მოქმედების შესრულების მოვალეობა, უარს უნდა ამბობდეს მასზე. ეს შეიძლება გამოიხატოს უმოქმედობაში, მოხელის ან მოსამართლის მიერ შემოსული მასალების განუხილველობაში, გადაწყვეტილების მიუღებლობაში, ან მოქმედებაში – არასაჭირო დოკუმენტაციის გამოთხოვაში და სხვა.

განსახილველი დანაშაული ობიექტური მხრივ, შეიძლება აგრეთვე გამოიხატოს მეწარმის ეკონომიკური საქმიანობის უფლების ან თავისუფლების შეზღუდვაში, აგრეთვე მის საქმიანობაში ჩარევით. სამეწარმეო საქმიანობისათვის ხელის შეშლის ეს ფორმა შეიძლება გამოიხატოს კონკრეტულ მოქმედებაში, მოთხოვნებში, მითითებებში, აკრძალვებში და ა.შ. მაგალითად, მოსამართლე სამეწარმეო ორგანიზაციის რეგისტრაციის დროს მოითხოვს წესდებიდან ამოღებულ იქნეს სამეწარმეო საქმიანობის ესა თუ ის ძირითადი სახე, რომელიც კანონით აკრძალული არ არის; ან კიდევ მეწარმის იძულება სხვადასხვა თანამდებობებზე განსაზღვრულ პირთა დანიშვნასა, ან მათ შეყვანაზე დამფუძნებლად, ან სამეწარმეო ორგანიზაციის ხელმძღვანელ ორგანოებში; მოხელის მიერ უკანონო ფორმით კონტროლის დაწესება მეწარმის საქმიანობაზე; ეკონომიკური სანქციებით მუქარა და სხვა. მეწარმის საქმიანობაში ჩარევა შეიძლება გამოიხატოს მოხელის ნებისმიერ მოქმედებაში, თუ ის ბოროტად იყენებს თავის სამსახურებრივ მდგომარეობას ან ამეტებს სამსახურებრივ უფლებამოსილებას. აღნიშნული ფორმით განსახილველი დანაშაულის ჩადენისას მთავარია დადგინდეს მეწარმის რომელი უფლება ან რომელი კანონიერი ინტერესი შეილახა და კონკრეტულად რაში გამოიხატა იგი. რა სამსახურებრივი უფლებამოსილება გამოიყენა მოხელემ ამისათვის.

დანაშაულის სუბიექტი სპეციალურია – საჯარო მოხელე ან მოსამართლე, რომლის კომპეტენციაში შედის მეწარმის რეგისტრაცია, ლიცენზიის გაცემა, საკონტროლო-საზედამხედველო მოქმედებათა ჩატარება და სხვა, ან სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენება იმგვარად, რომ თავისი კომპეტენციის საფუძველზე არასამართლებრივი ინტერესებით ან სახელმწიფო ორგანოს ავტორიტეტის გამოყენებით ხელი შეუშალოს სამეწარმეო საქმიანობას.

საჯარო მოსამსახურის ცნება მოცემულია საქართველოს კანონში – „საჯარო სამსახურის შესახებ“. კანონის პირველი მუხლის შესაბამისად, საჯარო მოხელეა ის, ვინც საქმიანობს სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის სახაზინო (საბიუჯეტო) დაწესებულებაში – საჯარო ხელისუფლების ორგანოებში. ახალი კოდექსი გარკვეული ორიგინალობით გამოირჩევა და მოსამსახურის ნაცვლად მოხელის ცნებას ამკვიდრებს.

სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, თავისი ქმედებით ხელს უშლის კანონიერ სამეწარმეო საქმიანობას და სურს ეს. მოტივსა და მიზანს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს, მაგრამ მხედველობაში მიიღება სასჯელის დანიშნვის დროს. მოტივი შეიძლება იყოს შურისძიება, არასწორად გაგებული სამსახურებრივი ინტერესი, ანგარება და სხვა.

აღნიშნული მუხლი კონკურენციას უწევს ზოგად სამოხელეო დანაშაულებს. თუ რეგისტრაციის ან ლიცენზიის გაცემაზე უარს თანახლავს ქრთამის მოთხოვნა, მაშინ დანაშაულთა ერთობლიობასთან გვაქვს საქმე.

მუხლი 191. მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია.

მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია, სახელმწიფო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯება ანდა მიწის გადასახადის შემცირება ანგარებით ანდა სხვა პირადი მოტივით, —

ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ანდა ტუსაღობით ვადით სამ თვემდე ანდა თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

ეს ახალი მუხლია ჩვენს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში. ცნობილია, რომ მიწა არის ადამიანთა ძირითადი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შეუცვლელი საფუძველი. მიწის სიმცირე და მისი შეუცვლელობა განაპირობებს მიწათსარგებლობის დაგეგმვისა და მისი შეზღუდვების აუცილებლობას, რისი ერთ-ერთი გამოხატულებაა საჯარო კონტროლი¹.

მიწის ნაკვეთზე საკუთრების უფლების წარმოშობა ხდება მხოლოდ კანონით დადგენილი წესით, რეგისტრაციის შემდეგ. რეგისტრაციის მეშვეობით შესაძლებელია ყველა იმ გარიგების კონტროლი, რომელიც საერთოდ დადებულია მოცემული მიწის ნაკვეთის შესახებ.

¹ იხ. ლადო ჭანტურია, „უძრავი ნივთების საკუთრება“, თბ., 1994, გვ. 144.

ამასთანავე, რეგისტრაცია გარანტიია იმისათვის, რომ მხარეებმა არ დაუშვან შეცდომები მიწის გასხვისების გარიგებათა გაფორმებისას და ამით თავიდან აიცილონ ის უარყოფითი შედეგები, რაც შეიძლება ამგვარ მოქმედებებს მოჰყვეს.

მიწასთან დაკავშირებული გარიგებების სამართლებრივი რეგლამენტაცია მოცემულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში, საქართველოს კანონში – „სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების უფლების შესახებ“ (1996 წ. 22.03), საქართველოს კანონში – „მიწის რეგისტრაციის შესახებ“ (1996 წ. 14.11) და სხვა ნორმატიულ აქტებში. მიწაზე უკანონო გარიგებებმა შეიძლება გამოიწვიოს მიწის სასოფლო-სამეურნეო ბრუნვიდან ამოღება, ერთი პირის ხელში მიწების უკანონო კონცენტრაცია, მიწის გადაქცევა არამართლზომიერი სპეკულაციის საგნად, მიწის მესაკუთრეთა (მფლობელთა) კანონიერი უფლებებისა და ინტერესების შელახვა და სხვა.

განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია ურთიერთობები მიწათსარგებლობისა და მიწათმფლობელობის სახელმწიფოებრივი რეგულირების სფეროში.

191-ე მუხლი ითვალისწინებს ამ დანაშაულის ჩადენის სამ ფორმას, რომელთაც აქვთ საერთო ნიშნებიც, მაგრამ განსხვავდებიან ობიექტური მხრივ. მათთვის საერთოა ის, რომ დანაშაულის ჩამდენი სუბიექტი სპეციალურია – მოხელე; დანაშაულის ჩასადენად იგი იყენებს თავის სამსახურებრივ მდგომარეობას. დანაშაული პირდაპირი განზრახვითაა ჩადენილი, ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით. ეს შემადგენლობა ფორმალურია და დანაშაული დამთავრებულად ითვლება კანონში მითითებული მოქმედების ჩადენისთანავე.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგების რეგისტრაციაში, სახელმწიფო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯებაში, აგრეთვე მიწის გადასახადის შემცირებაში.

როგორც აღინიშნა, ამ დანაშაულის ჩადენის ერთ-ერთი ფორმა არის მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგების რეგისტრაცია. მიწასთან დაკავშირებულ გარიგებათა რეგისტრაციის წესი განსაზღვრულია სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისი ნორმებითა და საქართველოს კანონით – „მიწის რეგისტრაციის შესახებ“. მიწის რეგისტრაცი-

ის მიზანია მიწის ნაკვეთისა და მასთან უძრავად დაკავშირებული ქონების მიმართ უფლებათა წარმოშობის, გადაცემის, შეზღუდვის ან შეწყვეტის აღიარება და დადასტურება სახელმწიფოს მიერ. მიწის რეგისტრაციას საჯარო რეესტრში ახორციელებს მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტი და მისი ტერიტორიული ორგანოები ადგილებზე. გარიგების ნამდვილობის პირობები განსაზღვრულია სამოქალაქო კოდექსით. მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგება შეიძლება ეხებოდეს ნასყიდობას, იჯარას და სხვა. მოხელის სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მისაცემად საჭიროა დადგინდეს, კონკრეტულად რაში გამოიხატება გარიგების უკანონობა (მაგალითად, ნაკრძალი მიწების გაცემა იჯარით, კომერციული მიზნებით). დანაშაული დამთავრებულია მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტის შესაბამისი მოხელის მიერ ასეთი გარიგების რეგისტრაციისთანავე.

დანაშაულის ჩადენის შემდეგი ფორმაა სახელმწიფო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯება.

სახელმწიფო მიწის კადასტრი – ოფიციალური დოკუმენტია, რომელიც შეიცავს მონაცემებს მიწების ბუნებრივი, სამეურნეო, სამართლებრივი რეჟიმის შესახებ. ნებისმიერი ამ მონაცემის დამახინჯება ქმნის განსაზღვრული დანაშაულის ობიექტურ მხარეს. სახელმწიფო მიწის კადასტრს აწარმოებს მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტი. დანაშაული დამთავრებულია მითითებულ დოკუმენტში ყალბი მონაცემების შეტანის მომენტიდან. მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემები უმრავლეს შემთხვევაში საფუძველია მიწაზე კონკრეტული გარიგებების დასადასტურებლად, აგრეთვე მიწის გადასახადის ოდენობის განსაზღვრისათვის.

მოხელის მიერ მიწის კადასტრში ყალბი მონაცემების შეტანა შესაძლოა მიზნად ისახავდეს შემდგომში მიწაზე უკანონო გარიგების რეგისტრაციას, შესაბამის მიწის ნაკვეთზე გადასახადის შემცირებას. როგორც აღინიშნა, განსაზღვრული დანაშაული შეიძლება, აგრეთვე გამოიხატოს მიწის გადასახადის შემცირებაში. საქართველოში მიწათსარგებლობა ფასიანია. მიწის მესაკუთრეები და მოსარგებლეები იზდიან მიწის გადასახადს. მიწის გადასახადის ოდენობა განსაზღვრულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსით. გადასახადის განსაზღვრის საფუძველია მიწის ფართობის საკუთრების ან სარგებლობის დამადას-

ტურებელი დოკუმენტი. მიწის გადასახადი დიფერენცირებულია მიწის ხარისხისა და ადგილმდებარეობის მიხედვით. გადასახადის გადამხდელთა რეგისტრაციისა და გადასახადის თანხის განსაზღვრის მიზნით, მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტის ადგილობრივი ორგანოები, ყოველ საანგარიშო წელს, საგადასახადო ორგანოებს წარუდგენენ გადამხდელთა სიებს მიწის ფართობისა და გადასახადის განაკვეთის ჩვენებით. ამიტომაცაა, რომ მიწის გადასახადის შემცირება ერთ შემადგენლობადაა გათვალისწინებული მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგების რეგისტრაციასა და მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯებასთან.

მოცემული შემადგენლობა სახეზე იქნება მიწის გადასახადის უკანონო შემცირების ნებისმიერ შემთხვევაში. ეს შეიძლება იყოს მიწის ნაკვეთზე საიჯარო გადასახადის არსებითი შემცირება, მიწის ნაკვეთის ღირებულების შემცირება მისი ყიდვა-გაყიდვისას, და სხვა კანონიერი გადასახადის შემცირება. დანაშაულის დამთავრებულად ცნობისათვის საჭიროა, რომ მოქმედება ჩადენილი იყოს, ე.ი. მიწის გადასახადის შემცირება დოკუმენტურად გაფორმებული იყოს.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე ხასიათდება პირდაპირი განზრახვითა და ანგარებითი ან სხვა პირადი მოტივით. მოხელეს შეგნებული აქვს, რომ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით ახდენს მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგების რეგისტრაციას, სახელმწიფო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემების დამახინჯებას ან მიწის გადასახადის შემცირებას და მას სურს ეს.

სუბიექტი სპეციალურია – საჯარო მოხელე. მიწასთან დაკავშირებული უკანონო გარიგების რეგისტრაციისას ან მიწის გადასახადის შემცირებისას, მოხელე ბოროტად იყენებს ან აჭარბებს თავის სამსახურებრივ უფლებამოსილებას, ხოლო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯება სამსახურებრივი სიყალბის სპეციალური სახეა. ამასთანავე, ხსენებული მონაცემის დამახინჯება შეუძლია მხოლოდ იმ მოხელეს, რომლის სამსახურებრივ კომპეტენციაში შედის მითითებულ ოფიციალურ დოკუმენტზე მუშაობა.

მუხლი 192. უკანონო სამეფარმეო საქმიანობა.

1. სამეწარმეო საქმიანობა რეგისტრაციის ან სპეციალური ნებართვის

(ლიცენზიის) გარეშე ანდა ლიცენზირების პირობის დარღვევით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია ან რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება. —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით ოთხ თვემდე ანდა თაყისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) ასეთი დანაშაულისათვის მსჯავრდებულის მიერ. —

ისჯება ჯარიმით ან თაყისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

ჩვენი სახელმწიფო, რომელიც საბაზრო ეკონომიკაზეა ორიენტირებული, ერთი მხრივ, ხელს უწყობს სამეწარმეო საქმიანობას, მაგრამ, მეორე მხრივ, განსაზღვრულ კონტროლსაც ახორციელებს მასზე, რაც აუცილებელია საზოგადოების უშიშროების, ადამიანთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, ბუნებისა და კულტურულ ფასეულობათა დასაცავად. ამ მიზნით კანონმა შეიძლება აკრძალოს სამეწარმეო საქმიანობის ესა თუ ის სახე, ან სხვადასხვა ხასიათის საჯარო სამართლებრივი შეზღუდვები დააწესოს მასზე. სახელმწიფო კონტროლი სამეწარმეო საქმიანობაზე აუცილებელია ასევე მეწარმეთა დასაბეგრად, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსების მნიშვნელოვანი წყაროა. ამ მიზნების მიღწევას ემსახურება მეწარმეთა რეგისტრაციის დადგენილი წესი და ამა თუ იმ სახის სამეწარმეო საქმიანობაზე სპეციალური ნებართვის (ლიცენზიის) მიღების აუცილებლობა.

„მეწარმეთა შესახებ“ კანონი სამეწარმეო საქმიანობად მიიჩნევს მართლზომიერ და არაერთგვრად საქმიანობას, რომელიც ხორციელდება მოგების მიზნით, დამოუკიდებლად და ორგანიზებულად.

ფიზიკური და იურიდიული პირების სამეწარმეო საქმიანობა ექვემდებარება სავალდებულო სახელმწიფო რეგისტრაციას, რომელსაც ახორციელებს სასამართლო სამეწარმეო რეესტრში სათანადო ჩანაწერებით. რამდენადაც რეგისტრაციას კონსტიტუციური მნიშვნელობა აქვს, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონი ზუსტად განსაზღვრავს რეგისტრაციის პირობებს. რაც შეეხება სამეწარმეო საქმიანობის ლიცენზირებას, საქართველოს პარლამენტმა 1999 წლის 14 მაისს მიიღო

კანონი „სამეწარმეო საქმიანობის ლიცენზირების შესახებ“. მასში განსაზღვრულია ლიცენზიით ნებადართული საქმიანობის სახეები და ლიცენზიის გაცემაზე უფლებამოსილი ორგანოები. ისეთი სახის სამეწარმეო საქმიანობის უფლება, რომელზედაც სავალდებულოა ლიცენზია, წარმოიშობა ნებართვის მიღების მომენტიდან და შეწყდება მისი მოქმედების ვადის გასვლის შემდეგ.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტია ის ურთიერთობები, რომელიც აწესრიგებს სამეწარმეო საქმიანობას, აგრეთვე სახელმწიფოს ფინანსური ინტერესები, რადგანაც იგი ვერ ღებულობს მეწარმეთა რეგისტრაციისათვის დადგენილ ბაჟს, ლიცენზიის გაცემისათვის – გადასახადს, ასევე სამეწარმეო საქმიანობისათვის დადგენილ შესაბამის გადასახადებს. უკანონო საბანკო საქმიანობა კი ასევე ზიანს აყენებს საბანკო სისტემის სტაბილურობასა და საიმედოობას.

დანაშაულის ობიექტური მხარე სამი ნიშნით ხასიათდება: ქმდება, მძიმე შედეგი, რაც გამოიხატება მნიშვნელოვან ზიანში ან დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავლის მიღებაში და მიზეზობრივი კავშირი ქმდებასა და ღამდგარ შედეგს შორის.

ობიექტური მხრივ ეს დანაშაული შესაძლებელია შემდეგ ფორმებში გამოიხატოს: 1. სამეწარმეო საქმიანობა რეგისტრაციის გარეშე; 2. სამეწარმეო საქმიანობა საჭირო ნებართვის (ლიცენზიის) გარეშე; 3. სამეწარმეო საქმიანობა ლიცენზირების პირობის დარღვევით.

მაშასადამე, ამ დანაშაულის ჩადენის პირველი ფორმაა სამეწარმეო საქმიანობა რეგისტრაციის გარეშე. მეწარმის სტატუსის შეძენა ხდება რეგისტრაციის შემდეგ. ასეთი მოქმედება სამოქალაქო კანონმდებლობის იმპერატიული მოთხოვნაა. ამ მომენტიდან სამეწარმეო საქმიანობა იძენს კანონიერ ხასიათს. ამდენად, უკანონოდ ჩაითვლება სამეწარმეო საქმიანობა ან საერთოდ რეგისტრაციის გარეშე, ან კიდევ რეგისტრაციამდე განხორციელებული საქმიანობა.

თუ რა ჩაითვლება სამეწარმეო საქმიანობად – განსაზღვრულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონით, „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ კანონით, „ეროვნული ბანკის შესახებ“ კანონით და სხვა ნორმატიული აქტებით.

მეორე ფორმაა სამეწარმეო საქმიანობა საჭირო ნებართვის (ლიცენზიის) გარეშე. როგორც აღინიშნა, მეწარმეს შეუძლია განახორ-

ციელოს ნებისმიერი საქმიანობა, რაც აკრძალული არ არის კანონით, მაგრამ არსებობს გამონაკლისიც. კერძოდ, საქმიანობის ზოგიერთი სახე საჭიროებს სპეციალურ ნებართვას. ასეთ შემთხვევაში სამეწარმეო საქმიანობა დასაშვებია მხოლოდ შესაბამისი ლიცენზიის მიღების შემდეგ. ლიცენზიით ნებადართული საქმიანობის სახეებს განსაზღვრავს კანონქვემდებარე აქტები ლიცენზირების შესახებ. კერძოდ, ლიცენზირებას საჭიროებს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა საქმიანობა, საბანკო საქმიანობა, იარაღითა და საბრძოლო მასალებით ვაჭრობა და სხვა. საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებათა ლიცენზირებას ახორციელებს განათლების სამინისტრო, საბანკო ლიცენზიას იძლევა საქართველოს ეროვნული ბანკი და ა.შ.

მაგალითად, საბანკო საქმიანობა ეროვნული ბანკის მიერ გაცემული საბანკო საქმიანობის განხორციელების ნებართვის გარეშე ჩაითვლება უკანონოდ.

მესამე ფორმა – სამეწარმეო საქმიანობა ლიცენზირების პირობის დარღვევით სახეზეა მაშინ, როცა განსაზღვრული სახის საქმიანობაზე ლიცენზიის მქონე პირი ეწევა სხვა სახის ლიცენზირებად საქმიანობას. ეს შეიძლება გამოიხატოს საქმიანობაში არა იმ პროფილით, რომელიც ლიცენზიაშია მითითებული. ლიცენზირების პირობის დარღვევა შეიძლება გამოიხატოს ასევე სამეწარმეო საქმიანობაში არა იმ ადგილას, სადაც ეს ნებადართულია ლიცენზიით ან კიდევ ვადაგასული ლიცენზიით საქმიანობა.

საბანკო საქმიანობაში ლიცენზირების პირობა დარღვეულ იქნება, თუ კომერციული ბანკის დამფუძნებელი ან მმართველი, რომელსაც საჭირო საწესდებო კაპიტალი არ გააჩნია, უკანონო გზით მიიღებს შესაბამის ლიცენზიას და დაიწყებს საბანკო საქმიანობას.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება ფიზიკური ან იურიდიული პირებისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების ან დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღების მომენტიდან. მნიშვნელოვან ზიანსა და დიდი ოდენობის შემოსავალს სასამართლო განსაზღვრავს.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს 16 წლის ასაკს მიღწეული პირი.

სუბიექტური მხარე განზრახვას გულისხმობს. მოტივი, როგორც წესი, ანგარებითია.

მეორე ნაწილში მოცემულია პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებები:

- ა) უკანონო სამეწარმეო საქმიანობა ჯგუფურად;
- ბ) არაერთგზის;

გ) იგივე ქმედება ჩადენილი იმ პირის მიერ, რომელიც ადრე იყო მსჯავრდებული ასეთი დანაშაულისათვის. როგორც ვხედავთ, აქ სპეციალურ რეციდივთან გვაქვს საქმე და მას კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა ექნება მაშინ, თუ წინა ნასამართლობა გაქარწყლებული ან მოხსნილი არ იქნება კანონით დადგენილი წესით.

მუხლი 193. ცრუ მეწარმეობა.

ცრუ მეწარმეობა, ესე იგი საწარმოს შექმნა სამეწარმეო საქმიანობის განზრახვის გარეშე, კრედიტის ან სხვაგვარი ქონებრივი სარგებლის მიღების ანდა აკრძალული საქმიანობის დაფარვის მიზნით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე. თანამედრობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტია ის ურთიერთობები, რომელიც არეგულირებს სამეწარმეო და სხვა კომერციულ საქმიანობას. დამატებითი ობიექტია მოქალაქეთა, ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოს ინტერესები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ფორმალურად ლეგიტიმური სამეწარმეო ორგანიზაციის შექმნაში, რომელიც მიზნად ისახავს ბაზარზე კონტრაგენტების, აგრეთვე მაკონტროლებელი სახელმწიფო ორგანოების მოტყუებას. კერძოდ, კანონის ტექსტიდან გამომდინარე, ასეთი ორგანიზაციის შექმნა შეიძლება მიზნად ისახავდეს კრედიტის მიღებას, გადასახადისგან გათავისუფლებას, ან სხვაგვარი ქონებრივი სარგებლის მიღებას, აგრეთვე აკრძალული საქმიანობის დაფარვას.

ცრუ მეწარმეობის ობიექტური მხარე მოიცავს სამეწარმეო ორგანიზაციის შექმნას; სამეწარმეო საქმიანობის განზრახვის არარსებობას;

მნიშვნელოვან ზიანს; მიზეზობრივ კავშირს ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის.

192-ე მუხლის განხილვისას ჩვენ უკვე შევეხეთ სამეწარმეო იურიდიული პირის შექმნის წესს, რომელიც განსაზღვრულია „მეწარმეთა შესახებ“ კანონით. განსახილველი დანაშაული მოიცავს სადამფუძნებლო დოკუმენტების მომზადებას რეგისტრაციისათვის, ლიცენზიის მიღებისათვის, შემდეგ კანონით დადგენილი წესით სამეწარმეო ორგანიზაციის დაფუძნებას. ამით ორგანიზაციის გარეგნულად კანონიერი საქმიანობა მთავრდება. შემდეგში ცრუ მეწარმეები ჩადიან ისეთ მოქმედებას, რაც ზიანს აყენებს მოქალაქეებს, ორგანიზაციებს ან სახელმწიფოს: იღებენ სესხებს, მოქალაქეებისა და ორგანიზაციებისაგან კრეფენ ფულად სახსრებს ან იწყებენ აკრძალულ საქმიანობას.

სამეწარმეო საქმიანობის განზრახვის არარსებობა მაშინაა სახეზე, როცა მოჩვენებით იქმნება სამეწარმეო საზოგადოება, ე.ი. როცა არ არსებობს სუბიექტის განზრახვა შესრულოს ის მოქმედებები, რომელიც გამომდინარეობს იურიდიული პირის სადამფუძნებლო დოკუმენტებიდან.

კრედიტის მიღების, ან სხვაგვარი ქონებრივი სარგებლის მიღების მიზანი მიიღწევა უკანონო მოქმედებების ჩადენით, ე.ი. შეღავათების, უპირატესობის მიღებით, რომლის უფლებაც სამეწარმეო საზოგადოებას არ ჰქონდა მისი წესდებიდან გამომდინარე, ხოლო აკრძალული საქმიანობის დაფარვა მდგომარეობს სისტემატურად მოჩვენებითი გარიგებების დადებაში, რასაც სულ სხვა შედეგები მოსდევს, ვიდრე ამას სადამფუძნებლო დოკუმენტები ითვალისწინებდა. თავისი კონსტრუქციით ეს შემადგენლობა მატერიალურია. დანაშაულის დამთავრებულად ცნობისათვის საჭიროა მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენება ფიზიკური ან იურიდიული პირისათვის. მნიშვნელოვანი ზიანი შეფასებითი კატეგორიაა და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში იგი საბოლოოდ სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი 16 წელს მიღწეული პირი, რომელიც ქმნის ან აფუძნებს სამეწარმეო ორგანიზაციას.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული პირდაპირი განზრახვითა და სპეციალური მიზნით ხასიათდება. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ ქმნის ან აფუძნებს ორგანიზაციას სამეწარმეო საქმიანობის განზრახ-

ვის გარეშე, ითვალისწინებს მოქალაქეებისათვის, ორგანიზაციებისათვის ან სახელმწიფოსათვის ქონებრივი ზიანის მიყენების შესაძლებლობას ან გარდუელობას და მას სურს ეს.

დანაშაულის მიზანია მოგების მიღება უკანონო ზერხებით. თანაც ეს მიზანი უნდა არსებობდეს სამეწარმეო საზოგადოების შექმნის მომენტში, ე.ი. კონკრეტული პირი შესაბამისი სამეწარმეო ორგანიზაციის შექმნისას მიზნად ისახავდა არა სამეწარმეო საქმიანობას, არამედ კრედიტის მიღებას ან სხვაგვარი ქონებრივი სარგებლის მიღებას, აგრეთვე აკრძალული საქმიანობის დაფარვას. თუ ასეთი სპეციალური მიზანი სამეწარმეო ორგანიზაციის შექმნის მომენტში არ არსებობდა, მაშინ ამ დანაშაულის შემადგენლობაც არ გვექნება სახეზე.

მუხლი 194. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია.

1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ესე იგი ფულისათვის ან სხვა ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა, აგრეთვე უკანონო შემოსავლის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსების, მოძრაობის, ქონების ნამდვილი მესაკუთრის ან მფლობელის ანდა ქონებრივი უფლების დამალვა, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

2. იგივე ქმედება:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით;

დ) რასაც თან ასლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ათ წლამდე და ჯარიმით.

განსახილველი ქმედების კრიმინალიზაცია მიზნად ისახავს ქვეყნის ეკონომიკური სისტემის და, უპირველეს ყოვლისა, ფულად-საკრედიტო სისტემის დაცვას დიდი მოცულობის არაკონტროლირებადი ფულადი სახსრების შემოსვლისაგან, ამას მოითხოვს აგრეთვე ორგანიზებულ დანაშაულთან ბრძოლის ინტერესები.

1990 წლის 8 ნოემბერს სტრასბურგში ევროპის საბჭოს წევრმა ქვეყნებმა მიიღეს კონვენცია დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების გარეცხვის, გამოვლენის, ამოღებისა და კონფისკაციის შესახებ. ამავე საკითხზე მიღებულია ვენის კონვენცია. ხსენებული

კონვენციები ფულის ლეგალიზაციას განმარტავენ, როგორც დანაშაულის ჩადენის შედეგად მოპოვებული ფულის კონვერტირებას, გადაადგილებას.

უკანონო შემოსავლის მიღების წყარო შეიძლება იყოს ნარკოტიკებით ვაჭრობა, სათამაშო და პორნოზინესი, მექრთამეობა, უკანონო სამეწარმეო და სხვა სახის არალეგალური საქმიანობა, რომლიდან მიღებული შემოსავლის ლეგალიზებასაც ანუ კანონიერი სახის მიცემას ცდილობენ დამნაშავეები.

სპეციალურ ლიტერატურაში შენიშნულია, რომ დანაშაულებრივი გზით მიღებული ფულადი სახსრების დიდი ნაწილი ხმარდება კრიმინალური მეწარმეობის განვითარებას, უძრავი ქონების შეძენას. ამგვარი შემოსავლების მნიშვნელოვანი ნაწილის ლეგალიზება ხდება ვალუტაზე გადაცვლითა და საზღვარგარეთ გადარიცხვით.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომელიც არეგულირებს ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში ფულად-საკრედიტო მიმოქცევას. შემადგენლობის სავალდებულო ნიშანია დანაშაულის საგანი, კერძოდ, ეს არის ფულადი სახსრები ან სხვა ქონება. ფულადი სახსრები შეიძლება იყოს როგორც ეროვნულ, ისე უცხოურ ვალუტაში, ხოლო ქონება – მოძრავი ან უძრავი.

დანაშაულის ობიექტური მხარე ორი ფორმით შეიძლება გამოიხატოს: პირველი – უკანონოდ მიღებული ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ლეგალიზაციაში, ე.ი. შემოსავლისათვის კანონიერი სახის მიცემაში. კანონი არ აკონკრეტებს უკანონოდ მიღებული შემოსავლის ლეგალიზაციის ხერხებს. შემოსავლების გათეთრების ხერხები მეტად მრავალფეროვანია. მაგალითად, ნაღდი ფული გარდაიქმნება სხვა ღირებულებად – საბანკო ანაბრად ან უძრავ ქონებად. უძრავი ქონება შემდგომ იყიდება და მიღებული შემოსავალი კანონიერად გამოიყურება; ან კიდევ, „ჭუჭყიანი“ ფულის ინტეგრირება ზორციელდება ქვეყნის შიდა საფინანსო სისტემაში ან მისი ექსპორტირება ხდება ლიბერალური საფინანსო სისტემის მქონე ქვეყნებში და სამშობლოში ბრუნდება კანონიერი გადარიცხვების ფორმით და სხვა.

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიო პრაქტიკაში აღიარებულია „ჭუჭყიანი“ ფულის ლეგალიზაციის სამი საფეხური: პირველი – ფულის განთავსება (საბანკო გადარიცხვა სხვა რომელიმე ქვეყანაში); მეორე

— მრავალჯერადი საბანკო ოპერაციები ერთი ქვეყნიდან მეორეში (ეს ხელს უწყობს ფულის წარმომადგენლობის გზის აბნევას), მესამე — ინტეგრირება. მოპოვებული ფულის ეკონომიკაში განთავსება ან უძრავ ქონებაში დაბანდება, როგორც კანონიერის.

194-ე მუხლის დისპოზიციიდან გამომდინარე, უნდა ვიგულისხმოთ, რომ კანონი კრძალავს უკანონოდ მიღებული ფულადი სახსრების ლეგალურ ბრუნვაში გაშვებას, ნებისმიერ ფინანსურ ოპერაციასა და გარიგებას უკანონო გზით მიღებული შემოსავლებიდან ან კიდევ მათ გამოყენებას სამეწარმეო ან სხვაგვარ ეკონომიკურ საქმიანობაში.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარის მეორე ფორმა — უკანონო შემოსავლის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსების, მოძრაობის, ქონების ნამდვილი მესაკუთრის, მფლობელის ან ქონებრივი უფლების დამალვა. ასეთ შემთხვევაში საუბარია დანაშაულის უმოქმედობით ჩადენაზე, როცა კანონით სავალდებულოა შემოსავლის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსებისა და სხვა მითითება (მაგალითად, დეკლარაციის შევსების დროს და სხვა).

სუბიექტური მხრივ დანაშაული პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. პირს შეგნებული აქვს, რომ ჩადის მოქმედებებს, რომელიც მიმართულია უკანონო გზით მიღებული შემოსავლის ლეგალიზაციაზე და მას სურს ეს ქმედება. მოტივი და მიზანი ანგარებითია.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს 14 წლის ასაკს მიღწეული პირი.

194-ე მუხლის მეორე ნაწილში პასუხისმგებლობა დამძიმებულია, თუ იგივე ქმედება ჩადენილია ჯგუფურად, არაერთგზის, სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით ან რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება. დანაშაული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი, თუ მის განხორციელებაში წინასწარ შეთანხმებულად ერთობლივად მონაწილეობდა ორი ან მეტი ამსრულებელი. უკანონოდ მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციას სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით მაშინ აქვს ადგილი, როცა დანაშაულის სუბიექტია სახელმწიფო ხელისუფლების ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს თანამდებობის პირი ან კიდევ სამეწარმეო თუ სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი ფუნქციის შემსრულებელი პირი. რაც შეეხება

შემოსავლის დიდ ოდენობას, მას საქმის გარემოებებზე ღამოკიდებულიებით სასამართლო დაადგენს.

მუხლი 195. მონოპოლიური საქმიანობა და კონკურენციის უპიჯუღმკა.

1. მონოპოლიური საქმიანობა მონოპოლიურად მადალი ან დაბალი ფასების დაწესებით, აგრეთვე კონკურენციის შეზღუდვა ბაზრის გაყოფის, ბაზარზე გაკლენის შენარჩუნების, ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სუბიექტის ბაზრიდან გაძევების ანდა ერთიანი საბაზრო ფასის დადგენის ან შენარჩუნების გზით, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუხადობით ვადით სამ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ნადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება ნადენილი ძალადობით ან ძალადობის მუქარით, აგრეთვე სხვისი ნივთის დაზიანებით ან განადგურებით ანდა მისი დაზიანების ან განადგურების მუქარით, თუ არ არსებობს გამომძღვის ნიშნები, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე და ჯარიმით.

იურიდიულ ლიტერატურაში შენიშნულია, რომ საბაზრო ეკონომიკა, უპირველეს ყოვლისა, ბაზრის თვითრეგულირების კანონების მოქმედებაა. ასეთ ვითარებაში კეთილსინდისიერი კონკურენციის კანონის მოქმედება ბაზრის ფუნქციონირებისა და განვითარების აუცილებელი პირობაა.

ნ. კუზნეცოვას მართებული შენიშვნით, საბაზრო ეკონომიკას ორი მტერი ჰყავს. ერთი მხრივ, მონოპოლიზმი, მონოპოლიური საქმიანობა მიმართული კონკურენციის აღკვეთის ან შეზღუდვისაკენ და. მეორე მხრივ, არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია¹.

¹ Кузнецова Н. Новое уголовное право России. М., 1996, стр. 163.

სწორედ ეს განაპირობებს სახელმწიფოს ჩარევის აუცილებლობას კონკურენტულ ურთიერთობებში, მისი სამართლებრივი რეგლამენტაციისა და შენარჩუნების მიზნით. ამის დასტურია საქართველოს პარლამენტის მიერ 1996 წლის 6 სექტემბერს მიღებული კანონი – „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“.

სამეწარმეო საქმიანობის ხელშეწყობისა და კონკურენტული გარემოს შექმნისათვის, ასევე მომხმარებელთა უფლებების დასაცავად კანონი კრძალავს მეწარმე სუბიექტის მიერ მონოპოლიური მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებას, არაკეთილსინდისიერ კონკურენციასა და სხვა ქმედებას, რაც იწვევს ან შეუძლია გამოიწვიოს კონკურენციის შეზღუდვა ან აღკვეთა ბაზარზე. ამავდროულად კანონით მეწარმე სუბიექტს ეკრძალება მონოპოლიური საქმიანობა, რომელსაც შესაძლებელია შედეგად მოჰყვეს წარმოების შემცირება ან შეწყვეტა, საქონლის დეფიციტის შექმნა, ფასების აწევა და სხვა.

ბაზრის, კონკურენციისა და მონოპოლიური საქმიანობის არსის გასაგებად კანონშემფარდებელმა უნდა მიმართოს ხსენებულ კანონს. კერძოდ, მონოპოლიურად მაღალი ან დაბალი ფასი ეწოდება ისეთ ფასს, რომელიც გარკვეული დროის განმავლობაში მნიშვნელოვნად განსხვავდება პროდუქციის წარმოებასა და რეალიზაციაზე გაწეული დანახარჯებისაგან. ამგვარი მოქმედება, კონკურენტების დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ხერხია, ვინაიდან ბაზრის მონაწილეს თავს ახვევენ შესყიდვის ან გაყიდვის შეუსაბამოდ მაღალ ან დაბალ ფასებს.

ამგვარად, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შემოღება მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შეზღუდვისათვის მიზნად ისახავს სასაქონლო ბაზრის ეფექტურად ფუნქციონირების წესების დაცვას, მონოპოლიური საქმიანობისა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის თავიდან აცილებას, რაც ხელს უშლის სხვა სამეწარმეო სუბიექტებს განახორციელონ თავიანთი უფლებები და შესაძლებლობები, ასევე ცალკეულ მოქალაქეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვა.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტია მეწარმეობის თავისუფლება და მომხმარებელთა ინტერესები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე ორი ფორმით შეიძლება გამოიხატოს:

- 1) მონოპოლიურ საქმიანობაში მონოპოლიურად მაღალი ან მო-

ნოპოლიურად დაბალი ფასების დაწესებით, და 2) კონკურენციის შეზღუდვაში.

მონოპოლიურად მაღალი ან დაბალი ფასების დაწესება გულისხმობს საბითუმო ან საცალო ფასების აწევას ანდა შენარჩუნებას ისეთ დონეზე, რომელიც ობიექტური ფაქტორების, კერძოდ, საწარმოო ხარჯებით, საქონლის ხარისხითა და ბაზრის კონიუნქტურით კი არაა განპირობებული, არამედ სამეწარმეო სუბიექტის მონოპოლიური საქმიანობის შედეგს წარმოადგენს, რომელსაც ბაზარზე პრიორიტეტული მდგომარეობა უკავია. მაშასადამე, ობიექტური მხრივ განსაზღვრული დანაშაულის ეს ფორმა მოიცავს გადაწყვეტილების მიღებას ფასის ოდენობის შესახებ, ფასის გამოცხადებასა და მის შეთავაზებას მყიდველისათვის, დადგენილი ფასის გავრცელებას შესაბამისი სასაქონლო ბაზრის ფარგლებში, მოცემული ფასის რეალურად გამოყენებას, აგრეთვე დომინირებული (პრიორიტეტული) მდგომარეობის არსებობას სასაქონლო ბაზარზე. ხსენებული ფორმით დანაშაულის დამთავრებულად ცნობისათვის რაიმე შედეგის დადგომა საჭირო არ არის. დანაშაული დამთავრებულია მონოპოლიურად მაღალი ან დაბალი ფასის დადგენის მომენტში.

კანონი — „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“ მეწარმე სუბიექტს უკრძალავს ისეთი ხელშეკრულების დადებას ან ისეთი გადაწყვეტილების მიღებას, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ იწვევს კონკურენციის შეზღუდვას. კერძოდ, ზღუდავს ერთ-ერთ მხარეს ბაზრის, მომარაგების წყაროების, მიმწოდებლების ან მომხმარებლების შერჩევაში და სხვა. სისხლის სამართლის კოდექსის 195-ე მუხლი კრძალავს კონკურენციის შეზღუდვას ისეთი გზებით, როგორიცაა: ბაზრის გაყოფა, ბაზარზე გავლენის შენარჩუნება ან ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სუბიექტების ბაზრიდან გაძევება, ერთიანი საბაზრო ფასის დადგენა ან შენარჩუნება.

კონკურენციის შეზღუდვა ბაზრის გაყოფის გზით მოიცავს შეთანხმებულ მოქმედებებს მიმართულს ბაზარზე ფიქსირებული წილის დასადგენად ტერიტორიული კრიტერიუმით, ან სარეალიზაციო საქონლის ასორტიმენტის ანდა გამყიდველთა და მყიდველთა წრის მიხედვით; შედეგს — ბაზრის გაყოფის სახით, სადაც გაბატონებული მდგომარეობა უკავია განსაზღვრულ სუბიექტს და მიზეზობრივ კავშირს

სუბიექტების მოქმედებასა და ბაზრის მდგომარეობას შორის, რაც მის გაყოფაში გამოიხატება. ბაზრის გასაყოფად მიმართული მოქმედებები შეიძლება გამოიხატოს სხვა სამეწარმეო სუბიექტებისათვის დისკრიმინაციული პირობების შექმნაში, ახალი სამეწარმეო სუბიექტების შექმნის აკრძალვაში; საქონლის (მომსახურების) სახეების განაწილებაში შეთანხმების მონაწილეებს შორის და სხვა.

ბაზრის გაყოფას, თავის მხრივ, შეუძლია არსებითად შეზღუდოს ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სუბიექტების შეღწევა ბაზარზე. კონკურენტების ბაზრიდან გასაძევებლად შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს ფიზიკურ წინააღმდეგობას, დაუსაბუთებელი აკრძალვების შემოღებას, საქმიანობის არაზღვრიანი რეკვიზის შექმნას, დაუსაბუთებელი შეძლების ჩატარებას, საქონლის იძულებით შესყიდვასა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის სხვადასხვა ფორმის გამოყენებას. ყოველივე ამას შედეგად მოსდევს სასაქონლო ბაზარზე სხვა სუბიექტების საქმიანობის შეწყვეტა ან შეჩერება. მეწარმეები შეიძლება შეთანხმდნენ და დაადგინონ კონკრეტული სახის საქონელსა ან მომსახურებაზე ერთიანი ფასები, რომელიც ობიექტური ფაქტორებით კი არ არის განსაზღვრული, არამედ ბაზრიდან უფრო სუსტი კონკურენტების გაძევების ან ბაზარზე არდაშვების სურვილითაა განპირობებული. ეს შეიძლება იყოს აშკარად დაბალი ფასები, რომელიც მეწარმეთა ჯგუფს შეუძლია შეინარჩუნოს განსაზღვრული პერიოდის მანძილზე, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ განიმტკიცოს თავისი მდგომარეობა ბაზარზე და გააძეოს კონკურენტების ნაწილი. ფასების დაწევა საშიშია იმით, რომ შესაძლოა შეარყიოს ბაზარზე ჯანსაღი კონკურენცია და გამოიწვიოს ბაზრის მონოპოლიზაცია, რასაც აუცილებლად მოჰყვება ფასების მკვეთრი აწევა. ერთიანი ფასის შენარჩუნება შესაძლებელია ბაზარზე საქონლის შეზღუდვით, ყალბი რეკლამით და სხვა. საბოლოო ჯამში, ასეთი მოქმედებებით ირღვევა საბაზრო ეკონომიკის საფუძვლები და მომხმარებელთა უფლებები.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება კანონში მითითებული მოქმედებების ჩადენის მომენტიდან. თავისი კონსტრუქციით მას ფორმალური შემადგენლობა აქვს.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება და მიზნად ისახავს კონკურენციის შეზღუდვას ან აღკვეთას

ბაზარზე, უკანონო ზემოქმედებას კონკურენტებზე. მოტივი, როგორც წესი, ანგარებითია (მოგების, გამორჩენის მიღება).

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტი — მეწარმეები ან სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირები.

მეორე ნაწილში დამამძიმებელ გარემოებებად მიჩნეულია იმავე ქმედების ჩადენა ჯგუფურად ან არაერთგზის, ხოლო მესამე ნაწილში მოცემულია განსაკუთრებული დამამძიმებელი გარემოებები. კერძოდ, პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების ჩადენა ძალადობით ან ძალადობის მუქარით, აგრეთვე სხვისი ნივთის დაზიანებით ან განადგურებით, ანდა მისი დაზიანების ან განადგურების მუქარით, თუ არ არსებობს გამოძალვის ნიშნები (ე.ი. ქონების ან ქონებაზე უფლების გადაცემის მოთხოვნა). აღნიშნული ზერხით დგინდება მონოპოლიური ფასები ან იზღუდება კონკურენცია. ძალადობა ან მისი მუქარა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც თვით ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტის მიმართ, ისე მისი ნათესავებისა და ახლობლების მიმართ. ანალოგიურ სიტუაციას შეიძლება ჰქონდეს ადგილი ქონების დაზიანების ან განადგურებისას. ამასთან, გამოყენებული ძალადობის ან მისი მუქარის ხასიათს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს და მხედველობაში მიიღება მხოლოდ სასჯელის დანიშვნისას.

მუხლი 196. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის უკანონოდ გამოყენება.

1. სხვისი სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის ან რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდების უკანონოდ გამოყენება, საქონლის უკანონო ნიშანდება ან საქონლის დამზადების ადგილის არასწორად მითითება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე.

2. საქართველოში არარეგისტრირებული სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის უკანონოდ გამოყენება ან საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებით ანდა გეოგრაფიული აღნიშვნით სარგებლობის უფლების დარღვევა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან ხაზოგადობისათვის სასარგებლო შრომით ვადით

ას ოცოდან ახ ოთხმოც საათამდე ანდა გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლანდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი არაერთგზის, —

ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან ტუსადობით ვადით ოთხ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე და ჯარიმით.

ეს ნორმაც არსებითად მიმართულია არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის წინააღმდეგ და მიზნად ისახავს ბაზარზე ჯანსაღი კონკურენციისა და მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში კონკურენტუნარიანობის მნიშვნელოვანი ფაქტორია საწარმოს საქმიანი რეპუტაცია, მისი სახელი. სწორედ ამიტომაც კანონი — „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“ კონკურენტის ან მესამე პირის სასაქონლო ნიშნისა და საფირმო დასახელების თვითნებურ გამოყენებას არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გამოვლენის ფორმად თვლის.

სასაქონლო ნიშნებზე უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო შეთანხმებებია პარიზის კონვენცია — „სამრეწველო საკუთრების დაცვის შესახებ“ და მადრიდის კონვენცია — „სასაქონლო ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ“. საქართველოს სამოქალაქო კანონმდებლობა იურიდიული პირის, პროდუქციის, შესრულებული სამუშაოს ან მომსახურების ინდივიდუალიზაციის საშუალებებს (სასაქონლო ნიშანი, საფირმო სახელწოდება, მომსახურების ნიშანი და მისთ.) სამრეწველო საკუთრებას მიაკუთვნებს.

სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნისა და საქონლის ადგილწარმოების დასახელების უფლების სამართლებრივი დაცვა ხორციელდება კანონით დადგენილი წესით, მათი რეგისტრაციის საფუძველზე. რეგისტრირებულ სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანსა და საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებაზე გაიცემა მოწმობა, რომელიც ადასტურებს მისი მფლობელის განსაკუთრებულ უფლებას სარგებლობდეს და განკარგავდეს მას, და უკრძალავს სხვა პირებს მის გამოყენებას. თვით მესაკუთრეს კი შეუძლია ხელშეკრულებით დაუთმოს ეს ნიშანი

სხვა იურიდიულ ან ფიზიკურ პირს, ანდა მისცეს ლიცენზია მის გამოყენებაზე.

სისხლის სამართლის კოდექსის 196-ე მუხლი მიუთითებს პასუხისმგებლობაზე სხვისი სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის, რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდების გამოყენებაზე ან საქონლის უკანონო ნიშანდებაზე, ან ღაშალების ადგილის არასწორად მითითებაზე, თუ მან მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. დანაშაულის გვარობითი ობიექტი სამეწარმეო საქმიანობის საფუძვლებია, ხოლო უშუალო ობიექტი – საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომელიც აწესრიგებს კეთილსინდისიერ კონკურენციასა და სასაქონლო ნიშნით სარგებლობას. თუ ზიანი მიაღება მომხმარებელთა ინტერესებს, მაშინ ფაქულტატური ობიექტიც გვექნება სახეზე. დანაშაულის საგანი არის – სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, საფირმო სახელწოდება, საქონლის ადგილწარმოების დასახელება. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი – ეს არის საქონელზე ან შეფუთვაზე მოთავსებული ნიშანდება საქონლის ან მისი მწარმოებლის (გამყიდველის) ინდივიდუალიზაციისათვის. იგი შეიძლება გამოიხატოს სიტყვებით ან ციფრებით, ნახატით, გრაფიკული სიმბოლოებით, ფერთა შეხამებით და მისთ. მეწარმეთა კანონის მიხედვით სასაქონლო ნიშანი ასრულებს საქონლის რეკლამისა და მისი ხარისხის გარანტიის ფუნქციას.

საფირმო სახელწოდება არის სახელი, რომლითაც საქმიანობს საწარმო. საფირმო სახელწოდების ელემენტები სხვადასხვაა იმისდა მიხედვით, თუ რა სახის მეწარმესთან, რომელი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის სამეურნეო ერთეულთან გვაქვს საქმე. ზოგადად, საფირმო სახელწოდება შეიძლება შეიცავდეს დამფუძნებლის სახელს, საწარმოს საქმიანობის საგანსა და ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმას. სამეურნეო ერთეულის საფირმო სახელწოდება განისაზღვრება მისი წესდების დამტკიცების დროს. ფირმის რეგისტრაციას კი ახდენს სასამართლო. მეწარმეები ეკონომიკურ ბრუნვაში მონაწილეობენ საკუთარი სახელწოდებით. სახელწოდებათა მეშვეობით ხორციელდება მეწარმეთა, ერთი მხრივ, იდენტიფიკაცია, მეორე მხრივ, ინდივიდუალიზაცია, ანუ ერთი სამეურნეო ერთეულის განსხვავება მეორისაგან.

საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელება – ეს არის ქვეყნის, დასახელებული პუნქტის, ადგილმდებარეობის ან სხვა გეოგრაფიული

ობიექტის დასახელება, რომელიც გამოიყენება იმ საქონლის აღნიშვნისათვის, რომლის განსაკუთრებული თვისებებიც უმთავრესად განისაზღვრება მოცემული გეოგრაფიული ობიექტისათვის დამახასიათებელი ბუნებრივი პირობებით.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მოქმედებაში – უკანონოდ სხვისი სასაქონლო ნიშნის გამოყენებაში. კერძოდ, საქონლის ან მისი შეფუთვის უკანონო ნიშანდებაში, აგრეთვე სასაქონლო ან მომსახურების ნიშნის გამოყენებით რეკლამაში, ნაბეჭდ გამოცემებში, ოფიციალურ ბლანკებზე, საქონლის დემონსტრირების დროს გამოფენებზე ან ბაზრობებზე. დანაშაულის ობიექტური მხარე ასევე შეიძლება გამოიხატოს დამზადების ადგილის არასწორად მითითებაში საქონელზე, შეფუთვაზე, რეკლამაში, ბლანკებსა და სხვა დოკუმენტაციაში, რაც დაკავშირებულია საქონლის სამეურნეო ბრუნვაში გაშვებასთან.

დანაშაულია აგრეთვე სხვისი რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდების გამოყენება. ამ შემთხვევაში საჭიროა სასამართლოს მიერ აღიარებულ იქნეს საფირმო სახელწოდებათა იგივეობის ან დამთხვევის ფაქტი, რასაც შეეძლო გამოეწვია ან გამოიწვია სამეწარმეო საქმიანობის მონაწილეთა აღრევა, მომხმარებელთა შეცდომა.

დანაშაული დამთავრებულად ჩაითვლება თუ ზემოაღნიშნულმა მოქმედებებმა მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია (მატერიალური შემადგენლობა). მნიშვნელოვანი ზიანი შეიძლება მიადგეს როგორც სასაქონლო ნიშნის კანონიერ მფლობელს, ასევე მომხმარებლებს. ზიანის ოდენობის განსაზღვრა სასამართლოს კომპეტენციაა. იგი შეიძლება გამოიხატოს მეწარმის საქმიანი რეპუტაციის შელახვაში, მომხმარებლისათვის ქონებრივი ზიანის მიყენებაში და სხვა.

სუბიექტური მხრივ ეს დანაშაული მხოლოდ პირდაპირ განზრახვაში გამოიხატება. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ უკანონოდ იყენებს სხვის სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანს, საფირმო სახელწოდებას, საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებას და სურს მისი ჩადენა. ამ დანაშაულის მოტივი და მიზანი შეიძლება სხვადასხვა იყოს: ანგარება, კონკურენტულ მეტოქეობაში გამარჯვებისაკენ სწრაფვა, კონკურენტის საქმიანი რეპუტაციის შელახვა, მისი ბაზრიდან გაძევება და სხვა.

დანაშაულის სუბიექტი საქციალურია: პირი, რომელიც სამკწარმო ან სხვა ეკონომიკურ საქმიანობას ეწევა როგორც კანონიერ საუკეთესოზე, ისე უკანონოდ, აგრეთვე სამკწარმო იურიდიული პირების ხელმძღვანელები.

196-ე მუხლის მეორე ნაწილი პასუხისმგებლობას ამისძიებს დანაშაულის საგნით — კერძოდ, საქართველოში არარეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნის უკანონოდ გამოყენებისათვის ან საქონლის აღგზნების დასახელებით ანდა გეოგრაფიული აღნიშვნით სარგებლობის უფლების დარღვევისათვის, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. ამგვარი მოქმედებით ძირითადად მომხმარებელი ზარალდება, რადგანაც მას სამამულო საქონლის იმპორტისგან გარწყვის შესაძლებლობას უსპობენ, თუმცა ეს მოქმედება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფორმაც არის.

196-ე მუხლის მესამე ნაწილი განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებად თვლის პირველ ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებათა არაერთგზის ჩადენას.

მუხლი 197. ფალსიფიკაცია.

1. ფალსიფიკაცია, ესე იგი მოტყუებით ნივთის თვისებრიობის შეცვლა მწარმოებლის ან გამსაღებლის მიერ, ჩადენილი ანგარებით, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უაშისოდ.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი არაერთგზის, —

ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან ხუთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც საფრთხე შეუქმნა ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას, ანდა რამაც გაუფროსილებლობით გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სუთიდან ათ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

ფალსიფიკაცია ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს რაიმე ნამდვილის, ჭეშმარიტის შეცვლას მცდარით, ყალბით; რისამე გაყალბებას, რისამე ხარისხის გაუარესებას¹.

ანალოგიური დანაშაული გათვალისწინებული იყო საქართველოს 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსითაც, მაგრამ განსახილველმა დანაშაულმა უფრო შეავიწროვა პასუხისმგებლობის საზღვრები.

ფალსიფიკაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მიზნად ისახავს დამატებითი გარანტიების შექმნას საქართველოს ერთიან სასაქონლო ბაზარზე მეწარმე სუბიექტების საქმიანობისათვის, საერთაშორისო ეკონომიკური თანამშრომლობისა და საერთაშორისო ვაჭრობაში მონაწილეობისათვის, აგრეთვე, სახელმწიფოს საფინანსო ინტერესების დაცვას, როცა ფალსიფიკაცია ბიუჯეტში შესატანი თანხების შესამცირებლად ხდება, მომხმარებელთა დაცვას პროდუქციის დამამზადებლის (გამყიდველის) არაკეთილსინდისიერებისაგან, პროდუქციის წარმოების სტანდარტიზაციისა და სერთიფიკაციის წესების დაცვას.

აქედან გამომდინარე, ვფიქრობთ, რომ ამ დანაშაულის უშუალო ობიექტი არა მხოლოდ სამეწარმეო ურთიერთობებია, არამედ აგრეთვე სახელმწიფოს საფინანსო ინტერესები და მომხმარებელთა ინტერესები.

დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს როგორც სამრეწველო, ისე სასურსათო ნივთები (საქონელი).

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მოტყუებით ნივთის თვისებრიობის შეცვლაში.

აღსანიშნავია, რომ განსახილველი დანაშაულის ძველი რედაქცია ფალსიფიკაციას ხსნიდა როგორც საქონლის, საგნის, ნივთის წარმოების სტანდარტების ან სერთიფიკაციის წესების დარღვევას, რასაც მისი თვისებრივი ან გარეგნული იერსახის შეცვლა მოჰყვა.

ასეთი რედაქციის ნორმა კვალიფიკაციის დროს გარკვეულ სიძნელეებს უქმნიდა სამართალდამცავ ორგანოებს. როგორც ცნობილია, ბოლო დროს საქართველოში ფართო გავრცელება პოვა ნავთობპროდუქტების ფალსიფიკაციამ, კერძოდ, საცალო ქსელში სარეალიზაციოდ შეძენილ ან დამზადებულ პროდუქციაში სხვადასხვა დაბალი ღირებულების

¹ უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბ., 1964.

ნავთობპროდუქტების (ნავთი, ნავთა) გარევაჲ, რის შედეგად მკვეთრად ეცემა საქონლის ხარისხი, ზიანი აღება ეკოლოგიას, ავტოსაშუალებების მფლობელთა ინტერესებს, რომ აღარაფერი ვთქვათ, ბიოჯეოსათვის მიყენებულ ზარალზე. ამავე დროს, ხსენებულ ფალსიფიკატორთა მიმართ სამათალდამცავი ორგანოები ვერ ახერხებდნენ 162-ე მუხლის შეფარებას იმის გამო, რომ მაღალი ოქტანობის მქონე საწვავში დაბალი ოქტანობის ნავთობპროდუქტების გარევა, ზემოწამოთვლილი საზიანო შედეგების მიუხედავად, პრაქტიკულად არ იწვევს საქონლის თვისებრივი ან გარეგნული იერსახის შეცვლას. 162-ე მუხლი კი სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას მხოლოდ და მხოლოდ ამ უკანასკნელ ნიშნებს უკავშირებდა.

სისხლის სამართლის ახალი კოდექსის 197-ე მუხლში მოცემული ფალსიფიკაციის რედაქცია სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას კვლავ მოტყუებით ნივთის თვისებრიობის შეცვლას უკავშირებს. ამდენად, გამოდის, რომ სამართალდამცავი ორგანოები ახალი კოდექსის ძალაში შესვლის შემდეგაც იმავე პრობლემის წინაშე აღმოჩნდებიან. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე მიზანშეწონილი იყო ფალსიფიკაციისათვის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას საფუძვლად დასდებოდა არა მხოლოდ ნივთის თვისებრიობის შეცვლა, არამედ აგრეთვე მისი ხარისხის განზრახ დაქვეითება ან შეცვლა¹. მით უფრო, რომ ეტიმოლოგიურად ფალსიფიკაცია გულისხმობს რისაჲე ხარისხის გაუარესებას. საგულისხმოა ისიც, რომ საქართველოს კანონში – „სურსათისა და თამბაქოს შესახებ“ ფალსიფიკაცია განმარტებულია, როგორც პროდუქციის წარმოებისას ანდა რეალიზაციისას მისი გაყალბება, ჭეშმარიტი (ნამდვილი) პროდუქციის შეცვლა ყალბით. ამავე კანონის მე-8 მუხლის თანახმად, სურსათი და თამბაქო ფალსიფიცირებულად ითვლება, თუ თანდართულ შესაბამის დოკუმენტებში მითითებული ხარისხი არ შეესაბამება სურსათისა და თამბაქოს რეალურ ხარისხს, შეცდომაში შეჰყავს მომხმარებელი და სახიფათოა მისი ჯანმრთელობისათვის.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარის, სახელდობრ, ნივთის

¹ აღნიშნული წინადადებით საგადასახდო დეპარტამენტმა, ჯერ კიდევ ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის მიღებამდე, მიმართა პარლამენტს. მაგრამ იგი რატომღაც არ გაითვალისწინეს.

სისხლის სამართლის კოდექსის 161-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისა – უხარისხო პროდუქციის გამოშვება. თუმცა, ამ უკანასკნელისაგან განსხვავებით, სადაც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მხოლოდ და მხოლოდ მძიმე შედეგების დადგომას უკავშირდებოდა, ახალი ნორმა პასუხისმგებლობას ადგენს ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადების, შემოტანის ან რეალიზაციისათვის ანდა ასეთ პროდუქციაზე ეტიკეტის უკანონოდ გამოყენებისათვის ყოველგვარი შედეგების გარეშე; მძიმე შედეგი კი მხოლოდ პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს მეორე ნაწილში.

ამგვარი ქმედებისათვის პასუხისმგებლობის გაფართოება განაპირობა იმან, რომ ბოლო დროს საქართველოში ძალიან გახშირდა ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადების, შემოტანისა და რეალიზაციის შემთხვევები. იგი მიზნად ისახავს მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვას.

ჩვენი შეხედულებით ამ დანაშაულის უშუალო ობიექტია პროდუქციის წარმოების სტანდარტიზაციისა და სერთიფიკაციის წესები, ასევე მომხმარებელთა ინტერესები. დამატებითი ობიექტია ადამიანის ჯანმრთელობა და სიცოცხლე.

დანაშაულის საგანია დადგენილ სტანდარტებთან და მოთხოვნებთან შეუსაბამო პროდუქცია, რაც შეიძლება იყოს როგორც სამამულო, ისე იმპორტული წარმოების, სამრეწველო ან სასურსათო პროდუქცია, რომელზეც დადგენილია მომხმარებელთა უსაფრთხოების მოთხოვნები. განსახილველი დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს არა მხოლოდ უხარისხოდ წარმოებული, არამედ სტანდარტების შესაბამისად შექმნილი პროდუქცია, რომელიც შემდგომ გაფუჭდა შენახვის, ტრანსპორტირების, უტილიზაციის და ა.შ. შედეგად.

ხარისხი – პროდუქციის ის მახასიათებელია (სტანდარტებითა და ნორმებით განსაზღვრული მაჩვენებლების ერთობლიობა), რომელიც აკმაყოფილებს დადგენილ და სავარაუდო მოთხოვნებს.

ყველა მწარმოებლისა და გამსაღებლისათვის პროდუქციის ხარისხის ზოგადი მოთხოვნები განსაზღვრულია ისეთი კანონებში, როგორიცაა: კანონი „სტანდარტიზაციის შესახებ“, კანონი „პროდუქციის და მომსახურების სერთიფიკაციის შესახებ“, კანონი „სურსათისა და თამ-

ბაქოს შესახებ“, „მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ“ და სხვა.

ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის პროდუქციის უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს მისთვის სპეციალურად დადგენილი სავალდებულო მოთხოვნები. უსაფრთხოების ასეთი მოთხოვნები დადგენილია სახელმწიფო სტანდარტებით, ხოლო ცალკეული სახის პროდუქციაზე – საქართველოს საკანონმდებლო აქტებით. სტანდარტიზაციის შესახებ კანონის თანახმად, სტანდარტიზაციის ნორმატიულ დოკუმენტებს მიეკუთვნება: საქართველოს სახელმწიფო სტანდარტები, დადგენილი წესით გამოყენებული საერთაშორისო (რეგიონული) სტანდარტები, სტანდარტიზაციის წესები, ნორმები და რეკომენდაციები, ტექნიკურ-ეკონომიკური ინფორმაციის საქართველოს კლასიფიკატორები, მმართველობის ორგანოების, ორგანიზაციებისა და მეურნე სუბიექტების სტანდარტები.

სახელმწიფო სტანდარტების მოთხოვნები, რომელიც უზრუნველყოფს პროდუქციის უსაფრთხოებას გარემოს, მოსახლეობის სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და ქონებისათვის, პროდუქციის ურთიერთშენაცვლებადობას, მათი კონტროლის მეთოდებისა და ნიშანდების ერთიანობას, აგრეთვე საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სხვა მოთხოვნები სავალდებულოა მეწარმე სუბიექტებისათვის.

პროდუქციის შესაბამისობა ზემოჩამოთვლილ მოთხოვნებთან განისაზღვრება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად დადგენილი პროდუქციის სავალდებულო სერთიფიკაციის წესით, ე.ი. პროდუქციის სერთიფიკაცია დადგენილ მოთხოვნებთან პროდუქციის შესაბამისობის დადასტურებაა. სახელმწიფო სტანდარტების მოთხოვნებთან პროდუქციის შესაბამისობა შეიძლება დადასტურდეს პროდუქციის შესაბამისობის ნიშნით ნიშანდების გზით. საქართველოში სტანდარტიზაციის სამუშაოთა ორგანიზაციას ახორციელებს საქართველოს სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიისა და სერთიფიკაციის სახელმწიფო დეპარტამენტი (საქსტანდარტი). პროდუქციის შესაბამისობას დადგენილ სტანდარტებთან და ტექნიკურ ნორმებთან ადგენს საქსტანდარტი და ის ორგანიზაციები, რომლებსაც საქართველოს კანონმდებლობით ასეთი დოკუმენტის გაცემის უფლება აქვთ.

ამრიგად, პროდუქციის წარმოების სტანდარტიზაცია და სერთიფიკაცია

მიზნად ისახავს დაეხმაროს მომხმარებელს პროდუქციის არჩევაში, ამასთან, დაიცვას იგი მწარმოებლის (გამყიდველის) არაკეთილსინდისიერებისაგან, გააკონტროლოს პროდუქციის უსაფრთხოება ადამიანის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, ქონებისა და გარემოს დასაცავად, დაადასტუროს პროდუქციის ხარისხის მაჩვენებლები და სხვ. თუ სტანდარტიზაციისა და სერთიფიკაციის შესახებ კანონები პროდუქციის ხარისხის უზრუნველყოფაზე ზოგად მოთხოვნებს აღგენენ საქართველოს სხვა საკანონმდებლო აქტები, ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მოთხოვნებს უფრო ნიშანდობლივად განსაზღვრავენ. მაგალითად, კანონი სურსათისა და თამბაქოს შესახებ კრძალავს სურსათის წარმოების, რეალიზაციის, შენახვისა და მანიპულირების პროცესებში ისეთი ნედლეულის, დამხმარე მასალის, ნივთიერების, საგნის ან მეთოდის გამოყენებას, რომელიც საფრთხეს უქმნის ანდა შეუქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას. საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს ნორმატიული აქტით განსაზღვრულია სურსათში საკვებდამატებებისა და მათი გარდაქმნის პროდუქტების შემცველობის ზღვრულად დასაშვები დოზები; სურსათის წარმოებისას გამოყენებული მომხმარებლის ჯანმრთელობაზე უარყოფითად მოქმედი სასუქებისა და შხამქიმიკატების სურსათში შემცველობის ზღვრულად დასაშვები დოზები და ა.შ.

საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს პროდუქციის სავალდებულო სერთიფიკაციის შემთხვევებს და განსაზღვრავს სავალდებულო სერთიფიკაციას დაქვემდებარებული პროდუქციის ნუსხას.

დადგენილი მოთხოვნებისადმი პროდუქციის შესაბამისობის დასადასტურებლად სერთიფიკაციის ორგანო გასცემს სერთიფიკატს და შესაბამისობის ნიშანს.

საქართველოს ტერიტორიაზე პროდუქციის რეალიზაციას სავალდებულო სერთიფიკაციას დაქვემდებარებული პროდუქციის დამამზადებელი (გამყიდველი) ვალდებულია ამ პროდუქციის რეალიზაცია მოახდინოს მხოლოდ უფლებამოსილი ორგანოს მიერ გაცემული ან აღიარებული შესაბამისობის სერთიფიკატით; უზრუნველყოს სარეალიზაციო პროდუქციის შესაბამისობა ნორმატიული დოკუმენტების იმ მოთხოვნებთან, რომელთა შესაბამისობის დასადასტურებლად იყო ეს პროდუ-

ქცია სერტიფიცირებული და დადგენილი წესით ნიშანდებული შესაბამისობის ნიშნით.

პროდუქციისა და მომსახურების სერთიფიკაციის შესახებ კანონი განსაზღვრავს იმპორტული პროდუქციის შემოტანის პირობებსაც, სახელდობრ, საქართველოში მოსაწოდებელი პროდუქციის ხელშეკრულების პირობებში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს დადგენილ მოთხოვნებთან პროდუქციის შესაბამისობის დამადასტურებელი სერთიფიკატისა და შესაბამისობის ნიშნის არსებობა, თუ ეს პროდუქცია საქართველოში ექვემდებარება სავალდებულო სერთიფიკაციას. ამ სერთიფიკატსა და შესაბამისობის ნიშანს ან აღიარების დოკუმენტს გასცემს საქართველოს შესაბამისი უფლებამოსილი ორგანო.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ისეთ მოქმედებებში, როგორიცაა: ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადება, შემოტანა ან რეალიზაცია ანდა ასეთ პროდუქციაზე ეტიკეტის უკანონოდ გამოყენება.

პროდუქციის დამზადება შეიძლება მოახდინოს მეწარმეთა შესახებ კანონით გათვალისწინებულმა ნებისმიერი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმომ. დამზადება გულისხმობს პროდუქციის მომზადებას მომხმარებლისათვის მისაწოდებლად, რესურსებისა და საქმიანობის ერთობლიობას, სამრეწველო გადამუშავებას.

რეალიზაცია – სურსათის შესახებ კანონით ეს არის გაყიდვის ან სხვა სახით გასაღების მიზნით მზა პროდუქციის საღად შენახვა და ნებისმიერი ფორმით სხვა პირისათვის გადაცემა. პროდუქტის რეალიზაცია, რომელიც არ პასუხობს დადგენილ მოთხოვნებს, შეიძლება განახორციელოს როგორც თვით მისმა მწარმოებელმა, ისე სხვა საწარმომ, აგრეთვე ინდივიდუალურმა მეწარმემ. რეალიზაცია გულისხმობს ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებას იმ პროდუქციაზე, რომელიც მომხმარებლის პირადი მოხმარებისათვის არის განკუთვნილი.

რაც შეეხება პროდუქციაზე ეტიკეტის უკანონოდ გამოყენებას, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეს არის შესაბამისობის ნიშანი, ანუ დადგენილი წესით დაცული ნიშანი, რომელსაც ადებენ პროდუქციას იმის საჩვენებლად, რომ მან გაიარა სერთიფიკაცია. ასეთი ნიშნის გამოყენების უფლება აქვს მხოლოდ იმ მეწარმე სუბიექტს, რომლის პროდუქციაც სერთიფიცირებულია კანონით დადგენილი წესით. ამ

წესების დაუცველად პროდუქციის ნიშანდება უსაფრთხოების დადგენილი მოთხოვნებისადმი შესაბამისობის ნიშნით უკანონო იქნება.

198-ე მუხლის I ნაწილით პასუხისმგებლობისათვის საკმარისია კანონში მითითებული ერთ-ერთი მოქმედების ჩადენა, ყოველგვარი შედეგის მიუხედავად, ე.ი. შემადგენლობა ფორმალურია.

სუბიექტური მხარე განზრახი ბრალით ხასიათდება. მოტივებს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი 14 წლის ასაკს მიღწეული შერაცხადი პირი, როგორც საქართველოს მოქალაქე, ისე უცხოელი და მოქალაქეობის არმქონე.

198-ე მუხლის მეორე ნაწილი ითვალისწინებს დამამძიმებელ გარემოებას, კერძოდ, იმავე ქმედებას, რომელმაც მძიმე შედეგი გამოიწვია. შედეგის სიმძიმის შეფასების დროს მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული დამზადებული, შემოტანილი ან რეალიზებული პროდუქციის რაოდენობა, მათ შემადგენლობაში ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ნივთიერებათა შემცველობა და სხვა გარემოებები. მძიმე შედეგი შეიძლება გამოიხატოს, მაგალითად, ზემოაღნიშნული მოქმედებებით ადამიანის ჯანმრთელობაზე ნებისმიერ ნეგატიურ ზემოქმედებაში, სიმძიმის ხარისხის მიუხედავად. ამასთანავე, დადგენილ უნდა იქნეს მიზეზობრივი კავშირი ზემოთ მითითებულ მოქმედებებსა და დამდგარ შედეგს შორის.

მუხლი 199. ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობა.

ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე.

1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსით ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ადმინისტრაციულ პრეუდიციას უკავშირდებოდა. ახალი სისხლის სამართლის კოდექსი კი – ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობას დანაშაულად მხოლოდ იმ შემთხვევაში თვლის, თუ მან მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

თუ სადავოდ არ გავხდით აღნიშნული მოქმედების კრიმინალ-

იზაციის აუცილებლობას, ალბათ მიზანშეწონილი იყო ცალკე თავი დათმობოდა მომხმარებელთა უფლებების საწინააღმდეგო დანაშაულებს და იქ მოთავსებულიყო ეს ნორმა, ვინაიდან, ჯერ ერთი, ეკომარკირება ნებაყოფლობით საწყისებზე ხორციელდება, მეორეც, ეკომარკირება მიზნად ისახავს მომხმარებელთა უკეთ ორიენტირებას და შესაბამისი პროდუქციის წარმოების სტიმულირებას.

ვფიქრობთ, რომ დანაშაულის უშუალო ობიექტია მომხმარებელთა ინტერესები. დამატებით ობიექტად გარემოს დაცვის ინტერესები შეიძლება მივიჩნიოთ. დანაშაულის საგანია ეკომარკა. ეკომარკა წარმოადგენს ნიშანს – გრაფიკულ გამოსახულებას, რომელიც მიენიჭება საქართველოში წარმოებულ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციას და რომელიც დაიტანება საბოლოო პროდუქციის (შეფუთვის ჩათვლით) გარე, თვალსაჩინო ადგილას.

ეკომარკა ენიჭება მხოლოდ იმ პროდუქციას, რომელიც საბოლოო მოხმარებისათვის არის განსაზღვრული.

დანაშაულის ობიექტური მხარე მოიცავს მოქმედებას – ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობა, შედეგს – მნიშვნელოვანი ზიანის სახით და მიზეზობრივ კავშირს მოქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის.

ეკომარკის მინიჭების, მისი მოქმედებისა და სარგებლობის წესი განსაზღვრულია დებულებაში „ეკომარკირების შესახებ“, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის ბრძანებით 1999 წლის 15 იანვარს.

უკანონო არის თუ არა ეკომარკით სარგებლობა, უნდა დადგინდეს სწორედ ზემოაღნიშნული დებულების საფუძველზე (ე.ი. დისპოზიცია ბლანკეტურია).

ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციას ეკომარკას ანიჭებს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან არსებული ეკომარკირების საუწყებატაშორისო კომისია. ეს კომისია წარმოადგენს საეკომარკო პროდუქციის დამდგენ, ნებართვის პირობების მიმღებ, შემცველ, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციაზე ეკომარკის მიმნიჭებელ, შემწყვეტ, შემაჩერებელ და ჩამოშორებულ ორგანოს.

ეკომარკის მინიჭების შესახებ განცხადების გაკეთება შეუძლია ნებისმიერ მეწარმე ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, რომელიც პროდუქციას საქართველოში ამზადებს. განაცხადი ეკომარკის მინიჭების შესახ-

ებ შეიძლება გაკეთდეს მხოლოდ პროდუქციის სარეალიზაციოდ გამზადების შემდეგ. პროდუქციის შეფასების საფუძველზე ეკომარკირების საუწყებათაშორისო კომისია წყვეტს ეკომარკის მინიჭების საკითხს. ეკომარკა პროდუქციას ენიჭება სამ წლამდე ვადით.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და განმცხადებელს შორის დგება კონტრაქტი ეკომარკით სარგებლობის შესახებ, ეკომარკირების საუწყებათაშორისო კომისიის გადაწყვეტილების საფუძველზე.

ეკომარკით სარგებლობის წესების დარღვევის შემთხვევაში კომისიას შეუძლია მეწარმეს ჩამოართვას ეკომარკით სარგებლობის უფლება.

თუ რა ჩაითვალოს ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობის შედეგად გამოწვეულ მნიშვნელოვან ზიანად ეს სასამართლომ უნდა დაადგინოს საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დამოკიდებულებით.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული განზრახი ბრალით ხასიათდება. მოტივებს დანაშაულის კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

სუბიექტი – შეიძლება იყოს ნებისმიერი 14 წელს მიღწეული შერაცხადი პირი. როგორც წესი, ეს ის პირები არიან, რომლებიც სამეწარმეო საქმიანობას ეწევიან.

მუხლი 200. მარკირებას დაქვემდებარებული აქციზური საქონლის აქციზური მარკის გარეშე გამოშვება. შენახვა, რეალიზაცია ან გადაზიდვა.

აქციზური მარკის სავალდებულო დართვას დაქვემდებარებული საქონლის აქციზური მარკის გარეშე გამოშვება, შენახვა, რეალიზაცია ან გადაზიდვა, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან ტუსაღობით ვადით სამ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) არაერთგზის;

ბ) დიდი ოდენობით, –

ისჯება ჯარიმით ან ტუსაღობით ვადით ხუთ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთიდან სამ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი განსაკუთრებით დიდი ოდენობით, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან ათ წლამდე.

აქციზი (ფრანგ. accise) – არაპირდაპირი გადასახადია ფართო მოხმარების საგნებზე, როგორცაა: არაყი, თამბაქო, ჩაი და სხვა.

„საქართველოში ალკოჰოლიანი სასმელების, ლუდისა და თამბაქოს ნაწარმის წარმოებაზე, იმპორტსა და რეალიზაციაზე აქციზური მარკების შემოღების შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის 28 მაისის ბრძანებულებით 1999 წლის 1 თებერვლიდან აიკრძალა მარკირებას დაქვემდებარებული ალკოჰოლიანი სასმელების, ლუდისა და თამბაქოს ნაწარმის წარმოება და იმპორტირება, ხოლო 1 მარტიდან მათი რეალიზაცია – აქციზური მარკების გარეშე.

აქციზური მარკების რეალიზაციას ახორციელებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, მასვე შემუშავებული აქვს აქციზური მარკების აღრიცხვის, რეალიზაციისა და კონტროლის, აგრეთვე ალკოჰოლიანი სასმელებისა და თამბაქოს ნაწარმის აქციზური მარკებით ნიშანდების წესები. ფინანსთა სამინისტრო ახორციელებს ასევე აქციზური მარკების მომხმარებელთა რეგისტრაციას და გასცემს შესაბამის მოწმობას.

საქართველოს ტერიტორიაზე აქციზური მარკებით ნიშანდების მდგომარეობის საკითხზე სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ბოლო დროს ჩატარებულმა ღონისძიებებმა გამოავლინა აქციზური მარკებით ნიშანდების გარეშე აქციზური საქონლის (ალკოჰოლიანი სასმელები, თამბაქოს ნაწარმი) რეალიზაციის მრავალი ფაქტი. ასე მაგალითად, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და სახელმწიფო საგადასახადო დეპარტამენტის ერთობლივი ღონისძიებებით 1999 წლის აპრილის თვეში გამოვლენილ იქნა აქციზური მარკებით ნიშანდების წესების დარღვევის 295 შემთხვევა, საქართველოს სსკ 173 2-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებით (მარკირებას დაქვემდებარებული აქციზური საქონლის აქციზური მარკის გარეშე გამოშვება, რეალიზაცია, შენახვა და ტრანსპორტირება) აღძრულ იქნა 13 სისხლის სამართლის საქმე. ხშირია საქართველოში ფაქტობრივად რეალიზებული აქციზური საქონლის ტრანზიტად გაფორმების შემთხ-

ვევები და სხვა. ამგვარი მოქმედებებით ქვეყანა უზარმაზარ საბიუჯეტო შემოსავლებს კარგავს.

ამრიგად, განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტი ქვეყნის საფინანსო ინტერესებია.

დანაშაულის საგანია მარკირებას დაქვემდებარებული აქციზური საქონელი – ალკოჰოლიანი სასმელები, ლუდი და თამბაქოს ნაწარმი.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება აქციზური მარკის სავალდებულო დართვას დაქვემდებარებული საქონლის აქციზური მარკის გარეშე გამოშვებაში, შენახვაში, რეალიზაციასა ან გადაზიდვაში.

ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დება მაშინ, როდესაც აქციზური მარკის სავალდებულო დართვას დაქვემდებარებული საქონლის ღირებულება ორას ლარს აღემატება.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული განზრახვას გულისხმობს. განზრახვა, როგორც წესი, პირდაპირია, ხოლო მოტივი ანგარებითი. თუმცა, მოტივს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

რაც შეეხება სუბიექტს, პასუხისმგებლობა ალკოჰოლიანი სასმელების, ლუდისა და თამბაქოს ნაწარმის აქციზური მარკებით მარკირებისათვის ეკისრებათ საქართველოში წარმოებული აღნიშნული აქციზური საქონლის მწარმოებლებს, ხოლო საქართველოში იმპორტირებული აქციზური მარკებით მარკირებას დაქვემდებარებული აქციზური საქონლისათვის – იმპორტიორებს. მაშასადამე, აქციზური მარკის სავალდებულო დართვას დაქვემდებარებული საქონლის აქციზური მარკის გარეშე გამოშვებისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება სპეციალურ სუბიექტს – მხოლოდ მწარმოებელს, ხოლო ასეთი საქონლის შენახვის, რეალიზაციის ან გადაზიდვისათვის როგორც სპეციალურ სუბიექტს (მწარმოებელს ან იმპორტიორს), ისე ნებისმიერ სხვა პირს.

მე-200 მუხლის მეორე ნაწილით პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს იმავე ქმედების ჩადენა არაერთგზის ან დიდი ოდენობით. დიდ ოდენობად ითვლება საქონლის ღირებულება ორი ათასიდან ათი ათას ლარამდე.

მე-200 მუხლის მესამე ნაწილი პასუხისმგებლობის განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებად თვლის პირველი და მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებას ჩადენილს განსაკუთრებით დიდი ოდენო-

ბით. განსაკუთრებით დიდ ოდენობად ითვლება საქონლის ღირებულება ათი ათასი ლარის ზევით.

მუხლი 201. ყალბი რეკლამა.

რეკლამის დამკვეთის, მწარმოებლის ან გამაერცელებლის მიერ მომსმარებლის განზრახ შეცდომაში შეყვანა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ყადით ერთ წლამდე ან ტუსადობით ყადით სამ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ყადით ერთ წლამდე.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შემოღება ყალბი რეკლამისათვის მიზნად ისახავს არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას და მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას. საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი აუცილებელი ატრიბუტია ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტების მიერ საქონლისა და მომსახურების რეკლამირება, სადაც ვლინდება კეთილსინდისიერი კონკურენციის კანონის მოქმედება. ყალბი რეკლამა კი არაჯანსაღი კონკურენციის ერთ-ერთი ფორმაა. მამასადამე, განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია – ის ურთიერთობები, რომელიც არეგულირებს სამეწარმეო სუბიექტების ჯანსაღ კონკურენციას, დამატებითი ობიექტია მომხმარებელთა ინტერესები – მათი ჯანმრთელობა, ქონება.

ობიექტური მხარე მოიცავს მოქმედებას, შედეგს – მნიშვნელოვანი ზიანის სახით და მიზეზობრივ კავშირს მოქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის. დისპოზიციაში არ არის მოცემული ყალბი რეკლამის ხერხები. საქართველოს კანონი „რეკლამის შესახებ“ რეკლამას შემდეგნაირად განსაზღვრავს: ეს არის საქონელზე, მომსახურებაზე და სამუშაოზე, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე, იდეასა და წამოწყებაზე, ნებისმიერი საშუალებითა და ფორმით გავრცელებული ინფორმაცია, რომელიც გამიზნულია პირთა განუსაზღვრელი წრისათვის და ემსახურება ფიზიკური და იურიდიული პირების, საქონლის, იდეისა და წამოწყებისადმი ინტერესის ფორმირებასა და შენარჩუნებას, აგრეთვე, საქონლის, იდეისა და წამოწყების რეალიზაციის ხელშეწყობას.

ამკარად ყალბია რეკლამა, რომლის მეშვეობითაც რეკლამის დამკვეთს

(რეკლამის მწარმოებელს, გამაჟერებელს) განზრახ შეჰყავს შეცდომაში მომხმარებელი. აქედან გამომდინარე, განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება – რეკლამაში შეგნებულად ყალბი ინფორმაციის გამოყენებაში საქონლის, სამუშაოს, მომსახურების, იდეის, წამოწყების შესახებ ანდა მათი მწარმოებლების, შემსრულებლების, გამყიდველთა შესახებ. ეს ინფორმაცია შეიძლება შეეხებოდეს საქონლის, სამუშაოს, მომსახურების ხარისხს, მათ უსაფრთხოებას, ადგილწარმოებას და ა.შ. ცრუ რეკლამაში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვისი სასაქონლო ნიშანიც, ასეთ შემთხვევაში ადგილი ექნება დანაშაულთა ერთობლიობას.

ყალბი რეკლამისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დადგება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. ზიანი შეიძლება მიაღვეს საქონლისა და მომსახურების მომხმარებელს (რეკლამის მომხმარებელს), ეკონომიკური საქმიანობის სხვა სუბიექტებს, თუ ყალბი რეკლამის შედეგად დაზარალდა მათი საქმიანი რეპუტაცია, შემცირდა მოთხოვნილება მათ პროდუქტიაზე, მომსახურებაზე და მისთ. თავისი კონსტრუქციით ყალბი რეკლამის შემადგენლობა მატერიალურია.

სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით და, როგორც წესი, ანგარების მოტივით ხასიათდება. პირს შეგნებული აქვს, რომ რეკლამაში იყენებს ყალბ ინფორმაციას, ითვალისწინებს მომხმარებლის ან სხვა პირებისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების შესაძლებლობას ან გარდუელობას და სურს ასეთი შედეგები მოგების (შემოსავლის) მისაღებად. დანაშაულის სუბიექტები არიან: რეკლამის დამკვეთი, რეკლამის მწარმოებელი და გამაჟერებელი.

მუხლი 202. კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების უემცველი ინფორმაციის უკანონოდ უკომპება ან გავრცელება.

1. კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების უემცველი ინფორმაციის უკანონოდ შეგროვება მისი უკანონოდ გასშავრების ან უკანონოდ გამოყენების მიზნით, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ან ტუსალობით ვადით ორ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით

ორ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამოშორებით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის უკანონოდ გახსნა ან გამოყენება ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამოშორებით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ.

ინფორმაცია სამოქალაქო უფლებათა ერთ-ერთ ობიექტად არის აღიარებული. ინფორმაცია, რომელიც სამსახურებრივ ან კომერციულ საიდუმლოს წარმოადგენს დაცულია კანონით; ხოლო კომერციული ან საბანკო საიდუმლოს შემცველი ინფორმაციის უკანონოდ მიღება ან გავრცელება სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას იწვევს. განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომელიც უზრუნველყოფს კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების დაცვას.

დანაშაულის საგანია კომერციული ან საბანკო საიდუმლოს შემცველი ინფორმაცია. კომერციული საიდუმლო ეს არის ინფორმაცია, რომელსაც რეალური ან პოტენციური კომერციული ღირებულება აქვს იმის გამო, რომ მესამე პირებისათვის უცნობია, სხვისთვის კანონიერ საფუძველზე ხელმიუწვდომელია და რომლის მფლობელიც ზომებს იღებს მისი კონფიდენციალობის დასაცავად.

კომერციული საიდუმლოს შემცველი ინფორმაციის შინაარსსა და მოცულობას, მისი დაცვის წესს განსაზღვრავს თვით მეწარმე. კომერციული საიდუმლო, უპირველეს ყოვლისა, დაცულია მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის მიღწევების დანერგვის სფეროში. ამავეს დროს, კომერციულ საიდუმლოს შეიძლება წარმოადგენდეს სამეწარმეო სუბიექტების სხვა ინფორმაციაც, როგორიცაა: მონაცემები წარმოების შესახებ, საწარმოს განვითარების გეგმებზე, ფინანსებზე, პარტნიორებზე, ბაზრის მდგომარეობაზე და სხვა.

საბანკო საიდუმლოება კომერციული საიდუმლოს სპეციალური სახეა. „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლი საბანკო საიდუმლოებას მიაკუთვნებს ცნობებს

იურიდიული და ფიზიკური პირების ოპერაციებისა და ანგარიშების შესახებ. ამავე მუხლის თანახმად, არავის არა აქვს უფლება დაუშვას ვინმე კონფიდენციალურ ინფორმაციასთან, გათქვას და გაავრცელოს ასეთი ინფორმაცია ან გამოიყენოს პირადი სარგებლობისათვის. ამავე ვალდებულებას შეიცავს სამოქალაქო კოდექსის 863-ე მუხლი. თუმცა არსებობს გამონაკლისიც. კერძოდ, კანონი უშვებს კომერციული საიდუმლოს შემცველი ცნობების გაცემის შესაძლებლობას სამართალდაცავი ორგანოებისათვის მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით. ამას მოითხოვს დამნაშავეობასთან ბრძოლის ინტერესები.

202-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ე.წ. სამრეწველო ჯაშუშობაში – კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების შემცველი მონაცემების უკანონოდ შეგროვებაში, მისი უკანონოდ გახმაურების ან უკანონოდ გამოყენების მიზნით. დანაშაული ფორმალური შემადგენლობისაა და შედეგის დადგომა გათვალისწინებული არ არის. კომერციული საიდუმლოს შემცველი ინფორმაცია შეიძლება მატერიალიზებული იყოს დოკუმენტებში, ნახაზებში, მოდელებში, დისკეტებში, სამრეწველო ნიმუშებში და სხვა. დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება სხვადასხვა მოქმედებებში, რომელიც გაერთიანებულია ერთი საერთო ცნებით – „უკანონო შეგროვება“. იგი მოიცავს დოკუმენტის დაუფლებას, კომერციული საიდუმლოს მფლობელის მოსყიდვას, მექარას (შანტაჟს), ინფორმაციის მიტაცებას კავშირგაბმულობის საშუალებებით, მოსასმენი მოწყობილობებისა და სხვა სპეციალური ტექნიკური საშუალებების გამოყენებას, კომპიუტერულ ქსელში შეღწევისა და სხვა უკანონო საშუალებებს. ცხადია, რომ ობიექტური მხარის გასარკვევად დიდი მნიშვნელობა აქვს დანაშაულის ჩადენის ხერხს, რომლის მეშვეობითაც აღნიშნული მონაცემების შეგროვება ხდება. ვინაიდან დასჯადია თავისთავად კომერციული (საბანკო) საიდუმლოს შემცველი ინფორმაციის შესაგროვებლად მიმართული მოქმედებები იმისგან დამოუკიდებლად, დადგა თუ არა რაიმე შედეგი. მთავარია, დამნაშავეს შეგნებული ჰქონდეს, რომ ინფორმაცია, რომელსაც ის აგროვებს, წარმოადგენს დაცულ კომერციულ (საბანკო) საიდუმლოს.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. პირს შეგნებული აქვს, რომ უკანონო გზით ეუფლება კომერცი-

ულ საიდუმლოს და სურს ეს. შემადგენლობის სავალდებულო ნიშანია აღნიშნულ უკანონო მოქმედებათა ჩადენის მიზანი – კომერციული საიდუმლოს უკანონოდ გახმაურება ან უკანონოდ გამოყენება. რაც შეეხება მოტივს, ეს შეიძლება იყოს შური, ანგარება, შურისძიება და სხვა. მოტივს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს 14 წლის ასაკს მიღწეული პირი, რომელიც არ არის კომერციული (საბანკო) საიდუმლოს მფლობელი და არც ხელი მიუწვდება მასზე პროფესიულად ან სამსახურებრივად.

202-ე მუხლის მეორე ნაწილი პასუხისმგებლობას აწესებს კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის უკანონოდ გახმაურებისათვის ან გამოყენებისათვის, ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით. ამ ნაწილში შემადგენლობა მატერიალურია, ამიტომ ობიექტურ მხარეში მითითებულ მოქმედებებთან ერთად შედის შედეგი – მნიშვნელოვანი ზიანის სახით და მიზეზობრივი კავშირი. მეორე ნაწილის ტექსტიდან ჩანს, რომ დამნაშავე კანონიერად, ე.ი. თავისი უფლებამოსილებით ან სხვა საფუძველით ფლობს კომერციულ ან საბანკო საიდუმლოებას, მაგრამ არა აქვს ამ ინფორმაციის გახმაურების ან გამოყენების ნებართვა. კომერციული (საბანკო) საიდუმლოს გახმაურების ან გამოყენების ხერხები სხვადასხვაგვარია, მაგრამ ყველა შემთხვევაში ამ მოქმედების ჩამდენმა იცის, რომ გახმაურებული ან გამოყენებული მონაცემები კომერციული (საბანკო) საიდუმლოა. ზიანი შეიძლება მიაღგეს როგორც ინფორმაციის მფლობელს, ისე სხვა პირს, რომლის კანონიერი უფლებები და ინტერესებიც ილახება. ზიანის მნიშვნელოვანი ოდენობის განსაზღვრა სასამართლოს კომპეტენციაა საქმის გარემოებებზე დამოკიდებულებებით. დიდი ზიანი მიზეზობრივ კავშირში უნდა იყოს კომერციული (საბანკო) საიდუმლოს უკანონო გახმაურებასთან ან გამოყენებასთან. ზიანი შეიძლება გამოიხატოს დიდ მატერიალურ დანაკარგებში, კონკურენტულ პეტოქეობაში, წარმოების შემცირებაში, მომხმარებლის შემცირებაში და ა.შ.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ კომერციულ ან საბანკო საიდუმლოს ახმაურებს ან იყენებს, ითვალისწინებს ამ მოქმედებით მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენებ-

ის შესაძლებლობას ან გარდუვალობას და სურს იგი. ანგარება ან სხვა პირადი დაინტერესება შეიძლება მდგომარეობდეს გასამრჯელოს მიღებაში, შურისძიებაში, კონკურენტის მდგომარეობის გაუარესებაში და მისთ.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, მათ შორის თანამდებობის პირიც, რომელსაც ხელი მიუწვდება კომერციულ ან საბანკო საიდუმლოს შემცველ ინფორმაციაზე.

მუხლი 203. პროფესიული სპორტული შეჯიბრის ანდა კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის მოწინააღმდეგის ან ორგანიზატორის მოსაზრება.

1. პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მოწინააღმდეგის, მსაჯის, მწვრთნელის, გუნდის სელმძღვანელის ან ორგანიზატორის, აგრეთვე კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ორგანიზატორის ან ჟიურის წევრის მოსაზრება შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე ზეგავლენის მიზნით, —

ისჯება საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ოთხმოც საათამდე ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ექვსი თვიდან ერთ წლამდე ანდა ტუსალობით ვადით ორ თვემდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ორგანიზებული ჯგუფის მიერ;

ბ) არაერთგზის, —

ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

3. პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მოწინააღმდეგის მიერ უკანონოდ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების მიღება ანდა ქონებრივი მომსახურებით სარგებლობა შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე ზეგავლენის მიზნით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

4. პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მსაჯის, მწვრთნელის, გუნდის სელმძღვანელის ან ორგანიზატორის, აგრეთვე კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ორგანიზატორის ან ჟიურის წევრის მიერ უკანონოდ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების მიღება ანდა ქონებრივი მომსახურებით სარგებლობა შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე ზეგავლენის მიზნით, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით სამ ოკუპდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამოთრთმევით ვადით სამ წლამდე.

შენიშვნა: სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან თავისუფლება ის, ვინც ნებაყოფლობით განუცხადებს ხელისუფლების ორგანოს, რომ ამ მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ რომელიმე პირს გადასცა ფული, ფასიანი ქაღალდი ან სხვა ქონება ანდა გაუწია მას ქონებრივი მომსახურება.

ზემოაღნიშნული ნორმა ახალია საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში და მიზნად ისახავს პროფესიული სპორტული შეჯიბრისა და კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ჩატარების წესის დაცვას, მათი შედეგების ფალსიფიკაციის თავიდან აცილებას. რამეთუ პროფესიული სპორტის ჩამოყალიბებასა და ე.წ. შოუბიზნესის კომერციალიზაციასთან ერთად ამ საქმიანობისადმი ინტერესი გაუჩნდათ არა მარტო მეწარმეებს, რომლებიც მასში დიდ თანხებს აბანდებენ, არამედ აგრეთვე ორგანიზებულ დანაშაულებრივ ჯგუფებსაც.

იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით ეს ნორმა აგებულია ქრთამის აღებ-მიცემის პრინციპის შესაბამისად, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ ამ შემთხვევაში ორი მოქმედება (მოსყიდვა და უკანონო გასამრჯელოს მიღება) ერთ მუხლშია გაერთიანებული, რაც ჩვენი შეხედულებით გამართლებულიცაა, ვინაიდან აუცილებელ თანამონაწილეობასთან გვაქვს საქმე.

განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომელიც არეკულირებს პროფესიული სპორტული შეჯიბრისა და კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ორგანიზაციასა და ჩატარებას. დანაშაულის საგანია ფული, ფასიანი ქაღალდი და სხვა ქონება ან ქონებრივი ხასიათის მომსახურება.

203-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება სპორტული შეჯიბრის მონაწილის, მსაჯის, მწვრთნელის, გუნდის ხელმძღვანელის ან ორგანიზატორის, აგრეთვე კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ორგანიზატორის ან ჟიურის წევრის მოსყიდვაში, ე.ი, მათთვის უკანონო გასამრჯელოს მიცემასა ან გადაცემაში (თუ შუამავლის მეშვეობით სრულდება მოქმედება) იმ მიზნით, რომ ზეგავლენა მოახდინოს შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე. შემადგენლობა ფორმალურია და დანაშაული დამთავრე-

ბულად ითვლება დამნაშავეს მიერ გასამრჯელოს თუნდაც ნაწილის მიღების მომენტიდან.

მოსყიდვის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვას გულისხმობს. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ უკანონო გასამრჯელოს გადასცემს დისპოზიციაში მითითებულ რომელიმე პირს და სურს მისი მოსყიდვა, იმ მიზნით, რომ ზეგავლენა მოახდინოს შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე. ამ მიზნის დასაღვენად უნდა გაირკვეს კონკრეტულად რა მოქმედება (უმოქმედობა) უნდა ჩაიდინოს მოსყიდულმა პირმა.

მეორე ნაწილში მოსყიდვის დამამძიმებელ გარემოებად მიჩნეულია მისი არაერთგზის ან ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენა.

მესამე ნაწილი ითვალისწინებს პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მონაწილის მიერ უკანონოდ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების მიღებას ანდა ქონებრივი მომსახურებით სარგებლობას შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე ზეგავლენის მიზნით.

203-ე მუხლის მეოთხე ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მსაჯის, მწვრთნელის, გუნდის ხელმძღვანელის ან შეჯიბრის ორგანიზატორის, აგრეთვე კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის ორგანიზატორის ან ჟიურის წევრის მიერ უკანონოდ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების მიღებაში ან ქონებრივი ხასიათის მომსახურებით სარგებლობაში. ეს შემადგენლობაც ფორმალურია და დამთავრებულად ითვლება დისპოზიციაში მითითებული გასამრჯელოს თუნდაც ნაწილის მიღების ან მომსახურებით სარგებლობის დაწყების მომენტიდან (მოგზაურობა საექსკურსიო ლაინერით, შენობის მიცემა დასასვენებლად და მისთ.). მნიშვნელობა არა აქვს შესრულდა თუ არა დაპირება, მოახდინა თუ არა მოსყიდვამ ზეგავლენა შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე. დანაშაული სახეზე იქნება, თუ დამტკიცდება, რომ გასამრჯელო მიღებულია ისეთი ქმედების ჩადენის დაპირებისათვის, რომელსაც შეუძლია ზეგავლენის მოხდენა შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე და მხარეები აცნობიერებდნენ ამას.

სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვას გულისხმობს. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ უკანონოდ იღებს გასამრჯელოს ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების ანდა ქონებრივი ხასიათის მომ-

სახურების სახით, რომ ეს გასამრჯელო შეჯიბრის ან კონკურსის შედეგზე ზეგავლენის მოსახდენად გადაეცემა და სურს მისი მიღება. გასამრჯელოს გადაცემის მიზნის არცოდნა გამორიცხავს ქმედების დანაშაულებრიობას.

რაც შეეხება განსახილველი დანაშაულის სუბიექტს – პირველი ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობის სუბიექტი შეიძლება იყოს 14 წლის ასაკს მიღწეული პირი, ხოლო მესამე და მეოთხე ნაწილებში (უკანონო გასამრჯელოს მიღება) სპეციალურ სუბიექტთან გვაქვს საქმე. ესენი არიან: პროფესიული სპორტული შეჯიბრის მონაწილე, მსაჯი, მწვრთნელი, გუნდის ხელმძღვანელი, შეჯიბრის ორგანიზატორი ან ჟიურის წევრი. კოდექსი ზემოჩამოთვლილ პირთა პასუხისმგებლობის დიფერენციაციას ახდენს. სპორტსმენი 203-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობის სუბიექტია და მის მიერ უკანონო გასამრჯელოს მიღება შედარებით მკაცრად ისჯება, ვიდრე მეოთხე ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობის სუბიექტის მიერ.

203-ე მუხლს აქვს წამახალისებელი ნორმა, კერძოდ, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან თავისუფლდება ის, ვინც ნებაყოფლობით განუცხადებს ხელისუფლების ორგანოს, რომ ამ მუხლის პირველ ნაწილში მითითებულ რომელიმე პირს გადასცა ფული, ფასიანი ქაღალდი ან სხვა ქონება ანდა გაუწია მას ქონებრივი მომსახურება.

მუხლი 204. საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა.

ეკონომიკური საქმიანობის ამსახველი საბუღალტრო წიგნის ან აღრიცხვის სხვა დოკუმენტის წარმოების წესის დარღვევა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

სამეწარმეო და სხვა ეკონომიკური საქმიანობის კანონიერად წარმოების და მასზე საჯარო კონტროლის განხორციელების ერთ-ერთი ძირითადი წინაპირობაა სწორი საბუღალტრო აღრიცხვა. სწორედ ამიტომაც კანონმდებელმა ახალ სისხლის სამართლის კოდექსში შემოიტანა

ზოგადი შემადგენლობა საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევისათვის.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის სამეწარმეო ურთიერთობები, რომელიც ეკონომიკური საქმიანობის გაძლიერებისა და მისი ბუღალტრული აღრიცხვის წესებს არეგულირებს.

დანაშაულის საგანია – საბუღალტრო დავთრები, სალაროს წიგნები, ნებისმიერი სააღრიცხვო ფორმები და ცხრილები, სხვა საბუღალტრო დოკუმენტები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ეკონომიკური საქმიანობის ამსახველი საბუღალტრო წიგნის ან აღრიცხვის სხვა დოკუმენტის წარმოების წესის დარღვევაში, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. საქართველოში საბუღალტრო აღრიცხვის წესები დადგენილია საქართველოს კანონით „ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების რეგულირების შესახებ“.

დანაშაული მატერიალური შემადგენლობისაა და დამთავრებულად ჩაითვლება მნიშვნელოვანი ზიანის დადგომის შემთხვევაში, რა ჩაითვალოს მნიშვნელოვან ზიანად, ეს სასამართლოს გადასაწყვეტი საკითხია.

სუბიექტური მხარე განზრახვას გულისხმობს. მოტივებს კვალიფიკაციისათვის კანონმდებელი მნიშვნელობას არ ანიჭებს.

სუბიექტი – სპეციალურია, ეს არის საწარმოს, დაწესებულების, ორგანიზაციის ხელმძღვანელი, მისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მიუხედავად, და მთავარი ბუღალტერი (ბუღალტერი), რომელთაც ევალებათ ეკონომიკური საქმიანობის ამსახველი საბუღალტრო წიგნის ან აღრიცხვის სხვა დოკუმენტის წარმოება.

მუხლი 205. უკანონო ქმედება ბაჟოტრებისას.

გადახდისუუნარობის ან ზედგაღიანების დროს ქონების იმ ნაწილის განკარგვა ან დაშლვა კრედიტორისათვის ხელმიუწვდომლობის მიზნით, რომელიც გაკოტრების წარმოების გახსნის შემთხვევაში მოქცეულა გაკოტრების მასაში, აგრეთვე მეკონსულის სწორად გაძლიერების მოთხოვნათა საწინააღმდეგოდ მისი დაზიანება, გაუკარგისება ან განადგურება. –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

გაკოტრების სამართლის აღდგენამ – მისი სისხლისსამართლებრივი რეგულირების პრობლემა წარმოშვა. ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის ეკონომიკური დანაშაულის კარმა „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ საქართველოს 1996 წლის 25 ივნისის კანონის შესაბამისად, სამი შემადგენლობა მოგვცა, რომლებიც ითვალისწინებენ პასუხისმგებლობას გაკოტრებასთან დაკავშირებული დანაშაულისათვის: უკანონო ქმედება გაკოტრებისას (მუხლი 205-ე), საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა გაკოტრებისას (მუხლი 206-ე) და განცხადების შეუტანლობა გაკოტრებისას (მუხლი 207-ე).

კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირების საქმიანობას თან ახლავს ეკონომიკური და ფინანსური სიძნელეები, რომელსაც არცთუ იშვიათად შედეგად მოსდევს მათი გაკოტრება. კერძო სამართლის სუბიექტები, რომელთაც უნარი არ შესწევთ დააკმაყოფილონ კრედიტორთა მოთხოვნები, სასამართლომ კანონით დადგენილი წესით შეიძლება გამოაცხადოს გაკოტრებულად. სისხლის სამართლში ისეთი ნორმის შემოტანით, როგორიცაა უკანონო ქმედება გაკოტრებისას კანონმდებელი ისახავს შემდეგ მიზანს: კრედიტორთა ინტერესების თანაბარზომიერი დაკმაყოფილება და მოვალის გადარჩენის პრინციპის გატარება. კანონის მეშვეობით სახელმწიფო ცდილობს საგაკოტრებო ურთიერთობების მიმდინარეობის პროცესს ზედამხედველობა გაუწიოს, გაკოტრებასთან დაკავშირებული კანონსაწინააღმდეგო ქმედებებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგენით.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია კრედიტორთა კანონიერი ინტერესები, დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს ქონება (როგორც მოძრავი, ისე უძრავი) ან მისი ნაწილი.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მოვალის მიერ გაკოტრების წინა პერიოდში (გადახდისუუნარობის ან ზედავალიანების დადგომისას) ქონების ან მისი ნაწილის განკარგვაში, დამალვასა ან დაზიანებაში, გაუვარგისებასა და განადგურებაში იმ მიზნით, რომ გაკოტრების წარმოების გახსნის შემთხვევაში აღნიშნული ქონება არ მოექცეს გაკოტრების მასაში, რომელიც შემდგომში გამოყენებულ იქნება კრედიტორთა მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. გაკოტრების მასა გაკოტრების კანონის მე-15 მუხლის მიხედვით არის მოვალის

ქონება, რომელიც მას ეკუთვნის საქმის წარმოების გახსნის მომენტი-სათვის საქართველოში და საზღვარგარეთ (იმ ნივთებისა და მოთხოვნების გარდა, რომლებიც არ ექვემდებარება დამოუკიდებელ იძულებით აღსრულებას).

ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია ვითარება, რომელშიც ეს დანაშაულია ჩადენილი. ეს არის მოსალოდნელი გაკოტრების ვითარება, როცა პირს ზედავალიანებისა და გადახდისუუნარობის გამო აღარ შეუძლია დააკმაყოფილოს კრედიტორთა მოთხოვნები.

სუბიექტური მხარე განზრახ ბრალს გულისხმობს. პირს შეგნებუ-ლი აქვს, რომ გაკოტრების წინა პერიოდშია, ე.ი. კერძო სამართლის სუბიექტს, რომელიც ფლობს საკმარის ქონებას დაუდგა გაკოტრების წარმოების მატერიალური წინაპირობა, რასაც გაკოტრების საფუძვე-ლი ჰქვია და მოიცავს გადახდისუუნარობასა და ზედავალიანებას და, ამდენად, სურს ან შეგნებულად უშვებს ამგვარი ქმედებით კრედი-ტორთათვის დაბრკოლების შექმნას, რომ ქონება არ მოექცეს გა-კოტრების მასაში, რათა არ დაკმაყოფილდნენ კრედიტორები. მოტივი ანგარებითია (გამორჩენის მიღება), ასევე შესაძლოა იყოს სხვა პირა-დი ინტერესები (მაგალითად, სხვა კრედიტორთა საზარალოდ ვალი დაუბრუნა ახლო ურთიერთობაში მყოფ პირებს, ოჯახის წევრებს, ნათესავებს და ა.შ.). მოვალეს შეგნებული აქვს, რომ იმყოფება მოს-ალოდნელი გაკოტრების ვითარებაში და იცის, რომ არამართლზომი-ერად მოქმედებს და სურს ან შეგნებულად ჩადის ამგვარ ქმედებას.

დანაშაულის სუბიექტი სპეციალურია, ეს შეიძლება იყოს კერძო სამართლის სუბიექტი ფიზიკური პირი ან იურიდიული საზოგადოების ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირი. ასეთი შეიძლება იყოს როგორც სამეწარმეო, ისე არასამეწარმეო, როგორც საქართვე-ლოს, ისე სხვა ქვეყნის ფიზიკური პირი ან იურიდიული საზოგადოე-ბის ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირი.

მუხლი 206. საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა ბაჟოტრებისას.

გადახდისუუნარობის ან ზედავალიანების დროს საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა, რამაც რეალური ქონების მდგომარეობის შეუასება გაართულა, —

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის სწორად და კანონიერად წარმოების ერთ-ერთ ძირითად საფუძვლად აღრიცხვის მოწესრიგებაა მიჩნეული. ამიტომ არის, რომ კანონმდებელმა სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში შეიტანა ზოგადი შემადგენლობა ეკონომიკური საქმიანობის ამსახველი საბუღალტრო წიგნის აღრიცხვის წესის დარღვევის შესახებ და ასევე სპეციალური შემადგენლობა იმ კერძო სამართლის სუბიექტებისათვის, რომლებიც გაკოტრების წინა პერიოდში იმყოფებიან და სწორ საბუღალტრო აღრიცხვას მისი ქონებრივი მდგომარეობის შეფასებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია კრედიტორთა ინტერესები და ნაწილობრივ გაკოტრების სასამართლოს ინტერესებიც, რომელმაც გაკოტრების წარმოების გახსნის შესახებ სწორი გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს.

დანაშაულის საგანია საბუღალტრო წიგნები და აღრიცხვის სხვა დოკუმენტები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მოვალის მიერ გაკოტრების წინა პერიოდში გადახდისუნარობის ან ზედავალიანების დადგომისას საბუღალტრო აღრიცხვის წესის, კერძოდ, საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევაში, რათა გაკოტრების მასის მოცულობა კონკრეტული მომენტისათვის აისახოს არაზუსტად და მოვალის ქონება შემცირებული ზომით მოხვდეს გაკოტრების მასის შემადგენლობაში ან ფაქტების, ხდომილებების, ურთიერთობების დამახინჯება და არაორგანიზებულად წარმოება საბუღალტრო დოკუმენტაციის მეშვეობით. თავისი კონსტრუქციით ეს დანაშაული მატერიალურია, ამიტომ კანონში მითითებულ ქმედებებს შედეგად უნდა მოჰყვეს რეალური ქონებრივი მდგომარეობის შეფასების გართულება, რასაც არსებითი და გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს გაკოტრების საქმის წარმოების გახსნისა და საგაკოტრებო მასის დადგენისათვის.

სუბიექტური მხარე განზრახ ბრალს გულისხმობს. პირს შეგნებული აქვს, რომ გაკოტრების წინა პერიოდშია და ჩადის დისპოზიციაში მითითებულ უკანონო ქმედებებს და სურს ან შეგნებულად უშვებს

ამგვარი ქმედებით რეალური ქონებრივი მდგომარეობის სურათის შეფასების გართულებას.

დანაშაულის სუბიექტის შესახებ იხ. 205-ე მუხლის კომენტარი.

მუხლი 207. განცხადების შეუტანლობა გაკოტრებისას.

ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირის ან ლიკვიდატორის მიერ გადახდისუუნარობის ან ზედავალიანების დროს განცხადების შეუტანლობა გაკოტრების წარმოების გახსნის შესახებ, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კერძო სამართლის სუბიექტის საქმიანობას ხშირად თან სდევს გადახდისუუნარობა და ზედავალიანება, რაც იწვევს გაკოტრების წარმოების ფორმალური წინაპირობის მოვალეობას – განცხადების შეტანის ვალდებულებას. გაკოტრების კანონი გამოყოფს როგორც განცხადების შეტანის უფლებას, ისე განცხადების შეტანის ვალდებულებას. სისხლის სამართლის კანონისათვის საინტერესოა განცხადების შეტანაზე ვალდებული პირები, რომლებსაც, თავის მხრივ, „მეწარმეთა შესახებ“ კანონი განსაზღვრავს. აღნიშნული კანონის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის ან სააქციო საზოგადოების ღირექტორი ვალდებულია, გაკოტრების ერთ-ერთი საფუძვლის არსებობისას შეიტანოს გაკოტრების განცხადება გადახდისუუნარობის ან ზედავალიანების დადგომიდან არაუგვიანეს სამი კვირის განმავლობაში. ამრიგად, მეწარმეთა კანონი განცხადების შეტანის ვალდებულებას აკისრებს თვით მოვალეს, ანუ საზოგადოებას. საზოგადოების შიგნით აღნიშნული პასუხისმგებლობა ეკისრება ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირს.

ახალ სისხლის სამართლის კოდექსის მიღებამდე საწარმოს ხელმძღვანელს გაკოტრების განცხადების დადგენილ ვადაში შეუტანლობის გამო ეკისრებოდა სამოქალაქო-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, რასაც პრაქტიკული გამოყენება დღემდე არ ჰქონია. დღეიდან, გერმანიის კანონმდებლობის მსგავსად, საწარმოს ღირექტორის უმოქმედობა სისხლისსამართლებრივ დასჯად ქმედებად განიხილება. მაშასადამე, დანაშაულის ობიექტური მხარე უმოქმედობაში გამოიხატება,

გადახდისუუნარობის ან ზედავალიანების დროს განცხადების შეუტანლობაში გაკოტრების წარმოების გახსნის შესახებ.

დანაშაულის ობიექტი, ცხადია, აქაც კრედიტორთა კანონიერი ინტერესებია.

სუბიექტური მხარე განზრახვას გულისხმობს. მოტივებს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

რაც შეეხება სუბიექტს, იგი სპეციალურია. ეს არის სამეწარმეო საზოგადოების ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირი ან ლიკვიდატორი.

თავი XXVII

დანაშაული ფულად-საკრედიტო სისტემაში

მუხლი 208. კრედიტის უკანონოდ მიღება.

1. ბანკისათვის ან სხვა კრედიტორისათვის სამეურნეო ან ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ყალბი ცნობის მიწოდება კრედიტის მიღების ან მისი ოდენობის გაზრდის ანდა შეღავათიანი კრედიტის მიღების მიზნით, აგრეთვე მიზნობრივი კრედიტის არადანიშნულებისამებრ გამოყენება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით ორიდან ოთხ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე.

2. სასელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის უკანონოდ მიღება ან მისი არადანიშნულებისამებრ გამოყენება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით სამიდან ექვს თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან სუო წლამდე.

საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნების სისხლის სამართალში სხვადასხვა საშუალებებია გათვალისწინებული მოვალეთა უკანონო მოქმედებებისაგან კრედიტორთა უფლებების დასაცავად. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ასეთი ნორმა ახალია და მიზნად ისახავს ქვეყნის საფინანსო სისტემისა და ეკონომიკური ბრუნვის

ცალკეულ მონაწილეთა კანონიერი ინტერესების დაცვას.

განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის ურთიერთობები, რომელიც აწესრიგებს ბანკებისა და სხვა საკრედიტო ორგანიზაციების საკრედიტო საქმიანობას. კრედიტი – ფულადი საშუალებაა, რომელსაც ბანკი ან სხვა საკრედიტო ორგანიზაცია (კრედიტორი) აძლევს მსესხებელს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ოდენობითა და პირობებით. ბანკების მიერ კრედიტის გაცემას აწესრიგებს სამოქალაქო კოდექსის 867-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც, საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებით კრედიტის გამცემი აძლევს ან მოვალეა მისცეს მსესხებელს სასყიდლიანი კრედიტი სესხის ფორმით.

სსკ 208-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტური მხარე ორი ფორმით შეიძლება განხორციელდეს:

1) ბანკის ან სხვა კრედიტორისათვის ყალბი ცნობის მიწოდება სამეურნეო ან ფინანსური მდგომარეობის შესახებ კრედიტის მიღების, ან მისი ოდენობის გაზრდის, ან შეღავათიანი კრედიტის მიღების მიზნით, და
2) მიზნობრივი კრედიტის არადანიშნულებისამებრ გამოყენება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

სამეურნეო ან ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ცნობა შეიცავს მონაცემებს, რომელიც მოქმედი ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტებითა და დამკვიდრებული პრაქტიკით გამოიყენება დაკრედიტების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას და გავლენას ახდენს კრედიტორის ნებაზე. სახელდობრ, ეს არის მონაცემები ძირითადი საშუალებებისა და მთლიანად საკუთრების, ქონებრივი უფლებებისა და ვალდებულებების, ბალანსის, მოგებისა და ზარალის, კრედიტის დაფარვის გარანტიების შესახებ და სხვა. ამ მონაცემების სიყალბე მდგომარეობს იმაში, რომ ბანკში ან სხვა საკრედიტო ორგანიზაციაში წარმოდგენილ ოფიციალურ დოკუმენტში შეგნებულად არ არის შეტანილი სწორი ინფორმაცია ანდა ასახულია არასრული ფაქტობრივი ხასიათის ცნობები, რომელიც ამახინჯებს ინფორმაციის შინაარსს. მაშასადამე, ამ დანაშაულის ჩადენის ხერხია ოფიციალური დოკუმენტის გამოყენება, რომელიც ყალბ მონაცემებს შეიცავს.

დანაშაული დამთავრებულია კრედიტორისათვის სამეურნეო ან ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ყალბი ცნობის მიწოდების მომენტიდან.

სუბიექტური მხრივ ეს დანაშაული განზრახვას გულისხმობს, მისი სავალდებულო ნიშანია სპეციალური მიზანი – კრედიტის მიღება ან მისი ოდენობის გაზრდა ანდა შეღავათიანი კრედიტის მიღება.

დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ინდივიდუალური მეწარმე ან ამა თუ იმ ორგანიზაციის ხელმძღვანელი.

რაც შეეხება განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარის მეორე ფორმას, – მიზნობრივი კრედიტის არადანიშნულებისამებრ გამოყენებას, აქ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველია კრედიტის გამოყენება არაპირდაპირი დანიშნულებით, რამეთუ ასეთი კრედიტის გაცემის დროს მისი გამოყენება საგანგებოდ დათქმული მიზნისთვის დაკრედიტების საფუძველს წარმოადგენს. ამასთანავე, პასუხისმგებლობისათვის, ობიექტური მხარის წინა ფორმისაგან განსხვავებით, აუცილებელია მიზნობრივი კრედიტის არადანიშნულებისამებრ გამოყენებამ მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვიოს, ე.ი. ეს შემადგენლობა მატერიალურია. მნიშვნელოვანი ზიანი, უპირველეს ყოვლისა, შეიძლება მიაღგეს ბანკს ან სხვა საკრედიტო ორგანიზაციას, თუმცა არაა გამორიცხული მნიშვნელოვანი ზიანი თვით მოვალემ განიცადოს.

მნიშვნელოვანი ზიანის მოცულობისა და ხასიათის დადგენას კანონმდებელი სასამართლოს პრეროგატივად ტოვებს.

დანაშაულის სუბიექტი და სუბიექტური მხარის შინაარსი იგივეა, რაც ამ დანაშაულის წინა ფორმის დროს.

208-ე მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებულია სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის უკანონოდ მიღება, ან მისი არადანიშნულებისამებრ გამოყენება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

ამ შემადგენლობაში შეცვლილია დანაშაულის საგანი – სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტი. ესაა კრედიტის განსაკუთრებული სახე. ამგვარი კრედიტი შესაძლებელია გაცემულ იქნეს ფულადი საშუალებების ან გვარეობითი ნიშნებით განსაზღვრული ნივთების სახით ანდა სხვა უფლებებისა და უპირატესობათა სახით კანონით დადგენილი წესით.

კრედიტის მიზნობრივი დანიშნულება განისაზღვრება ნორმატიულ-სამართლებრივ აქტებსა და გადაწყვეტილებაში ამ კრედიტის გაცემის შესახებ.

საქართველოს მთავრობის მიერ დაფინანსების საფუძვლები, წესი და ზოგადი პირობები განისაზღვრება შესაბამისი წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონით.

სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის მიღების უკანონობა კანონში ახსნილი არ არის. ამიტომ უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამ კრედიტის უკანონოდ მიღებას ადგილი ექნება იმ შემთხვევაში, როცა კრედიტის მიღებიდან განზრახ დაარღვევს შესაბამისი ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტებით დადგენილ წესებს, რომელიც განსაზღვრავს მოცემული კრედიტის მიღების მატერიალურ-სამართლებრივ საფუძვლებს. აქ ნაგულისხმებია ამ მუხლის პირველ ნაწილში მითითებული კრედიტის უკანონოდ მიღების გარემოებებიც.

სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის არადანიშნულებისამებრ გამოყენება წარმოადგენს მოქმედებას მიღებული საშუალებების განსაკარგავად იმ პირობების საწინააღმდეგოდ, რომელიც ჩამოყალიბებულია გადაწყვეტილებაში სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის მიცემის შესახებ, ანდა ამ საშუალებების შუალედურად გამოყენებას მოგების მისაღებად.

მნიშვნელოვანი ზარალი, როგორც სახელმწიფო მიზნობრივი კრედიტის უკანონოდ მიღების შედეგი, ადგება კრედიტის გამცემ სუბიექტს. დიდი ზარალის მოცულობას განსაზღვრავს სასამართლო, გაცემული კრედიტის ოდენობის მიხედვით.

სუბიექტური მხარე აქაც განზრახვაში გამოიხატება.

სუბიექტი სპეციალურია – პირი, რომლის კომპეტენციაშიც შედის მიზნობრივი კრედიტის მიღების შესახებ შესაბამისი განაცხადის საბოლოო დამტკიცება ან პირი, რომელსაც უფლება აქვს მიიღოს გადაწყვეტილება მიღებული საკრედიტო საშუალებების განკარგვის შესახებ.

მუხლი 209. კვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლის დამეზადების ან გამოყენების წესის დარღვევა.

1. კვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლის უკანონო დამზადება, გამოყენება ან გასაღება ანდა სახელმწიფო დამლის გაყალბება ანგარებით ან სხვა პირადი მოტივით, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაყრთვით;

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით სულ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის ურთიერთობები, რომელიც ძვირფასი ლითონებისა და მათ ნაკეთობათა წარმოების სახელმწიფო რეგულირების სფეროშია. ეს საქმიანობა საქართველოში მონოპოლიზებულია სახელმწიფოს მიერ და მას კონტროლს უწევს ფინანსთა სამინისტროსთან არსებული სასინჯი ზედამხედველობის ინსპექცია.

დანაშაულის საგანია ძვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლა. ეს არის სპეციალური ნიშანი, რომელიც ადასტურებს ნაკეთობაში ძვირფასი ლითონის შემცველობას. საქართველოს 1998 წლის 17 სექტემბრის კანონი „ძვირფასი ლითონებისა და ძვირფასი ქვების სახელმწიფო კონტროლის, ანალიზისა და დადამლვის შესახებ“ სახელმწიფო დამლას განმარტავს როგორც კონკრეტული ლითონისა და სინჯის აღმნიშვნელი დადგენილი კონფიგურაციის დამლას, რომელიც დამზადებულია სპეციალური დაკვეთით, ტექნიკური პირობების დაცვით და რომელსაც იყენებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სასინჯი ზედამხედველობის ინსპექცია ძვირფასი ლითონების ნაწარმის სინჯით მონიშვნისას.

ყოველი ძვირფასი ლითონისა და მისგან დამზადებული ნაწარმის სინჯისათვის საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ადგენს სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლების სურათს, კონტურს, სასინჯი ზედამხედველობის ინსპექციისა და მისი რეგიონული სამსახურების შიფრებსა და საკონტროლო ნიშნებს.

ძვირფასი ლითონების შენადნობების ზარისხი, რომლისგანაც დამზადებულია ნაწარმი, განისაზღვრება სინჯით, რომელიც გამოხატავს ძვირფას ლითონის წონითი ერთეულის რაოდენობას შენადნობის ათასეულ წონით ერთეულში. ზემოაღნიშნული კანონი განსაზღვრავს თუ რა ნაწარმი ექვემდებარება სავალდებულო სასინჯ კონტროლს. საიუველირო და საყოფაცხოვრებო ნაკეთობებისათვის დადგენილია შემდე-

გი სინჯები: პლატინა – 950, 999; ოქრო – 375, 585, 750, 958, 999; ვერცხლი – 830, 875, 925, 960, 990 და ა.შ.

საქართველოში სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლის გამოყენების უფლება აქვს მხოლოდ სასინჯი ზედამხედველობის ინსპექციას.

საქართველოს ტერიტორიაზე ძვირფასი ლითონებისაგან დამზადებული ყველა საიუველირო და სხვა საყოფაცხოვრებო ნაკეთობა, რომელიც გასაყიდად არის განკუთვნილი ან შეკვეთით არის დამზადებული, აგრეთვე საზღვარგარეთ არის გასატანი ან შემოდის საზღვარგარეთიდან გასაყიდად უნდა შეესაბამებოდეს ძვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელ სახელმწიფო დამლებს და დადამლული უნდა იყოს სახელმწიფო დამლით.

ძვირფასი ლითონებისაგან დამზადებული ნაკეთობების დადამლვის წესი, მასთან დაკავშირებულ სამუშაოთა წარმოების წესი, სინჯის საკონტროლო ანალიზის მეთოდები და სხვა რეგლამენტირებულია სპეციალური ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტებით. კერძოდ, სასინჯი ზედამხედველობის ინსპექცია, თავისი დებულების გარდა, ზელმძღვანელობს ისეთი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით, როგორიცაა: „ძვირფასი ლითონების ნაკეთობათა დადამლვის წესები“, „სინჯის აღმნიშვნელი ყალბი დამლების ან მისი ანაბეჭდის გამოვლინებისა და რეაგირების წესები“; „ძვირფასი ქვების და მათი გამოყენებით დამზადებულ ნაწარმზე შეფასების სამუშაოების წესები“; „ძვირფასი ლითონებისა და მათი გამოყენებით დამზადებული ნაწარმის სასინჯი კონტროლის განხორციელების წესი“ და სხვა.

განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ძვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლის უნებართვო დამზადებაში, გამოყენებასა ან გასაღებაში, აგრეთვე სახელმწიფო დამლის გაყალბებაში. დანაშაულის შემადგენლობა ფორმალურია და იგი დამთავრებული იქნება ერთ-ერთი მითითებული მოქმედების ჩადენის მომენტიდან.

სუბიექტური მხარე ხასიათდება პირდაპირი განზრახვით. სუბიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია ანგარება ან სხვა პირადი მოტივი. ანგარება შეიძლება მდგომარეობდეს გასამრჯელოს მიღების სურვილში სახელმწიფო დამლის უნებართვო დამზადებისათვის ან

მისი გაყალბებისათვის ან ძვირფასი ლითონების უკანონო დადამლვი-
სათვის. პირადი მოტივი შეიძლება იყოს საკუთარი პრესტიჟის ამაღ-
ლება, პროფესიული ამოცანების გადაწყვეტა და სხვა.

დანაშაულის სუბიექტი ნებისმიერი 14 წლის ასაკს მიღწეული
შერაცხადი პირია.

მეორე ნაწილით პასუხისმგებლობა მძიმდება იმავე მოქმედებების
არაერთგზის ან ჯგუფურად ჩადენისათვის.

მუხლი 210. ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის დამზადება ან გასაღება

1. ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის, სხვა საგადასახ-
ადო დოკუმენტის ან ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელი
ისეთი დოკუმენტის დამზადება გასაღების მიზნით ან გასაღება, რომელიც
არ არის ფასიანი ქაღალდი, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ან
თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ანდა თავისუფლების
აღკვეთით ვადით ორიდან ოთხ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით სამიდან ექვს თვემდე ანდა
თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე.

ეს ნორმა ახალია საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდე-
ბლობაში და მიზნად ისახავს საანგარიშსწორებო ურთიერთობის მონაწილე
ფიზიკური და იურიდიული პირების ქონებრივი ინტერესების, აგრეთვე,
უნაღლო ანგარიშსწორების განხორციელების ზოგადი წესების დაცვას.

ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათების ან სხვა
საგადასახადო დოკუმენტების გამოყენება მატერიალურ ზიანს აყენებს
ნამდვილი საანგარიშსწორებო დოკუმენტების მფლობელთ და ძირს
უთხრის საკრედიტო სისტემაზე დამყარებულ საქონელბრუნვას.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია საზოგადოებრივი ურთიერთობე-
ბი, რუმელიც აწესრიგებს საგადასახადო დოკუმენტების ბრუნვაში
გაშეებასა და გამოყენებას.

დანაშაულის საგანი — საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათი, სხვა საგადასახადო დოკუმენტი, აგრეთვე ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელი ისეთი დოკუმენტი, რომელიც არ არის ფასიანი ქაღალდი.

საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათები წარმოადგენენ სახელობით საგადასახადო დოკუმენტებს, რომლებსაც ამზადებენ ბანკები და მოცემულ ბანკში ანგარიშის მქონე მოქალაქეებზე გასცემენ. ამგვარი ბარათის წარდგენა მის მფლობელს უფლებას ანიჭებს შეიძინოს საქონელი კრედიტით, ისარგებლოს მომსახურებით, მისი შემდგომი გადახდის პირობით საკრედიტო ბარათის გამცემი ბანკის მეშვეობით. სხვა საგადასახადო დოკუმენტი შეიძლება იყოს საგადასახადო დავალება, ჩეკი, ვადიანი ვალდებულება და სხვ.

ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელ დოკუმენტს, რომელიც ფასიანი ქაღალდი არ არის, მიეკუთვნება: საკუთრების უფლების მოწმობა, ავტომანქანის ტექნიკური პასპორტი, სატრანსპორტო ზედღებული, ინვოისი და სხვა.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება ზემოთ ჩამოთვლილი საგადასახადო დოკუმენტების დამზადებასა ან გასაღებაში.

ყალბი დოკუმენტების დამზადებაში იგულისხმება როგორც მათი ნაწილობრივი გაყალბება, ისე მთლიანად ყალბი დოკუმენტის დამზადება, მაგალითად, ყალბი იქნება ყველა საგადასახადო დოკუმენტი დამოწმებული ყალბი ბეჭდითა და ხელმოწერით; ხოლო ხსენებული დოკუმენტების გასაღება მდგომარეობს როგორც მათ უშუალოდ გამოყენებაში ნებისმიერ საანგარიშსწორებო ოპერაციაში, ასევე მათ გადაცემაში ნებისმიერი პირისათვის სასყიდლით თუ უსასყიდლოდ¹. დანაშაული დამთავრებულია მითითებული მოქმედებების ჩადენის მომენტიდან, ე.ი. აქვს ფორმალური შემადგენლობა.

სუბიექტური მხარე ხასიათდება პირდაპირი განზრახვითა და სპეციალური მიზნით. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ ამზადებს ყალბ საგადასახადო დოკუმენტებს ან ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელ ისეთ დოკუმენტს, რომელიც არ არის ფასიანი ქაღალდი და სურს მათი დამზადება გასაღების მიზნით, ანდა შეგნებული აქვს,

¹ დაწერილებით ობიექტური მხარის ნიშნებზე იხ. 212-ე მუხლის კომენტარი.

რომ ასაღებს ყალბ საგადასახადო დოკუმენტებს და სურს მათი გასაღება.

დანაშაულის სუბიექტი ყველა 14 წელს მიღწეული, შერაცხადი პირი შეიძლება იყოს.

მეორე ნაწილით პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს წარმოადგენს აღნიშნულ მოქმედებათა ჩადენა არაერთგზის ან ჯგუფურად.

მუხლი 211. ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის ბოროტად გამოყენება.

ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის ბოროტად გამოყენება, რამაც გამწვანებულ ბეჭდს მნიშვნელოვნად დააზიანა. —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია საკრედიტო ურთიერთობები.

დანაშაულის საგანია ჩეკი ან საკრედიტო ბარათი¹.

ჩეკის შესახებ საქართველოს 1997 წლის 30 სექტემბრის კანონით, ჩეკი — დადგენილი ფორმის ფასიანი ქაღალდია, რომელიც შეიცავს ჩეკის გამცემის წერილობით დავალებას საბანკო დაწესებულებებისადმი გაანაღდოს ჩეკში აღნიშნული თანხა.

კანონი აწესრიგებს ჩეკის გაცემის, მოქმედების, ინდოსირების, თავდებობის, გადახდისა და, აქედან გამომდინარე, შედეგების, აგრეთვე მასთან დაკავშირებული პრეტენზიების წარდგენის წესს. მაშასადამე, განსახილველი დანაშაულის ობიექტური მხარის შინაარსის ასახსნელად უნდა მივმართოთ ხსენებულ კანონს და სხვა ნორმატიულ აქტებს, რომელიც ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის გამოყენების წესებს აღგენს (ე.ი. ბლანკეტურ ნორმასთან გვაქვს საქმე).

ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის გაყალბება დამოუკიდებელ ფორმალურ შემადგენლობად არის გათვალისწინებული 210-ე მუხლით, ხოლო ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის ბოროტად გამოყენება, რამაც გამწვანებული მნიშვნელოვნად დააზიანა, 211-ე მუხლით არის გათვალისწინებული.

¹ საკრედიტო ბარათის შესახებ იხ. 210-ე მუხლის კომენტარი.

ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის ბოროტად გამოყენება შეიძლება გამოიხატოს ყალბი ჩეკით ან საკრედიტო ბარათით სარგებლობაში. ან სხვისი ჩეკის თუ საკრედიტო ბარათის გამოყენებაში და მისთ.

ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის გამწვანებისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენება.

ჩეკი და საკრედიტო ბარათი მკაცრი აღრიცხვის დოკუმენტებია, რომელსაც ბანკი გასცემს მასთან ანგარიშის მქონე ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს. ბანკი, როგორც გამწვანებელი, ვალდებულია შეამოწმოს ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის სინამდვილე შესაბამისი რეკვიზიტების მეშვეობით, თუ მან ეს არ გააკეთა და გასცა თანხა, მაშინ იგი დაზარალებდა, ვინაიდან მათი ნამდვილი შესაკუთრის წინაშე იგი კვლავ ვალდებული რჩება. რა ჩაითვლება გამწვანებისათვის მნიშვნელოვან ზიანად, ეს სასამართლომ უნდა დაადგინოს გაცემული თანხის ოდენობისა და საქმის სხვა გარემოებათა მიხედვით.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე განზრახვას გულისხმობს, მოტივს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

სუბიექტი – ზოგადია, ნებისმიერი, 14 წელს მიღწეული შერაცხადი პირი.

მუხლი 212. ყალბი ფულის ან ფასიანი ქაღალდის დამზადება ან გასაღება.

1. ყალბი საბანკო ბილეთის, ლითონის მონეტის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დამზადება გასაღების მიზნით ან გასაღება, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან შვიდ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) დიდი ოდენობით;

ბ) ასეთი დანაშაულისათვის მსჯავრდებულის მიერ, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თორმეტ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ, –

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თხუთმეტ წლამდე.

4. ყალბი საბანკო ბილეთის, ლითონის მონეტის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დასამზადებელი ნებისმიერი სახის საბუქდი ფორმის, მატრიცის,

ქაღალდის, საღებავისა და სხვა საგნის ან ნივთიერების უკანონოდ დაპყრობა, შექცევა, შენახვა ან გადაზიდვა გასაღების მიზნით ან გასაღება, —

ისჯება თვისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

ეს დანაშაული საერთაშორისო სისხლისსამართალდარღვევათა რიგს მიეკუთვნება. იგი მომეტებულ საშიშროებას იძენს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, ძირს უთხრის ფულის სიმყარეს და ართულებს ფულის მიმოქცევის რეგულირებას. ყალბი ფულის ან ფასიანი ქაღალდების დამზადების ან გასაღების წინააღმდეგ საბრძოლველად უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო შეთანხმებას წარმოადგენს 1929 წლის 20 აპრილის კონვენცია ფულადი ნიშნების გაყალბებასთან ბრძოლის შესახებ. კონვენციის თანახმად, მისმა მონაწილე სახელმწიფოებმა პასუხისმგებლობა დაადგინეს ამ ქვეყნების მიმოქცევაში მყოფი ფულის გაყალბებისათვის.

დანაშაულის უშუალო ობიექტი საქართველოს ფულად-საკრედიტო სისტემაა. დანაშაულის საგანია სახელმწიფო საბანკო ბილეთი, ლითონის მონეტა, ფასიანი ქაღალდი ან ვალუტა. საქართველოში ფულის ერთეულს წარმოადგენს ლარი, რომლის ემისიასაც აწარმოებს საქართველოს ეროვნული ბანკი. ფასიანი ქაღალდი არის ღოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს საკუთრების უფლებას ან სასესხო დამოკიდებულებას ღოკუმენტის გამომშვევ პირსა და მის მფლობელს შორის. ფასიან ქაღალდებს მიეკუთვნება აქციები, ობლიგაციები, თამასუქები და სხვა¹.

უცხოური ვალუტა შედგება ქაღალდის ფულადი ნიშნებისა და ლითონის მონეტისაგან.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მოქმედების ჩადენაში ორი ფორმით: 1) ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დამზადება და 2) მათი გასაღება.

დამზადება გულისხმობს ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის როგორც ნაწილობრივ, ისე მთლიან გაყალბებას. იგი შეიძლება განხორციელდეს როგორც ხელით, ისე ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით. ამასთანავე, დამზადებული ფული, ფასიანი ქაღალდი ან ვალუტა

¹ ფასიანი ქაღალდების შესახებ დაწერილებით იხ. 213-ე მუხლის კომენტარი.

გაყალბებულად ჩათვლება თუ ისინი ფორმით, ზომით, ფერითა და სხვა რეკვიზიტებით არსებითად ჰგავს ორიგინალს, ე.ი. მიმოქცევაში მყოფ ფულს, ფასიან ქაღალდს ან ვალუტას. უბეში გაყალბება (აშკარა განსხვავება ორიგინალისაგან), რაც გამორიცხავს მის მიმოქცევაში მონაწილეობას, შესაბამისი ნიშნების არსებობის შემთხვევაში შეიძლება დაკვალიფიცირდეს როგორც თაღლითობა. ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დამზადება დამთავრებულ დანაშაულად ითვლება გასაღების მიზნის განხორციელების მიუხედავად, თუ დამზადებულია თუნდაც ერთი ფულის ნიშანი, ფასიანი ქაღალდი ან ვალუტა.

ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის, ან ვალუტის გასაღება გულისხმობს მათ მიმოქცევაში გაშვებას, ე.ი. მათ გამოყენებას როგორც ნებისმიერ საანგარიშსწორებო ოპერაციაში, ისე ქონებრივი უფლებების უშუალოდ განხორციელებაში, აგრეთვე მათ გადაცემაში ნებისმიერი პირისათვის სასყიდლოთ ან უსასყიდლოდ, ეს შეიძლება გამოიხატოს ისეთ მოქმედებებში როგორიცაა: რაიმეს ყიდვა, ვალუტის გაცვლა, ფულის დახურდავება, სესხის გაცემა, ჩუქება და მისთ.

ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის გასაღება დამთავრებული დანაშაულია მათი ერთჯერადი გამოყენების ან გადაცემის მომენტიდან, ე.ი. შემადგენლობა აქაც ფორმალურია.

სუბიექტური მხრივ ეს დანაშაული შეიძლება ჩადენილი იქნეს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ ამზადებს ყალბ ფულს, ფასიან ქაღალდს ან ვალუტას და სურს მისი გასაღება ან ასაღებს. გასაღების მიზანი დანაშაულის სავალდებულო ნიშანია.

სუბიექტი ზოგადია, შერაცხადი, 14 წელს მიღწეული პირი.

მეორე ნაწილი შეიცავს დამამძიმებელ გარემოებებს, კერძოდ. ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დამზადებას დიდი ოდენობით ან ამ დანაშაულისათვის ადრე ნასამართლების მიერ.

დიდი ოდენობა ფაქტის საკითხია და მას სასამართლო დაადგენს საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დაყრდნობით. რაც შეეხება ნასამართლობას, აქ სპეციალურ რეციდივთან გვაქვს საქმე. წლების მანძილზე ეს დამამძიმებელი გარემოება ჩამოყალიბებული იყო ამ დანაშაულის ხელობის სახით ჩადენის ფორმით, რაც შემოსავლის ძირითადი წყარო იყო დამნაშავისათვის, ცხადია, ეს საფრთხე დღესაც არ

გამქრალა, მაგრამ რამდენადაც ახალმა კოდექსმა უარი თქვა სიმრავლის ისეთ ფორმაზე, როგორიც ხელობაა, ამდენად, ახლა სპეციალური რეციდივი დაამძიმებს პასუხისმგებლობას.

მესამე ნაწილით პასუხისმგებლობა მძიმდება თუ პირველი და მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებას ჩაიდენს ორგანიზებული ჯგუფი. დანაშაული ორგანიზებული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი, როდესაც იგი განახორციელა პირთა მყარმა ჯგუფმა, რომლებიც წინასწარ შეკავშირდნენ რამდენიმე დანაშაულის ჩასადენად.

მეოთხე ნაწილში მოცემულია ახალი დამოუკიდებელი შემადგენლობა და „ეროვნული ბანკის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, კრიმინალიზებულია ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დასამზადებელი ნებისმიერი სახის საბეჭდი ფორმის, მატრიცის, ქაღალდის, საღებავის და სხვა საგნის ან ნივთიერების გასაღების მიზნით უკანონო დამზადება, შენახვა, შეძენა ან გადაზიდვა ანდა გასაღება.

აქ დანაშაულის საგანია ყალბი ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან ვალუტის დასამზადებელი საბეჭდი ფორმა, მატრიცა, ქაღალდი, საღებავი, აგრეთვე სხვა საგანი ან ნივთიერება მათ დასამზადებლად.

დანაშაულის საგანთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ კანონმდებელმა ისეთი საგნების დამზადების (მატრიცა, საბეჭდი ფორმა და სხვ.) კრიმინალიზაცია მოახდინა, რომელიც პოლიგრაფიაში გავლილ საფეხურს წარმოადგენს და არაფერი თქვა ბეჭდვის ისეთ თანამედროვე საშუალებებზე, როგორიცაა: ფერადი ბეჭდვის ქსეროქსები, კომპიუტერები ლაზერული პრინტერებით. თუ სადავოდ არ გავხდით ასეთი შემადგენლობის საჭიროებას, მაშინ ზოგადი მინიშნება მაინც საჭიროა ბეჭდვის თანამედროვე საშუალებებზეც.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება დისპოზიციაში აღნიშნული საგნების უკანონო დამზადებაში, შენახვაში, შეძენაში, გადაზიდვაში, გასაღებაში. დანაშაული ფორმალურია და დამთავრებულია მითითებულ მოქმედებათა ჩადენისთანავე.

სუბიექტური მხრივ ეს დანაშაული შეიძლება ჩადენილ იქნეს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით. გასაღების მიზანი აქაც დანაშაულის საკალდებულო ნიშანია.

1. განზრახ სათანადო ნებართვის მიუღებლად ფასიანი ქაღალდის საჯარო შეთავაზება ემისიის პროსპექტის გარეშე ან შეჩერებული ემისიის პროსპექტით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

2. ემისიის პროსპექტში არსებითი ფაქტის ან მოვლენის განზრახ გამოტოვება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, –

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

ამ ქმედების კრიმინალიზაცია განაპირობა საქართველოში ახალი სამართალურთიერთობის – ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარებამ. მართალია, საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზარი ჯერ მხოლოდ ჩამოყალიბების პროცესშია და არც საზოგადოების დიდი ნაწილია გათვითცნობიერებული მის პრინციპებსა და წესებში, მაგრამ სათანადო საკანონმდებლო ბაზა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ფორმირებისა და ორგანიზაციისათვის დღეს უკვე არსებობს. სწორედ ასეთი ნორმატიული ბაზის არქონამ განაპირობა რამდენიმე წლის წინათ ფულის ბაზარზე არაჯანსაღი კონკურენციული მეთოდებით ღონისძიებათა ჩატარება ე.წ. სატრასტო, არაკეთილსინდისიერი იურიდიული პირების მიერ, რომელთა საგახშო საქმიანობაში ჩაბმული აღმოჩნდნენ მოსახლეობის ფართო ფენები და რომელთა ფინანსურმა კრახმაც დიდი ზიანი მიაყენა თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებსა და სამეწარმეო საქმიანობის ავტორიტეტს. აუნაზღაურებელი სასესხო ვალდებულებებისაგან გულგატეხილ და აღშფოთებულ საქართველოს მოსახლეობას ინვესტირების ფენომენისადმი რწმენა დაეკარგა. ახალ ეკონომიკურ მოვლენათა შორის, რომელიც სახელმწიფოებრივ მიდგომას საჭიროებს და გააზრებულ უნდა იქნეს ქვეყნის ერთიანი ეკონომიკური პოლიტიკის პოზიციებიდან, უმთავრესია ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ფორმირება და ფუნქციონირება. დღეს საქართველოს ტერიტორიაზე ფასიანი ქაღალდების გამოშვება, მათი სახელმწიფო რეგისტრაცია და მიმოქცევა ხორციელდება კანონით დადგენილი წესით.

1998 წლის 24 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი – „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“, რომლის მიზანია საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება, ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე ინვესტორთა ინტერესების დაცვა, ემიტენტთა მიერ ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზებისას მათი ინფორმაციის, აგრეთვე, ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობის საჯაროობის უზრუნველყოფა. ფასიანი ქაღალდებით საჯარო ვაჭრობაში სამართლიანი წესებისა და თავისუფალი კონკურენციის დამკვიდრება.

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის წესების დარღვევისათვის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის შემოღება ერთ-ერთი გარანტიაა ინვესტორთა უფლებების დასაცავად და ფასიანი ქაღალდების ორგანიზებული ბაზრის ნორმალური ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად.

ინვესტორი ეს არის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც იძენს ფასიან ქაღალდს, ე.ი. საჯარო შეთავაზების შედეგად საჯარო ფასიანი ქაღალდის მფლობელი ან პოტენციური მფლობელი. ფასიანი ქაღალდების ბაზარი (საფონდო ბირჟა) – ფასიანი ქაღალდების ორგანიზებული ბაზარია, რომელზეც ხდება ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვა კანონით დადგენილი წესით. ფასიან ქაღალდს (ფასიან ქაღალდებს) კანონი მიაკუთვნებს მიმოქცევად ფინანსურ ინსტრუმენტებსა და უფლებებს, რომელთა საჯარო შეთავაზებაც შესაძლებელია წილობრივი თუ სასესხო ფასიანი ქაღალდების სახით, ან რომლებიც შეიძლება გარდაიქმნას ასეთებად, ან რომლებიც არიან ასეთებზე ხელმოწერისა თუ შეძენის უფლების მატარებლები, საინვესტიციო ხელშეკრულებები და ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული სხვა ინსტრუმენტები და უფლებები. კანონი მათ მიაკუთვნებს სააქციო საზოგადოების აქციებს, სახელმწიფო სასესხო ვალდებულებებს, ნებისმიერი იურიდიული პირების ობლიგაციებს, თამასუქებს და სხვა.

ამგვარად, განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის ურთიერთობები, რომლებიც ფასიანი ქაღალდების ბაზარს არეგულირებენ. დანაშაულის საგანია ფასიანი ქაღალდების ემისიის პროსპექტი. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონის თანახმად, ემისიის პროსპექტი ეს არის წერილობითი შეტყობინება ან შეტყობინება ელექტრონული თუ ბეჭდვითი საინფორმაციო საშუალებებით, რომლის მიზანია ფასიანი ქაღალდების გასაყიდად შეთავაზება.

მოთხოვნები ქიმიის პროსპექტისადმი, მისი დამტკიცების წესი, ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზების პროცედურა და სხვა საკითხები, რომელიც დაკავშირებულია ფასიანი ქაღალდების გამოშვებასთან, დაწერილობით არის რეგლამენტირებული კანონით „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ (ე.ი. ბლანკეტური დისპოზიციის მქონე ნორმასთან გვაქვს საქმე).

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება: 1) სათანადო ნებართვის მიუღებლად ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზებაში ემისიის პროსპექტის გარეშე ან 2) შეწერებული ემისიის პროსპექტით. მითითებულმა მოქმედებებმა მნიშვნელოვანი ზიანი უნდა გამოიწვიოს, რომ დანაშაული დამთავრებულად ჩაითვალოს. მაშასადამე, თავისი კონსტრუქციით ეს დანაშაული მატერიალურია და საჭიროა მიზეზობრივი კავშირის დადგენა აღნიშნულ მოქმედებებსა და დამდგარ შედეგს შორის.

ფასიანი ქაღალდების ემისიაზე ნებართვას გასცემს და ფასიანი ქაღალდების ემისიის პროსპექტს ამტკიცებს საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია.

ფასიანი ქაღალდის საჯარო შეთავაზება გულისხმობს გამოშვებული ან გამოსაშვები ფასიანი ქაღალდის ან მასზე საკუთრების უფლების გაყიდვის ან ანაზღაურებით გასხვისების ნებისმიერ ცდას. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზება არის წინადადება ემიტენტის სახელით ფასიანი ქაღალდების პირდაპირი ან არაპირდაპირი გაყიდვის შესახებ არანაკლებ 100 პირისათვის ან პირთა დაუზუსტებელი რაოდენობისათვის.

თუ ემიტენტი ან მისი სახელით საბროკერო კომპანია არღვევს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონის შესაბამის მოთხოვნებს, ან ემისიის პროსპექტში მათ მიერ წარდგენილი ინფორმაცია არსებითად არასწორი ან არასრულია, საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია უფლებამოსილია შეაჩეროს დამტკიცებული პროსპექტის მოქმედება ან განსაზღვროს ვადა ამგვარი დარღვევების გამოსასწორებლად. თუ დარღვევები განსაზღვრულ ვადაში არ გამოსწორდება, მაშინ კომისიას შეუძლია დამტკიცებული პროსპექტის მოქმედების გაუქმება. თუ კომისია შეაჩერებს ან გააუქმებს ემისიის დამტკიცებული პროსპექტის მოქმედებას, ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზება აკრძალულია.

ფასიანი ქაღალდების საჯარო შეთავაზება ემისიის პროსპექტის გარეშე ან შექერებული ემისიის პროსპექტით მხოლოდ მაშინ გამოიწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, თუ მან მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა ინვესტორებს. მნიშვნელოვანია თუ არა ზიანი, ამას სასამართლო განსაზღვრავს საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დამოკიდებულებით. მნიშვნელოვან ზიანად ჩაითვლება, მაგალითად, ინვესტორთა ეკონომიკური მდგომარეობის არსებითად გაუარესება.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე განზრახი ბრალით ხასიათდება. მოტივებსა და მიზნებს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

სუბიექტი სპეციალურია – ეს არის ემიტენტი, ე.ი. პირი, რომელიც უშვებს ფასიან ქაღალდებს ან ბროკერი, რომელიც ახორციელებს ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებულ გარიგებებს ანდა ეწევა მასთან დაკავშირებულ სხვა მომსახურებას.

განსახილველი დანაშაულის შემადგენლობის მეორე ნაწილი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას ემისიის პროსპექტში არსებითი ფაქტის ან მოვლენის განზრახ გამოტოვებისათვის, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

საქართველოს კანონი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ არსებით ფაქტს ან მოვლენას ასე განმარტავს – ფაქტი ან მოვლენა, რომელსაც კეთილგონიერების ფარგლებში, მნიშვნელოვნად მიიჩნევს ინვესტორი ან პოტენციური ინვესტორი ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებათა მიღებისას.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მოთხოვნები ემისიის პროსპექტისადმი დაწერილებით არის რეგლამენტირებული ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონით. ამავ კანონით ემიტენტი პასუხისმგებელია საჯარო შეთავაზებით გაყიდული ფასიანი ქაღალდების შემძენ პირთა წინაშე იმ ზარალისათვის, რომელიც წარმოიქმნა შეძენის შედეგად და გამოწვეულია დამტკიცებული ან საბოლოო პროსპექტში არსებითი მოვლენის არაზუსტად გადმოცემით ან განუცხადებლობით.

ემიტენტი, აგრეთვე მისი ფასიანი ქაღალდების გამოშვების გარანტი (თუ ასეთი არსებობს) და ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შუამავალი, რომელიც აწარმოებს ფასიანი ქაღალდების საჯარო გაყიდვას (ემიტენტის დავალებით) ვალდებული არიან ყოველი მყიდველი უზრუნველყონ ემისიის პროსპექტის გაცნობის შესაძლებლობით, რომელიც შეიცავს

გასაყიდად შეთავაზებული ფასიანი ქაღალდების აღწერას, მათი განთავსების პროექტს და ინვესტორებისათვის მნიშვნელოვან სხვა ინფორმაციას. ეს არის დოკუმენტი, რომელშიც მოცემული ინფორმაცია გამოიყენება ანდერაიტერთა (აგენტთა) დასაინტერესებლად და ფასიანი ქაღალდების პოტენციური მყიდველების გამოსარკვევად. საბოლოო პროსპექტი ინვესტორებს მიეწოდება საჯაროდ შეთავაზებული ფასიანი ქაღალდების გაყიდვის დაწყებამდე ან დაწყებისთანავე.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველია ემისიის პროსპექტში მხოლოდ არსებითი ფაქტის ან მოვლენის განზრახ გამოტოვება. ინფორმაციის გაყალბება ემისიის პროსპექტში მიზნად ისახავს ინვესტორთა მოზიდვას. ემისიის პროსპექტი შეიცავს ემიტენტის ფინანსური მდგომარეობის დახასიათებას, მის დებიტორულ და კრედიტორულ დავალიანებებს, რომელთა გაყალბება შესაძლებელია მორევენებითი ფინანსური სიძლიერის საჩვენებლად, შეიძლება გამოტოვებულ იქნეს და გაყალბდეს მონაცემები საკონტროლო პაკეტის შესახებ ინვესტორთა შეცდომაში შესაყვანად და ა.შ. რეკლამის მიზნით ემიტენტმა ნებისმიერი მონაცემი შეიძლება გააყალბოს ემისიის პროსპექტში არსებითი ფაქტის (მოვლენის) გამოტოვებით. ემიტენტის რეკლამა ის არის, რაც მის ემისიის პროსპექტშია წარმოდგენილი. ამიტომ არავინ არ უნდა მოატყუოს არაკეთილსინდისიერი რეკლამით ინვესტორი. კანონი სავალდებულოდ თვლის საბოლოო ემისიის პროსპექტის მიწოდებას ინვესტორებისათვის საჯაროდ შეთავაზებული ფასიანი ქაღალდების გაყიდვის დაწყებამდე ან დაწყებისთანავე, რათა ინვესტორმა გაარკვიოს რაში დებს ფულს, დივიდენდის აღების რა პერსპექტივა აქვს.

ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია მნიშვნელოვანი ზიანის დადგომა. ამით სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ემიჯნება ადმინისტრაციულს, სადაც ისჯება საბოლოო პროსპექტში არსებითი მოვლენის არასწორად გადმოცემა შედეგის გარეშე.

სუბიექტი აქაც სპეციალურია. ამ დანაშაულის შესაძლო სუბიექტი შეიძლება იყოს ემიტენტი, უფროსი აღმასრულებელი პირი, სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე და ყველა წევრი, რომლებმაც პროსპექტს მოაწერეს ხელი; აგრეთვე ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონის მეოთხე მუხლის მე-13 და მე-14 პუნქტებით განსაზღვრული პირები.

დანაშაული საზონანსო საქმის წესები

მუხლი 214. საბაჟო წესის დარღვევა.

1. საქართველოს საბაჟო საზღვარზე დიდი ოდენობით მოძრავი ნივთის გადატანა ან გადმოტანა, ჩადენილი საბაჟო კონტროლის გვერდის ავლით ან მისგან მაღუღლად, დოკუმენტის ან საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალების მოტყუებითი გამოყენებით, დეკლარაციაში ყალბი მონაცემის შეტანით ანდა მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

2. საქართველოს საბაჟო საზღვარზე შესაძენი, მომწამლაკი, რადიო-ტელევიზიური ან ყუთქებადი ნივთიერების, შეიარაღების, ასაფეთქებელი მოწყობილობის, ცეცხლსასროლი იარაღის, საბრძოლო მასალის ან სამხედრო საქურვლის, ბიოთექნოლოგიური, ბიოლოგიური, ქიმიური ან სხვა სახის მასობრივი განადგურების იარაღის, იმ მასალისა და მოწყობილობის, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მასობრივი განადგურების იარაღის შესაქმნელად, სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი ნედლეულის, საქართველოს ან უცხო ქვეყნის საღმრთაო კუთვნილი მხატვრული, ისტორიული, არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთის, სელოვნების ნიმუშის, ძვირფასი ლითონის, ძვირფასი ლითონისაგან დამზადებული საიუველირო ნაკეთობის ან ნაკეთობის ჯართის წესის დარღვევით გადატანა ან გადმოტანა, —

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან ათწლამდე და ჯარიმით.

3. ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი:

ა) არაერთგზის;

ბ) საბაჟო კონტროლის განმხორციელების მიმართ ძალადობით, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით შვიდიდან თორმეტ წლამდე.

4. ამ მუხლის პირველი, მეორე ან მესამე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ, —

იხჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ათიდან ოხუთმეტ წლამდე და ჯარიმით.

შენიშვნა: ამ მუხლის პირველ ნაწილში დიდ ოდენობად ითვლება ნივთის ღირებულება ხუთი ათასი ლარის ზევით.

საქართველოს ძველი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა განსახილველ დანაშაულს კონტრაბანდის სახელწოდებით, ტრადიციულად სახელმწიფო დანაშაულებს მიაკუთვნებდა და მას განიხილავდა, როგორც საგარეო ვაჭრობის მონოპოლიის ხელყოფას. მაგრამ მას შემდეგ, რაც საგარეო ვაჭრობაზე გაუქმდა სახელმწიფო მონოპოლია და საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ლიბერალიზაცია მოხდა, ამ დანაშაულის სოციალური არსიც შეიცვალა. საქართველოს სისხლის სამართლის ახალმა კოდექსმა ეს დანაშაული – საბაჟო წესების დარღვევის სახელწოდებით, ეკონომიკურ დანაშაულებს მიაკუთვნა და საფინანსო საქმიანობის სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა შორის პირველი ადგილი დაუთმო. მართლაც, ამ დანაშაულის სოციალური მავნეობა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ზიანს აყენებს სახელმწიფოს ეკონომიკურ ინტერესებს, ვინაიდან ბიუჯეტში არ შედის საბაჟო გადასახადები და მოსაკრებლები. ამ დანაშაულით შესაძლებელია ზიანი მიადგეს ასევე საზოგადოებრივ უშიშროებას, როცა მის საგანს წარმოადგენს იარაღი, საბრძოლო მასალა, რადიოაქტიური მასალა და თავისუფალი საბოქალაქო ბრუნვიდან ამოღებული სხვა საგნები.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია სახელმწიფოს ეკონომიკური, უფრო კონკრეტულად ფინანსური ინტერესები. მას შესაძლოა ჰქონდეს დამატებითი უშუალო ობიექტი: ეს არის საზოგადოებრივი უშიშროება – იარაღის კონტრაბანდისას, აგრეთვე მოსახლეობის ჯანმრთელობა – მომწამლავი, შსამიანი, რადიოაქტიური და სხვა ძლიერმოქმედი ნივთიერებების კონტრაბანდისას. მაშასადამე, საბაჟო წესების დარღვევა წარმოადგენს არა მხოლოდ ეკონომიკური ზასიათის დანაშაულს, არამედ აგრეთვე ხელყოფს საქართველოს უშიშროებას. არღვევს მის ეკოლოგიურ, კულტურულ და სხვა ინტერესებს.

განსახილველი დანაშაულის საგნები შეიძლება ღაცყოთ ორ ჯგუფად:

1. თავისუფალ სამოქალაქო ბრუნვაში მყოფი საგნები, რომელთა

გადატანა ან გადმოტანა საბაჟო საზღვარზე დასჯადია, თუ ეს დიდი ოდენობით მოძრავ ნივთს ეხება და კანონში მითითებული არალეგალური ხერხებით ხდება.

2. საგნები, რომლებიც ამოღებულია თავისუფალი სამოქალაქო ბრუნვიდან და მათი გადაადგილება საბაჟო საზღვარზე აკრძალულია 214-ე მუხლში მითითებული სხვა გარემოებების მიუხედავად. ასეთ საგნებზე დადგენილია საბაჟო საზღვარზე გადატანა-გადმოტანის სპეციალური წესები (ეს ეხება იარაღს, რადიოაპარატს, შხამიან და II ნაწილში მითითებულ სხვა საგნებს).

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება საქართველოს საბაჟო საზღვარზე დიდი ოდენობით მოძრავი ნივთის გადატანასა ან გადმოტანაში: ა) საბაჟო კონტროლისაგან გვერდის ავლით ან მისგან მალულად; ბ) დოკუმენტის თუ საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალების მოტყუებითი გამოყენებით; გ) დეკლარაციაში ყალბი მონაცემის შეტანით; დ) მოხელის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.

მაშასადამე, დანაშაულის ობიექტური მხარე მოიცავს მოქმედებას — კონტრაბანდის საგნის გადატანა, ან გადმოტანა, დანაშაულის ჩადენის ადგილს — საქართველოს საბაჟო საზღვარი, ხერხს, რომლის მეშვეობითაც ხდება ნივთების გადატანა ან გადმოტანა საბაჟო საზღვარზე; გადაადგილებული ნივთების ოდენობას (დიდი ოდენობა).

საქართველოს საბაჟო კოდექსში განსაზღვრულია თუ რა არის საბაჟო საზღვარი, საბაჟო ტერიტორია, დოკუმენტები და საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალებები, საბაჟო რეჟიმი, გადასატანი ნივთების დეკლარირების წესები და სხვ.

ნივთების გადატანა ან გადმოტანა საბაჟო კონტროლისაგან გვერდის ავლით შეიძლება მოხდეს საქართველოს საბაჟო ორგანოების მიერ განსაზღვრული ადგილების მიღმა ან არა იმ დროს, როცა საბაჟო გაფორმება წარმოებს, ხოლო ნივთების გადაადგილება საბაჟო კონტროლისაგან მალულად გულისხმობს სამალავებისა და სხვადასხვა საშუალებების გამოყენებას, რაც აძნელებს მათ აღმოჩენას და სხვ.

დოკუმენტის ან საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალების მოტყუებით გამოყენებაში ჩაითვლება საბაჟო კონტროლისათვის ყალბი დოკუმენტის წარდგენა, დოკუმენტის წარდგენა გაყალბებული მონაცემებით, აგრეთვე უკანონოდ მიღებული, შევსებული ან დამოწმებული დოკუ-

მენტის წარდგენა; საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალებების მოტყუებითი გამოყენება იქნება ბეჭდის, შტამპის, ან მარკირების სხვა საშუალებების გაყალბებისას, მსგავსი ფალსიფიცირებული საიდენტიფიკაციო ნიშნების დასმისას საბაჟო საზღვარზე გადასატან ნივთებზე. დეკლარაციაში ყალბი მონაცემის შეტანა ნიშნავს ერთ-ერთ ძირითად საბაჟო დოკუმენტში – საბაჟო დეკლარაციაში გადასატანი ნივთების შესახებ არასწორი მონაცემების შეტანას. რაც შეეხება საბაჟო წესების დარღვევას მოხელის მიერ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, ამ ნიშნით პირის პასუხისმგებებაში მისაცემად ორი პირობა უნდა იყოს სახეზე: იგი მოხელე უნდა იყოს და თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა უნდა გამოიყენოს საბაჟო საზღვარზე ნივთის გადაადგილებისას. ამ მუხლის მიზნებისათვის მოხელეს უნდა მივაკუთვნოთ ის პირები, რომელთა სამსახურებრივი მდგომარეობა მათ უფლებას აძლევს გადაიტანონ ტვირთი საბაჟო შემოწმების გარეშე ან თვითონ ახორციელებენ საბაჟო კონტროლს. პრაქტიკულად ესენი შეიძლება იყვნენ საბაჟოს მუშაკები (მაგალითად, ინსპექტორები, კონტროლიორები), სასაზღვრო ჯარების თანამდებობის პირები, დიპლომატიური წარმომადგენლობების თანამდებობის პირები და სხვა.

საბაჟო საზღვარზე გადაადგილებული ნივთის ოდენობას (დიდი ოდენობა) განსაზღვრავს 214-ე მუხლის შენიშვნა, სახელდობრ, დიდ ოდენობად ითვლება ნივთის ღირებულება ხუთი ათასი ლარის ზევით. მისი დადგენა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისათვის აუცილებელი პირობაა. დანაშაული ფორმალური შემადგენლობის მქონეა და დამთავრებულად ითვლება საბაჟო საზღვარზე ნივთების გადაადგილების მომენტიდან.

სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ საბაჟო წესების დარღვევით გადაადგილებს დიდი ოდენობით ნივთებს საბაჟო საზღვარზე და სურს ეს.

სუბიექტი – 14 წლის ასაკს მიღწეული, შერაცხადი პირია.

214-ე მუხლის მეორე ნაწილი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას საქართველოს საბაჟო საზღვარზე შხამიანი, მოძამლავი, რადიოაქტიური ან ფეთქებადი ნივთიერების, შეიარაღების, ასაფეთქებელი მოწყობილობის, ცეცხლსასროლი იარაღის, საბრძოლო მასალის, ან სამხედრო საჭურვლის, ბირთვული, ბიოლოგიური, ქიმიური ან სხვა სახის მასო-

ბრივი განადგურების იარაღის, მასობრივი განადგურების იარაღის შესაქმნელად გამოსაყენებელი მასალისა და მოწყობილობის, ასევე სტრატეგიული მნიშვნელობის ნედლეულის, საქართველოს ან უცხო ქვეყნის ხალხთა კულტურულ ფასეულობათა, ძვირფასი ლითონის ან ძვირფასი ლითონისაგან დამზადებული საიუველირო ნაკეთობის ან ნაკეთობის ჯართის წესების დარღვევით გადატანის ან გადმოტანისათვის.

კანონი მკაცრ პასუხისმგებლობას ადგენს საბაჟო საზღვარზე ისეთი საგნების გადაადგილებისათვის, რომელთა მიმართ სპეციალური წესებია დადგენილი. აღნიშნული საგნების ჩამონათვალი და სხვადასხვა საბაჟო რეჟიმებში მათი გადაადგილების წესები სპეციალური ნორმატიული აქტებით არის განსაზღვრული.

214-ე მუხლის მესამე და მეოთხე ნაწილები ითვალისწინებს ისეთ დამამძიმებელ გარემოებებს, როგორიცაა: არაერთგზისობა, ძალადობა საბაჟო კონტროლის განმხორციელების მიმართ, ამ დანაშაულის ჩადენა ორგანიზებული ჯგუფის მიერ.

მუხლი 215. საქართველოს ან უცხო ქვეყნის ხალხთა კუთვნილი მსატკრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთის საქართველოში დაუბრუნებლობა.

საზღვარგარეთ გატანილი საქართველოს ან უცხო ქვეყნის ხალხთა კუთვნილი მსატკრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთის დადგენილ ვადაში საქართველოში დაუბრუნებლობა, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ყადით სუთ წლამდე.

ეს ახალი მუხლია საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში და მიზნად ისახავს კულტურულ ფასეულობათა შემოტანისა და გატანის წესის დაცვას და მათი დაკარგვის თავიდან აცილებას, საკუთრების ფორმის მიუხედავად.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია საქართველოსა და უცხო ქვეყნის ხალხთა კუთვნილი კულტურული ფასეულობების საზღვარგარეთ გატანასა და შემოტანასთან დაკავშირებით აღმოცენებული ურთიერთობები.

დანაშაულის საგანია – მხატვრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთები.

მთელ რიგ ქვეყნებში კულტურულ ფასეულობათა შემოტანისა და გატანის წესები სპეციალური კანონებით არის რეგლამენტირებული; იქვე განსაზღვრულია იმ საგნების კატეგორია, რომელიც კულტურულ ფასეულობას შეადგენს (სურათი, სკულპტურა, უძველესი წიგნები და ა.შ.).

საქართველოში დღესდღეობით მოქმედებს 1999 წლის 25 ივნისის კანონი – „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ“, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას და ამ სფეროში წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობების მოწესრიგებას, კერძოდ, ძეგლის სტატუსის მინიჭების, ძეგლთა სახელმწიფო აღრიცხვის, ძეგლთა სახელმწიფო რეესტრის წარმოების, ანტიკვარული საგნებით ვაჭრობასა და სხვა საკითხების რეგულირებას. მოძრავი ძეგლისა და ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტის საზღვარგარეთ გატანისა და საქართველოში შემოტანის პროცესს აკონტროლებს საქართველოს კულტურის სამინისტრო.

ხსენებული კანონის გარდამავალ დებულებებში აღნიშნულია, რომ მის ამოქმედებასთან დაკავშირებით მიღებულ იქნეს კანონი – „კულტურულ ფასეულობათა საზღვარგარეთ გატანისა და საქართველოში შემოტანის შესახებ.“

დანაშაულის ობიექტური მხარე უმოქმედობაში გამოიხატება, კერძოდ, საზღვარგარეთ გატანილი საქართველოს ან უცხო ქვეყნის კუთვნილი მხატვრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთის საქართველოსათვის დადგენილ ვადაში დაუბრუნებლობაში. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დგება მხოლოდ მაშინ, თუ მითითებული საგნების საქართველოში დაბრუნება სავალდებულოა მოქმედი კანონმდებლობით და ეს რეალურად შესაძლებელია. დამთავრებულია ეს დანაშაული მაშინ, როცა მითითებული საგნების დაბრუნების დადგენილი ვადა გაეა. დანაშაულს ფორმალური შეჩადგენლობა აქვს.

კულტურულ ფასეულობათა დაბრუნების ვადა დგინდება ამა იოუ იმ პირისათვის მათი დროებითი გატანის უფლების მინიჭებისას უკან დაბრუნების ვალდებულებით. კულტურულ ფასეულობათა დროებითი

გატანა ხორციელდება სახელმწიფო ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებისა და კულტურული ფასეულობების გატანის უფლების მოწმობის საფუძველზე.

კულტურულ ფასეულობათა დროებითი გატანის ნებართვაში დგინდება მოცემული საგნის დაბრუნების ვალდებულება. ეს ვალდებულება შეიცავს დაბრუნების ვადას, მითითებას პირზე, ვინც მოვალეა დააბრუნოს შესაბამისი ნივთი, დაბრუნების პირობებს, დაბრუნების გარანტიებსა და სამართლებრივ საფუძვლებს.

კულტურულ ფასეულობათა დროებითი გატანა შეიძლება მოხდეს ხელშეკრულების საფუძველზე, გატანის მიზნის და მათი უკან დაბრუნების ვადის მითითებით. მათი გატანა შეიძლება განპირობებული იყოს, მაგალითად, გამოფენის ჩატარებით, გამოსაკვლევად ან რესტავრაციით.

სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვით ხასიათდება. მოტივებს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

სუბიექტი სპეციალურია — პირი, რომელსაც ევალეზობდა დადგენილ ვადაში კულტურულ ფასეულობათა დაბრუნება საქართველოსათვის.

მუხლი 216. საქართველოს ტერიტორიაზე მიმოქცევაში არსებული ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესის დარღვევა.

1. საქართველოს ტერიტორიაზე მიმოქცევაში არსებული ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესის დარღვევა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) ასეთი დანაშაულისათვის მსჯავრდებულის მიერ, —

ისჯება ჯარიმით ან ტუსადობით ვადით სამ თვემდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

1995 წლის 2 ოქტომბრიდან საქართველოს ტერიტორიაზე ერთადერთი საგადასახადო საშუალება ლარია.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა საქართველოს ტერიტორიაზე მიმოქცევაში არსებული ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესების დარღვევისათვის ძველი კანონმდებლობითაც იყო გათვალისწინებული, მაგრამ მას წინ უსწრებდა ადმინისტრაციული ზემოქმედების ღონისძიებათა გამოყენება.

სისხლის სამართლის ახალმა კოდექსმა ადმინისტრაციულ პრეუდიციაზე უარი თქვა და ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესების დარღვევისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაადგინა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის მნიშვნელოვან ზიანს გამოიწვევს.

დანაშაულის უშუალო ობიექტი სახელმწიფოს ფინანსური ინტერესებია.

ობიექტური მხარე – გამოიხატება ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესების დარღვევაში.

216-ე მუხლის დისპოზიცია ბლანკეტურია და, აქედან გამომდინარე, მისი ობიექტური მხარის შინაარსის გასაგებად უნდა მივმართოთ შესაბამის ნორმატიულ აქტებს, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე მიმოქცევაში არსებულ ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესებს ადგენს.

ობიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია მნიშვნელოვანი ზიანი, რომლის დადგენასაც კანონმდებელი სასამართლოს პრეროგატივად ტოვებს.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული განზრახია.

სუბიექტი – 14 წელს მიღწეული ნებისმიერი პირია.

პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებებია ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესის დარღვევა იმ პირის მიერ, ვინც წინათ მსჯავრდებული იყო ამ დანაშაულისათვის, აგრეთვე ამ დანაშაულის ჯგუფურად ჩადენა.

მუხლი 217. საზღვარგარეთიდან უცხოურ ვალუტაში თანხების დაუბრუნებლობა.

საზღვარგარეთიდან უცხოურ ვალუტაში თანხის დაუბრუნებლობა, თუ საქართველოს კანონმდებლობით სავალდებულოა მისი გადმოორიცხვა

საქართველოს უფლებამოსილი ბანკის ანგარიშზე, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

აღნიშნული ქმედებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შემოღება მიზნად ისახავს სავალუტო ოპერაციების განხორციელების წესის, სავალუტო ბაზრის სტაბილურობისა და სახელმწიფოს საფინანსო ინტერესების დაცვას.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია საქართველოს საბანკო სისტემაში დამყარებული ურთიერთობები; უფრო კონკრეტულად კი საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის სახელმწიფოებრივი რეგულირების სფეროში წარმოშობილი ურთიერთობები, რომლებზეც ანგარიშსწორება უცხოურ ვალუტაში ხდება.

დანაშაულის საგანია — ფულადი სახსრები უცხოურ ვალუტაში.

უცხოური ვალუტა — ესაა ფულადი ერთეული, რომელიც საფუძვლად უდევს სხვა სახელმწიფოთა ფულად სისტემას: აშშ დოლარი, ფრანგული ფრანკი, გერმანული მარკა და ა.შ. ეს სახსრები განსახილველი დანაშაულის საგანი შეიძლება გახდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი საზღვარგარეთ იმყოფება და სავალდებულოა მათი გადმორიცხვა საქართველოს უფლებამოსილი ბანკის ანგარიშზე.

მოცემული დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება უმოქმედობაში, კერძოდ, საზღვარგარეთიდან უცხოურ ვალუტაში სახსრების დაუბრუნებლობაში, როცა სავალდებულოა მათი გადმორიცხვა საქართველოს უფლებამოსილი ბანკის ანგარიშზე, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია. თანხის დაუბრუნებლობა, როგორც უმოქმედობის სახე, მდგომარეობს უფლებამოსილ ბანკში სახსრების უცხოურ ვალუტაში გადარიცხვის მოვალეობის შეუსრულებლობაში ისეთი გზებით, როგორიცაა: განკარგულების გაუცემლობა გადარიცხვის შესახებ, საბანკო დოკუმენტების ხელმოწერაზე უარის თქმა და მისთ. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ კონკრეტული პირი ვალდებული იყო დაებრუნებინა ეს სახსრები საქართველოში და ამ მოქმედების ჩადენის რეალური შესაძლებლობა ჰქონდა.

დანაშაული დამთავრებულად ჩაითვლება თუ უფლებამოსილი ბანკის

ანგარიშზე საზღვარგარეთიდან უცხოურ ვალუტაში სახსრების დაუბრუნებლობას მნიშვნელოვანი ზიანი მოჰყვა. რა ჩაითვლება მნიშვნელოვან ზიანად ამას სასამართლო განსაზღვრავს საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დამოკიდებულებით.

სუბიექტური მხრივ დანაშაული განზრახვას გულისხმობს. პირი შეგნებულად თავს არიდებს საზღვარგარეთიდან სავალუტო სახსრების საქართველოში გადმორიცხვას – დაბრუნებას. პირს შეგნებული აქვს, რომ სავალდებულოა საზღვარგარეთიდან საქართველოს უფლებამოსილი ბანკის ანგარიშზე უცხოურ ვალუტაში სახსრების გადარიცხვა და სურს არ დააბრუნოს ეს სახსრები საქართველოში, გამდიდრების, პირადი გამორჩენის მიზნით. თუმცა, კანონი მოტივსა და მიზანს კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობას არ ანიჭებს.

სუბიექტი – სპეციალურია, საწარმოს (ორგანიზაციის) ხელმძღვანელი, რომელიც ვალდებულია გადმორიცხოს (გააკონტროლოს გადმორიცხვა) სავალუტო სახსრები საზღვარგარეთიდან.

მუხლი 218. პადასახადისათვის თავის არიდება.

1. დიდი ოდენობით გადასახადისათვის თავის არიდება, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) არაერთგზის;

ბ) განსაკუთრებით დიდი ოდენობით, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე.

შენიშვნა: ამ მუხლში დიდ ოდენობად ითვლება გადაუხდელი თანხა ორი ათსიდან ათი ათას ლარამდე, ხოლო განსაკუთრებით დიდ ოდენობად – გადაუხდელი თანხა ათი ათასი ლარის ზევით.

განსახილველმა შემადგენლობამ შეცვალა სისხლის სამართლის ძველი კოდექსის 160-ე და 160² მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობები (მოგების ან გადასახადით დასაბეგრი სხვა ობიექტების დამალვა (შემცირება) და საბაჟო გადასახდელებისაგან თავის არიდება).

დანაშაულის უშუალო ობიექტია სახელმწიფოს საფინანსო ინტერესები. გადასახადების აკრეფით შემოსული სახსრები სახელმ-

წიფო ბიუჯეტისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილის ფორმირების უმნიშვნელოვანესი წყაროა. ამიტომ გადასახადებისა და სხვა სავალდებულო გადასახდელების გადახდისათვის თავის არიდება საკმაოდ საშიში ეკონომიკური დანაშაულია, რომელიც ზიანს აყენებს სახელმწიფოს ფინანსურ ინტერესებს.

საქართველოს ახალი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა (ძველის მსგავსად) პასუხისმგებლობის დიფერენციაციას არ ახდენს გადასახადის გადამხდელი ფიზიკური ან იურიდიული პირებისათვის, მაგრამ ფიზიკური პირი სისხლის სამართლის წესით პასუხს აგებს მხოლოდ საშემოსავლო გადასახადის გადახდაზე თავის არიდებისათვის. რაც შეეხება იურიდიულ პირებს, გადასახადით დასაბეგრი მათი ობიექტების წრე უფრო ფართოა (მოგება, ქონება, პროდუქციის დამატებითი ღირებულება, სამუშაო და მომსახურება და კანონით დადგენილი სხვა ობიექტები).

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამავე შემადგენლობაშია ნაგულისხმები და გათვალისწინებული საბაჟო გადასახდელებისაგან თავის არიდება. საბაჟო გადასახდელებს მიეკუთვნება გადასახადები, რომლებიც გადახდილ უნდა იქნეს საქართველოს საბაჟო საზღვარზე გადაადგილებისას, სახელდობრ: ბაჟი, დამატებული ღირებულების გადასახადი, აქციზი, საბაჟო მოსაკრებელი საბაჟო გაფორმებისათვის და სხვა.

218-ე მუხლის დისპოზიცია ბლანკეტურია, ამიტომ საბაჟო და სხვა სახის გადასახადის სახეების, გადასახადის გადამხდელებისა და გადასახადით დასაბეგრი ობიექტების დასადგენად უნდა მივმართოთ მოქმედ საბაჟო და საგადასახადო კანონმდებლობას. ასე მაგალითად, „ფიზიკური პირების საშემოსავლო გადასახადის შესახებ“ კანონის თანახმად, ამგვარი გადასახადის გადამხდელები არიან: საქართველოს მოქალაქეები, უცხოელი მოქალაქეები და მოქალაქეობის არმქონე პირები. კანონი ჩამოთვლის ფიზიკური პირების გადასახადით დასაბეგრი ობიექტებს. ზოგადად იგი შეიძლება განისაზღვროს, როგორც კალენდარულ წელიწადში მიღებული ერთობლივი შემოსავალი – ფულადი ან ნატურალური ფორმით. ფიზიკური პირები მოვალენი არიან აღრიცხონ მიღებული შემოსავლები, წარადგინონ დეკლარაციები შემოსავლებისა და გასავლების შესახებ დადგენილი ფორმით, თავისდროულად და სრულად შეიტანონ ბიუჯეტში გადასახდელი თანხები.

იურიდიულ პირებს სავალდებულო შესატანები რესპუბლიკურ ან ადგილობრივ ბიუჯეტში ანდა არასაბიუჯეტო ფონდებში შეაქვთ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესითა და პირობებით. იურიდიული პირების სავალდებულო შესატანებს მიეკუთვნება გადასახადები და მოსაკრებლები: მიწის, ეკოლოგიური, შემოსავლებზე, მოგების, საწარმოს (დაწესებულების, ორგანიზაციის) ქონების, ზემოქმეტი ღირებულების გადასახადი და სხვ.

დაბეგვრის საგანი შეიძლება გახდეს შემოსავლები მოგებიდან, საქონლის ღირებულებიდან, გადასახადის გადამხდელთა კონკრეტული სახის საქმიანობიდან, ფასიან ქაღალდებზე ოპერაციებიდან, საწარმოთა ქონებიდან, ქონების გადაცემიდან, პროდუქციის დამატებითი ღირებულებიდან, მომსახურებიდან, აგრეთვე შესაბამის საკანონმდებლო აქტებში მითითებული სხვა ობიექტებიდან.

გადასახადის გადამხდელები მოვალენი არიან გადაიხადონ გადასახადები კანონით დადგენილ ვადებში და საგადასახადო განაკვეთების ოდენობით.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება დიდი ოდენობით გადასახადისაგან თავის არიდებაში. გადასახადისაგან თავის არიდების ხერხი სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს – მოქმედებაც და უმოქმედობაც: საბაჟო დეკლარაციაში ყალბი მონაცემების შეტანა, გადასატანი ტვირთის დამალვა, საგადასახადო ინსპექციაში შემოსავლების შესახებ დეკლარაციის დადგენილ ვადაში წარუდგენლობა, მასში დამახინჯებული მონაცემების შეტანა, იურიდიული პირის საბუღალტრო დოკუმენტებში შემოსავლებისა და გასავლების შესახებ მონაცემების გაყალბება, გადასახადით დასაბეგრი ობიექტის დამალვა. საგადასახადო დეპარტამენტის მონაცემებით იურიდიული პირები გადასახადისაგან თავის არიდების მიზნით შემდეგ ხერხს მიმართავენ – ხელოვნურად ამცირებენ შემოსავალს, ასევე ზრდიან ხარჯებს, ამცირებენ სხვაობას ნასყიდობისა და რეალიზებული საქონლის ფასებს შორის, ამცირებენ დასაბეგრ ობიექტზე საგადასახადო განაკვეთს და სხვა.

მაშასადამე, გადასახადისაგან თავის არიდების ხერხები მრავალგვარი შეიძლება იყოს. თავის არიდება ფართოდ უნდა გავიგოთ, თუმცა მათ კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს, მაგრამ შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს სასჯელის დანიშვნის დროს.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს გადაუხდელი გადასახადის დიდი ოდენობა. 218-ე მუხლის შენიშვნის თანახმად, დიდ ოდენობად ითვლება გადაუხდელი თანხა ორი ათასი ლარიდან ათი ათასამდე. დანაშაულის დამთავრების კონკრეტული მომენტი სასამართლომ უნდა დაადგინოს საქმის გარემოებებზე დამოკიდებულებით, იმისდა მიხედვით, თუ რომელი გადასახადის გადახდისაგან თავის არიდებასთან აქვს საქმე.

დანაშაული განზრახია, ე.ი. დამნაშავე შეგნებულად არიდებს თავს გადასახადის გადახდას, რითაც ზიანს აყენებს საქართველოს საფინანსო სისტემას. გადასახადის გადაუხდელობის ფაქტობრივი მიზანი, სურვილი, სუბიექტური მხარის სავალდებულო ნიშანია. დამნაშავე უმრავლეს შემთხვევაში ანგარების მოტივით მოქმედებს და ესწრფვის უკანონო გზით მატერიალური გამორჩენის მიღებას, მაგრამ მოტივი და მიზანი სხვაგვარიც შეიძლება იყოს, რასაც ქმედების კვალი-ფიკაციისათვის კანონმდებელი მნიშვნელობას არ ანიჭებს.

სუბიექტი სპეციალურია — გადასახადის გადამხდელი. იგი შეიძლება იყოს საქართველოს მოქალაქე, მოქალაქეობის არმქონე პირი, უცხოელი, ინდივიდუალური მეწარმე, იურიდიული პირის ხელმძღვანელი (დირექტორი, მთავარი ბუღალტერი), პირი, რომელიც ვალდებულია გადაიხადოს საბაჟო გადასახადი (კერძო ან თანამდებობის პირი).

დანაშაულის თანამონაწილენი შეიძლება იყვნენ სახელმწიფო საგდასახადო სამსახურის ან საბაჟო სამსახურის მოხელეები, რომლებიც განზრახ ხელს უწყობენ გადასახადისაგან თავის არიდებას (მაგალითად, მოგების ან გადასახადით დასაბეგრი სხვა ობიექტების გადასახადებით დაბეგრისაგან დამალვით). ისინი პასუხს აგებენ 218-ე მუხლში თანამონაწილეობისა და შესაბამისი სამოხელეო დანაშაულისათვის.

218-ე მუხლის მეორე ნაწილით პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს ამ ქმედების ჩადენა არაერთგზის ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით. არაერთგზისობის ცნება განსაზღვრულია სსკ მე-15 მუხლით, ხოლო განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადისაგან თავის არიდებად ითვლება — ათი ათასი ლარის ზევით გადაუხდელი თანხა.

მუხლი 219. მომხმარებლის მოტყუება.

1. მომხმარებლის მოტყუება ზომაში, წონაში ან ანგარიშში, ანდა მის-
თვის მცდარი წარმოდგენის შექმნა საქონლის სამომხმარებლო თვისებების ან
ხარისხის შესახებ, აგრეთვე მისი სხვაგვარი მოტყუება მომსახურებისას, რამაც
მომხმარებელი მნიშვნელოვნად დააზიანა, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთიდან ორ
წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ;

ბ) დიდი ოდენობით;

გ) ასეთი დანაშაულისათვის მსჯავრდებულის მიერ, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

ეს დანაშაული სამართალმემკვიდრეა სისხლის სამართლის 1960
წლის კოდექსის 169-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისა —
„მყიდველთა და დამკვეთთა მოტყუება“.

ეს დანაშაული ხელყოფს ვაჭრობის სფეროში დამყარებულ ურთიერ-
თობებს. მისი უშუალო ობიექტია სამომხმარებლო ბაზარზე ჩამოყალიბე-
ბული ურთიერთობები, რომელიც აწესრიგებს სამეწარმეო სუბიექტებ-
ის საქმიანობას ამ სფეროში (მათი ორგანიზაციის ფორმის, და საკუთრების
სახის მიუხედავად) და იცავს მომხმარებელთა უფლებებსა და ინტერ-
ესებს. დამატებითი ობიექტია მომხმარებელთა მატერიალური ინტერე-
სები. დანაშაულის საგანია — საქონელი ან მომსახურება.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება მომხმარებლის მო-
ტყუებაში. კანონში მითითებულია მოტყუების ხერხები, კერძოდ, მო-
მხმარებლის ზომაში, წონაში, ანგარიშში მოტყუება ან მისი შეცდენა
საქონლის სამომხმარებლო თვისებების ან ხარისხის შესახებ, ანდა
სხვაგვარი მოტყუება მომსახურებისას. დანაშაულის ჩადენის ადგილია
იმ ორგანიზაციების შენობები, რომლებიც საქონლის რეალიზაციას
აზორციელებენ და მომსახურებას უწევენ მოსახლეობას, სხვა ადგ-
ილები, სადაც ეს ორგანიზაციები ემსახურებიან მომხმარებელს, აგრეთვე,
ვაჭრობისა და მომსახურების სფეროში ინდივიდუალური სამეწარმეო
საქმიანობის განხორციელების ადგილი. მოტყუებითი ქმედების ჩადე-
ნის აუცილებელი პირობაა მისი განხორციელება საქონლის რეალ-

იზაციის დროს, ე.ი. ნასყიდობის ხელშეკრულების დადების დროს ან მომსახურებისას სამეწარმეო საქმიანობის პროცესში.

ზომასა და წონაში მოტყუების დროს მომხმარებელი იღებს გადახდილთან შედარებით ნაკლები რაოდენობის საქონელს. ამ მოქმედებას, შესაძლოა, ადგილი ჰქონდეს როგორც უშუალოდ გაყიდვის პროცესში, ისე წინასწარი დაფასობის დროს. კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს რა ხერხით არის შეცვლილი საქონლის რაოდენობრივი პარამეტრები.

ანგარიშში მოტყუება – ნიშნავს გამყიდველის ან მომსახურების გამწევი პირის მიერ მომხმარებელთან წინასწარ შეთანხმებული ან გამოცხადებული თანხიდან გადახვევას. ეს არის მომხმარებლის მოტყუება საქონლის ან მომსახურების ფასის გამოთვლის დროს, ან მისთვის კუთვნილი ხურდის დაბრუნების დროს და სხვა. ანგარიშში მოტყუებად შეიძლება ჩაითვალოს აგრეთვე შეგნებულად ფასის არასწორად მითითება, თუ მისი ოდენობა განსაზღვრულია ნორმატიულ-სამართლებრივი აქტებით და მომხმარებელთან შეთანხმებით არ ღვინდება.

მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანა საქონლის სამომხმარებლო თვისების ან ხარისხის შესახებ ნიშნავს განზრახ დამახინჯებული (არასწორი) ინფორმაციის გადაცემას, მომხმარებლის გადაწყვეტილებაზე ზემოქმედების მიზნით. დამახინჯებულად ჩაითვლება მომხმარებლისათვის გადაცემული ინფორმაციის შეუსაბამობა სარეალიზაციო საქონლის ან გაწეული მომსახურების რეალურ თვისებებთან და ხარისხთან. საქონლის ან მომსახურების სამომხმარებლო თვისებები ან ხარისხი განისაზღვრება სტანდარტით, ნიმუშით, აღწერილობით და წარმოადგენს საქონლის (მომსახურების) ნორმატიულად განსაზღვრულ დახასიათებას, რომელიც საჭიროების შემთხვევაში კონკრეტდება ხელშეკრულებაში. საქონლის (მომსახურების) სამომხმარებლო თვისებაში ან ხარისხში შეიძლება შედიოდეს საექსპლუატაციო და საგარანტიო ვადა, დამამზადებლის ვალდებულება უზრუნველყოს საქონლის რემონტი და ტექნიკური მომსახურება და მომხმარებლისათვის მნიშვნელობის მქონე სხვა თვისებები.

გამყიდველი, მწარმოებელი მოვალეა მომხმარებელს მიყიდოს ისეთი საქონელი, რომელიც შეესაბამება ხარისხზე სტანდარტის, ხელშეკრულების, საქონლის (მომსახურების) შესახებ ინფორმაციის

სავალდებულო მოთხოვნებს, ანდა საქონლის (მომსახურების) ხარისხის შესახებ ჩვეულებრივ წაყენებულ მოთხოვნებს. თუ იყიდება საქონელი ან ხდება მომსახურება, რომლის ხარისხიც არ შეესაბამება სავალდებულო მოთხოვნებს, ხოლო მომხმარებელი ამის შესახებ ინფორმირებული არ არის, პირიქით, არწმუნებენ ამგვარი შესაბამისობის არსებობაზე, მაშინ ეს მისი შეცდომაში შეყვანაა.

მომხმარებლის სხვაგვარ მოტყუებაში უნდა ვიგულისხმოთ ნებისმიერი სხვა ქმედება, რომელიც მიმართულია მის ღებორიენტაციაზე მისთვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ხელშეკრულების პირობებთან დაკავშირებით (მაგალითად, საქონლის სახელში მიტანა, დაბალი ხარისხის საქონლის მაღალი ხარისხის ფასში მიყიდვა, საქონლის (მომსახურების) ფალსიფიკაცია და სხვა).

კანონის ტექსტიდან გამომდინარე, დანაშაული დამთავრებულად ითვლება თუ ზემოაღნიშნულმა ქმედებებმა მომხმარებელი მნიშვნელოვნად დააზარალა. რა ჩაითვლება მნიშვნელოვან ზიანად ამას სასამართლო დაადგენს.

სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვას გულისხმობს. დამნაშავე შეგნებულად ატყუებს მომხმარებელს გამდიდრების, მატერიალური გამორჩენის მიღების მიზნით. როგორც წესი, დამნაშავე ანგარების მოტივით მოქმედებს, მაგრამ რადგან კანონის ტექსტში მოტივისა და მიზანზე არაფერია ნათქვამი, ამდენად, მათ კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

სუბიექტი სპეციალურია — იმ ორგანიზაციების მოსამსახურეები, რომლებიც საქონლის რეალიზაციას ან მოსახლეობის მომსახურებას ახორციელებენ, აგრეთვე ინდივიდუალური მეწარმე ვაჭრობის ან მომსახურების სფეროში ან ასეთ მეწარმესთან ხელშეკრულებით მომუშავე პირები — გამყიდველი, მძღოლ-ექსპედიტორი და სხვა. მომხმარებლის მოტყუება სხვა პირთა მიერ დაკვალიფიცირდება როგორც თაღლითობა.

პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს 219-ე მუხლის მეორე ნაწილი მიაკუთვნებს: მომხმარებლის მოტყუებას წინასწარი შეთანხმებით პირთა ჯგუფის მიერ, დიდი ოდენობით ან იმის მიერ ვინც ადრე ნასამართლევი იყო ამ დანაშაულისათვის. დიდი ოდენობის დადგენა ასევე სასამართლოს პრეროგატივაა.

დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ

მუხლი 220. უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება.

სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების გამოყენება ამ ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესის საწინააღმდეგოდ, თავისთვის ან სხვისთვის გამორჩენის ან უპირატესობის მიღების მიზნით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, —

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ან ტუსადობით ვადით ექვს თვემდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სუთ წლამდე.

ჩვენს ქვეყანაში სოციალური მართვის სფეროში მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენს ის, რომ საზოგადოების მომსახურების მოვალეობა და განსაზღვრული უფლებამოსილება საზოგადოების ინტერესებისათვის ხშირად მინდობილი აქვთ იმ პირებს, რომლებიც საჯარო სამსახურში არ იმყოფებიან, ე.ი. სახელმწიფო მოხელეები არ არიან. სწორედ ამან განაპირობა აღნიშნული თავის დამატება ახალ სისხლის სამართლის კოდექსში და ამით დამატებითი გარანტიების შექმნა სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირთა მიერ თავიანთი უფლებამოსილების განხორციელებისას ადამიანის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ინტერესების დასაცავად.

იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით, 220-ე მუხლი აგებულია 332-ე მუხლის — სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება — მსგავსად, მაგრამ განსხვავდება მისგან დაცული ინტერესითა და სუბიექტით.

განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციის როგორც ქონებრივი, ისე სხვა მართლზომიერი ინტერესები (მაგალითად, სამეწარმეო ორგანიზაციის ავტორიტეტი).

დამატებითი ობიექტია მოქალაქეთა, საზოგადოების ან სახელმწიფოს ინტერესები.

მეწარმეთა შესახებ კანონის თანახმად, საწარმოთა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმებია: ინდივიდუალური საწარმო, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, კომანდიტური საზოგადოება, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, სააქციო საზოგადოება ან კოოპერატივი. კერძო სამართლის არაკომერციულ იურიდიულ პირებს მიეკუთვნება კავშირები და ფონდები.

დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების გამოყენებაში ამ ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესის საწინააღმდეგოდ. ეს შესაძლებელია მოქმედებითაც და უმოქმედობითაც.

პირი ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესის საწინააღმდეგოდ იყენებს თავის უფლებამოსილებას, თუ იგი კეთილსინდისიერად და გონიერულად არ ახორციელებს მასზე დაკისრებულ მოვალებებს, ორგანიზაციის სახელით დადებულ გარიგებებში ჩქმაღლავს პირად დაინტერესებას, სახელს უტეხს ორგანიზაციის საქმიან რეპუტაციას და მისთ.

კომერციული ორგანიზაციები თვითონ განსაზღვრავენ თავიანთი ინტერესების წრეს, კანონით მინიჭებულ უფლებათა ფარგლებში. აქ იგულისხმება, უპირველეს ყოვლისა, სხვადასხვა პირობები და ფაქტორები, რომლებიც განსაზღვრავენ მოცემული ორგანიზაციის კონკურენტუნარიანობას, გადახდისუნარიანობას და სხვა.

სამეწარმეო ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილებები განსაზღვრულია შესაბამისი სამეურნეო სუბიექტის დებულებით, წესდებით და ა.შ. ამიტომ კონკრეტულ შემთხვევაში იმის ასახსნელად, იყო თუ არა უფლებამოსილება ბოროტად გამოყენებული, ხსენებულ სამართლებრივ აქტებსაც უნდა მივმართოთ.

უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებამ მნიშვნელოვანი ზიანი უნდა გამოიწვიოს, რომ დანაშაული დამთავრებულად ჩაითვალოს. მნიშვნელოვანი ზიანი შეფასებითი კატეგორიაა და იგი სასამართლომ უნდა დაადგინოს საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე დაყრდნობით.

ამასთანავე, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული არა მხოლოდ ზიანის აბსტრაქტული მოცულობა, არამედ აგრეთვე ორგანიზაციის ქონებრივი მდგომარეობა, დაზარალებულთა რაოდენობა და ა.შ. უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების ტიპურ შედეგს წარმოადგენს ქონებრივი ზიანის მიყენება ორგანიზაციისათვის, რომელშიც დამნაშავე ხელმძღვანელობით, წარმომადგენლობით ან სხვა სპეციალურ უფლებამოსილებას ახორციელებს. ზიანი მნიშვნელოვანი იქნება ასევე, თუ მან გამოიწვია სამუშაო ადგილების შემცირება, საფრთხე შეუქმნა ორგანიზაციის გადახდისუნარიანობას, ან თუ მისი აღმოფხვრა დაკავშირებულია დიდ მატერიალურ დანახარჯებთან, მნიშვნელოვანი ზიანი შეიძლება გამოიხატოს მორალურ ზიანშიც, რომელიც ლახავს ორგანიზაციის საქმიან რეპუტაციას.

მაშასადამე, უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების ობიექტური მხარე მოიცავს:

1. ქმედებას, რაც გამოიხატება ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების გამოყენებაში ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესის საწინააღმდეგოდ.

2. მნიშვნელოვან ზიანს და,

3. მიზეზობრივ კავშირს ქმედებასა და მნიშვნელოვან ზიანს შორის. დანაშაულის სუბიექტური მხარე ხასიათდება განზრახვითა და სპეციალური მიზნით — თავისთვის ან სხვისთვის გამორჩენის ან უპირატესობის მიღების მიზნით.

დანაშაულის სუბიექტი სპეციალურია. კერძოდ, ეს არის კერძო-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე პირი, რომელიც აღჭურვილია ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილებით.

კანონი „მეწარმეთა შესახებ“ ხელმძღვანელობით უფლებამოსილ სუბიექტებს ზედმიწევნით ზუსტად ჩამოთვლის; რამეთუ ისინი კერძო სამართლებრივ ურთიერთობების მართვაში მთავარ როლს ასრულებენ, მათ ნიჭსა და კეთილსინდისიერ მოქმედებაზეა დამოკიდებული საწარმოს ბედი. ისინი პასუხისმგებელნი არიან საწარმოს წინაშე და, ამდენად, სისხლის სამართლის კანონი დანაშაულებრივი ქმედების არსებობის შემთხვევაში მათ აკისრებს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას. კანონი ხელმძღვანელობით უფლებამოსილების მქონე პირთა

ორ ჯგუფს იცნობს. პირველ ჯგუფში შედიან სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოებისა და კომანდიტური საზოგადოების ხელმძღვანელები, ე.ი. პარტნიორები. კერძოდ, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში ყველა პარტნიორი, საიდანაც ერთ-ერთს ღირეუტორობის დაკისრების შემდეგ ეწოდება ხელმძღვანელი-პარტნიორი. კომანდიტურ საზოგადოებაში ხელმძღვანელობის უფლებამოსილება მხოლოდ პერსონალურად პასუხისმგებელ პარტნიორს აქვს და მასაც ხელმძღვანელი-პარტნიორი ეწოდება.

მეორე ჯგუფია შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, სააქციო საზოგადოება, კოოპერატივი, სადაც ხელმძღვანელობის ფუნქცია ღირეუტორს აკისრია. ღირეუტორი შეიძლება იყოს როგორც პარტნიორი, ასევე გარეშე პირი.

„მეწარმეთა შესახებ“ კანონის 9.1-ე მუხლი განსაზღვრავს იმ პირთა წრეს, რომლებიც უფლებამოსილნი არიან უხელმძღვანელონ საზოგადოებას და შესაბამისად იყვნენ დანაშაულის სუბიექტები.

რაც შეეხება წარმომადგენლობით უფლებამოსილებას, ესეც ხელმძღვანელობითი საქმიანობის სფეროა. კერძო სამართლის საზოგადოებების ხელმძღვანელები წარმომადგენენ საზოგადოებას მესამე პირებთან ურთიერთობაში, საზოგადოების სახელით დებენ გარიგებებს, საზოგადოება მესამე პირებთან ურთიერთობაში შეიძლება სხვა პირებითაც იყოს წარმოდგენილი. მაგალითად, პროკურისტი ან სავაჭრო წარმომადგენელი.

სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებელი პირი შეიძლება იყოს იურიდიული მოქმედებების განმხორციელებელი ნებისმიერი პირი, რომელსაც საზოგადოების მიერ მინიჭებული აქვს სპეციალური უფლებამოსილება (რწმუნებულება).

კერძო სამართლებრივი ურთიერთობების სუბიექტები არიან ფონდები და კავშირები. სამოქალაქო კოდექსის 36-ე მუხლის შესაბამისად, ფონდებსა და კავშირებში ხელმძღვანელობის უფლება მინიჭებული აქვთ გამგეობის წევრებსა და ცალკეულ შემთხვევებში – სპეციალურ წარმომადგენლებს. საზოგადოების წესდებით, განსაზღვრულია ერთი პირის მიერ საქმეების ერთპიროვნულად გაძღოლის უფლებამოსილება, ანდა ორი ან რამდენიმე პირის ერთობლივი ხელმძღვანელობა, რაც ამ უკანასკნელთა მოვალეობას შეადგენს.

მუხლი 221. კომპროტიზული მოსყიდვა.

1. სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებლისათვის ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების უკანონო გადაცემა ან ქონებრივი მომსახურების უკანონოდ გაწევა, რათა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენოს მომსყიდველის ინტერესისათვის, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უაქმისოდ.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ოთხ წლამდე ან ტუსაღობით ვადით ორიდან ექვს თვემდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

3. სამეწარმეო სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი, ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებლის მიერ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების უკანონოდ მიღება ან ქონებრივი მომსახურებით უკანონოდ სარგებლობა, რათა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენოს მომსყიდველის ინტერესებისათვის, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე, ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

4. ამ მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი:

ა) ჯგუფურად;

ბ) არაერთგზის;

გ) გამოძალავით, —

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთ წლამდე თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

შენიშვნა: ის, ვინც ჩაიდენს ამ მუხლის პირველი ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებას, თავისუფლდება სისხლის სამართლის პასუხისმგე-

ბლობისაგან, თუ მას გამოსძალეს ქონება ან თუ მან ნებაყოფლობით განუცხადა ხელისუფლების ორგანოს ამის შესახებ.

ეს ახალი მუხლია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში და იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით იგი აგებულია ქრთამის აღებ-მიცემის ანალოგიურად (მუხლები 338-ე-339-ე). ამავე დროს არსებითი განსხვავებაც არის მათ შორის კანონით დაცული ინტერესისა და დანაშაულის ჩამდენი სუბიექტის მიხედვით.

მოცემული ნორმის მიზანია — სამეწარმეო და კერძო სამართლის სხვა სუბიექტების საქმიანობის წესის სისხლისსამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფა. მაშასადამე, კომერციული მოსყიდვა წარმოადგენს დანაშაულს, რომელიც ხელყოფს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სამეწარმეო სუბიექტების საქმიანობის ნორმალურ პირობებს. ნორმალური კომერციული ურთიერთობის პირობები ირღვევა იმ პირთა სასარგებლოდ, რომლებიც უკანონო გასამრჯელოს (ქონებრივ მომსახურებას) იღებენ ან გადასცემენ მას. მოსყიდვის მეშვეობით შეიძლება უკანონო შეღავათიანი კრედიტის მიღება, კომერციული საიდუმლოს გამხელა და ა.შ.

ამგვარად, განსახილველი დანაშაულის უშუალო ობიექტია სამეწარმეო ურთიერთობათა სფერო. 221-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ობიექტური მხარე გამოიხატება სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობით, წარმომადგენლობით ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებლისათვის ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების უკანონოდ გადაცემაში ან ქონებრივი მომსახურების უკანონოდ გაწევაში, რათა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენოს მომსყიდველის ინტერესისათვის.

კომერციული მოსყიდვის ობიექტური მხარის ასახსნელად შესაძლებელია დავეყრდნოთ სამოხელეო დანაშაულის — მექრთამეობის ობიექტური მხარის ნიშნებს, რომელზეც არაერთი თეორიული გამოკვლევაა მიძღვნილი.

მოსყიდვა ფორმალური შემადგენლობაა და დამთავრებულია ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების ფაქტობრივად გადაცემის ანდა ქონებრივი მომსახურების უკანონოდ გაწევის მომენტიდან. იმისა და მიუხედავად, სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციის ხელმძღვანელო-

ბითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებელმა გამოიყენა თუ არა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა მომსყიდველის ინტერესებისათვის. თუ პირმა, რომლისთვისაც განკუთვნილი იყო აღნიშნული გასამრჯელო, იგი არ აიღო, ადგილი ექნება მოსყიდვის მცდელობას.

221-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, რომელსაც სურს ამ გზით თავისი ინტერესები დაიკმაყოფილოს.

ამავე მუხლის მეორე ნაწილით დამაბძიმებელ გარემოებად ითვლება იგივე ქმედების ჩადენა ჯგუფურად ან არაერთგზის.

221-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებულია სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმხორციელებლის მიერ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების უკანონოდ მიღება ან ქონებრივი მომსახურებით უკანონოდ სარგებლობა, რათა თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობა გამოიყენოს მომსყიდველის ინტერესებისათვის.

კომერციულ საზოგადოებათა ხელმძღვანელების ქმედება უკანონოდ ან იყოს თავისი ხასიათით ანდა მიმართული იყოს სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესების საწინააღმდეგოდ. სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენება გულისხმობს როგორც სამართლებრივი ასევე ფაქტობრივი შესაძლებლობების გამოყენებას, ე.ი. მოიცავს როგორც მოცემული პირის უფლებამოსილებათა წრეში შემავალ ქმედებებს, ისე მის გარეთ არსებულ შესაძლებლობებსაც, რომელიც ემყარება სამსახურებრივ ავტორიტეტს, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას და ა.შ.

221-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებული შემადგენლობაც ფორმალურია და დანაშაული დამთავრებულია კომერციული ან სხვა ორგანიზაციის ხელმძღვანელის მიერ ფულის, ფასიანი ქაღალდის ან სხვა ქონების მიღების ანდა ქონებრივი მომსახურებით სარგებლობის მომენტიდან. რაც შეეხება მოსყიდვით განპირობებული მოქმედების შესრულებას თუ შეუსრულებლობას, იგი დანაშაულის შემადგენლობის ფარგლებს გარეთ არის. მთავარია დადგინდეს, რომ გასამრჯელო თუ მომსახურება მიღებულია მომსყიდველის ინტერესე-

ბისათვის თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოსაყენებლად.

დანაშაულის სუბიექტური მხარე პირდაპირ განზრახვაში გამოიხატება. დანაშავეს შეგნებული აქვს, რომ იგი იღებს უკანონო ქონებრივ გასამრჯელოს ან ქონებრივ მომსახურებას და სურს მისი მიღება. მოტივი და მიზანი ანგარებითია.

რაც შეეხება ამ დანაშაულის სუბიექტს, მისი სუბიექტი იგივეა, რაც უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების დროს, ე.ი. სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში ხელმძღვანელობითი, წარმომადგენლობითი ან სხვა სპეციალური უფლებამოსილების განმახორციელებელი პირი¹.

221-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი შესაძლოა ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების დამამძიმებელ გარემოებებად თვლის მის ჩადენას ჯგუფურად, არაერთგზის და გამოძალვით.

221-ე მუხლს აქვს წამახალისებელი ნორმა, კერძოდ, – ის, ვინც ჩაიდენს ამ მუხლის პირველ ან მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებას, თავისუფლდება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, თუ მას გამოსძალეს ქონება ან თუ მან ნებაყოფლობით განუცხადა ხელისუფლების ორგანოებს ამის შესახებ.

¹ დანაშაულის სუბიექტის შესახებ იხილე 220-ე მუხლის კომენტარი.

შინაარსი

ავტორებისაგან	3
მაონომიკური დანაშაული	
დანაშაული საკუთრების ფინანსდებ	5
ქურდობა (მუხლი 177)	5
ძარცვა (მუხლი 178).....	25
ყაჩაღობა (მუხლი 179).....	30
თაღლითობა (მუხლი 180).....	36
გამოძალეა (მუხლი 181).....	42
მითვისება ან გაფლანგვა (მუხლი 182).....	46
განსაკუთრებული ისტორიული, კულტურული, მეცნიერული ან ეროვნული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით (მუხლი 183).....	52
ავტომობილის ან სხვა მექანიკური სატრანსპორტო საშუალების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება მისაკუთრების მიზნის გარეშე (მუხლი 184).....	55
ქონებრივი დაზიანება მოტყუებით (მუხლი 185).....	59
წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შებენა ან გასაღება (მუხლი 186).....	62
ნივთის დაზიანება ან განადგურება (მუხლი 187).....	65
ნივთის დაზიანება ან განადგურება გაუფრთხილებლობით (მუხლი 188)	68
ინტელექტუალური საკუთრების უფლების ხელყოფა (მუხლი 189)	70
დანაშაული სამეფარმეო ან სსშპ მაონომიკური საქმიანობის	
ფინანსდებ	75
კანონიერი სამეფარმეო საქმიანობისათვის ხელის შეშლა (მუხლი 190)	75
მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია (მუხლი 191)	79

უკანონო სამეწარმეო საქმიანობა (მუხლი 192).	82
ცრუ მეწარმეობა (მუხლი 193).	86
უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია (მუხლი 194).	88
მონოპოლიური საქმიანობა და კონკურენციის შეზღუდვა (მუხლი 195).	91
სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის უკანონოდ გამოყენება (მუხლი 196).	95
ფალსიფიკაცია (მუხლი 197).	99
ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში პროდუქციის დამზადება, შემოტანა ან რეალიზაცია (მუხლი 198)	102
ეკომარკით უკანონოდ სარგებლობა (მუხლი 199).	107
მარკირებას დაქვემდებარებული აქტიური საქონლის აქტიური მარკის გარეშე გამოშვება, შენახვა, რეალიზაცია ან გადაზიდვა (მუხლი 200).	109
ყალბი რეკლამა (მუხლი 201)	112
კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის უკანონოდ შეგროვება ან გავრცელება (მუხლი 202).	113
პროფესიული სპორტული შეჯიბრის ანდა კომერციულ-სანახაობითი კონკურსის მონაწილის ან ორგანიზატორის მოსყიდვა (მუხლი 203)	117
საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა (მუხლი 204).	120
უკანონო ქმედება გაკოტრებისას (მუხლი 205).	121
საბუღალტრო წიგნის წარმოების წესის დარღვევა გაკოტრებისას (მუხლი 206).	123
განცხადების შეუტანლობა გაკოტრებისას (მუხლი 207).	125
დანაშაული ფულად-საპარედიტო სისტემაში	126
კრედიტის უკანონოდ მიღება (მუხლი 208)	126
ძვირფასი ლითონის სინჯის აღმნიშვნელი სახელმწიფო დამლის დამზადების ან გამოყენების წესის დარღვევა (მუხლი 209).	129
ყალბი საკრედიტო ან საანგარიშსწორებო ბარათის დამზადება ან გასაღება (მუხლი 210)	132
ჩეკის ან საკრედიტო ბარათის ბოროტად გამოყენება (მუხლი 211).	134
ყალბი ფულის ან ფასიანი ქაღალდის დამზადება ან გასაღება (მუხლი 212).	135
ფასიანი ქაღალდების ბაზრის წესების დარღვევა (მუხლი 213).	139
დანაშაული საფინანსო საქმიანობის სფეროში	144
საბაჟო წესის დარღვევა (მუხლი 214).	144

საქართველოს ან უცხო ქვეყნის ხალხთა კუთვნილი მხატვრული, ისტორიული ან არქეოლოგიური ღირებულების მქონე ნივთის საქართველოში დაუბრუნებლობა (მუხლი 215).....	148
საქართველოს ტერიტორიაზე მიმოქცევაში არსებული ეროვნული ვალუტის გამოყენების წესის დარღვევა (მუხლი 216).....	150
საზღვარგარეთიდან უცხოურ ვალუტაში თანხების დაუბრუნებლობა (მუხლი 217).....	151
გადასახადისათვის თავის არიდება (მუხლი 218).....	153
მომხმარებლის მოტყუება (მუხლი 219).....	157
 დანაშაული სამეფარემო ან სხვა ორგანიზაციაში	
სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ	160
უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება (მუხლი 220).....	160
კომერციული მოსყიდვა (მუხლი 221).....	164

რედაქტორი მ. ჩიკვილაძე
ტექნოლოგიური ი. ნაკროზაშვილი
კორექტორი მ. კილაძე

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 12.10.99.
პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 10,5.
ოფსეტური ქაღალდი №1, 60 x 84, 1/16,
შეკვეთა №142 ტირაჟი 1000

ფასი სახელშეკრულებო

გამომცემლობა „პერიდიანი“
თბილისი, წერეთლის გამზ., 112

**Мэня Шальвовна Леквешвили
Гоча Мамулович Мамулашвили**

**ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ЭКОНОМИЧЕСКИЕ
ПРЕСТУПЛЕНИЯ**

(на грузинском языке)

**Издательство „Меридиани“
Тбилиси – 1999**